Rabila Majjaanawa k'Isa
Matiye
yi riiŋe

Eŋ urzi k'ono ɗoŋ kun t'oone adda mattup ettiyo

Ette Rabila Majjaanawa k'Isa, Matiye yi riiŋe. Matiye geŋ yoŋ wede seɗɗu jibaaye, Isa yi y' wiike kono y'a t'ise sanallusizí.

Adda mattupadí ette Matiye yi kaza t'urzi mummino an ehe Isa me, naabadí ere y'ize a siiɗo, dooyiso ere yi duuye ɗuwo wo urzi k'untadí ti balɗiyadí pây. Isa y'an di gizite urzi Raa a ɗuwo ti toogo, y'an d'eliyo beeko a ɗoŋ k'eeni, yi-lommite siitanɗani wo yi d'isiyo sulɗi ɓaadaŋ ɗoŋ i-ceeriyo ekki ɗuwo.

Matiye yi riiŋe Rabila Majjaanawa ette a zemɓadí Yawudiyagi, kono y'an di kize ki kotto Isa yoŋ Wede k'Uttiyo wede nebiyagi an ruutite ti kaaga adda mattup ki Raa. Geŋ yoŋ Almasi Raa yi biire, wo mozigo goole wede a etto.

Wo ɗe ti poone Isa y'an ti'n gize a ɗoŋ k'Izirayel sulɗi ɗoŋ ki Moziko Raa me, iŋkino toŋ kane ɗoŋ dokkiyadaŋ batum an di y' giigira. Kane an d'ele urzi Isa an di y'îide, wo yoŋ y'a bilɗe ti diine ɗoŋ unto, y'a iŋgile k'awwa ki kandaane.

Ita moŋgiɗagi k'Isa Almasi
(Lik 3.23-38)

1 Kun ollo, eŋ sumɓiyagi k'ita moŋgiɗagi k'Isa
Almasi, yoŋ ti biza bumɓu mozigo Dawut, wo
yode Dawut batum ti biza bumɓu k'Ibirayim.

2 Ibirayim y'a t'ehe Isaaka, Isaaka y'a t'ehe
Yakup, Yakup y'a t'ehe Ziida kane ti zemɓadí.
3 Ziida y'a t'ehe Pares ti Zara, kane geŋ meedaŋ
Tamar. Pares y'a t'ehe Eziroŋ, Eziroŋ y'a t'ehe
Araŋ. 4 Araŋ y'a t'ehe Aminadap, Aminadap y'a
t'ehe Nasoŋ, Nasoŋ y'a t'ehe Salmo. 5 Salmo y'a
t'ehe Booz, Booz meedí Raahap. Booz y'a t'ehe
Ibet, Ibet meedí Riit. Ibet y'a t'ehe Zeese, 6 wo
Zeese y'a t'ehe mozigo Dawut.

Mozigo Dawut y'a t'ehe Salamoŋ, Salamoŋ
meedí ere ki Iri. 7 Salamoŋ y'a t'ehe Robowan,
Robowan y'a t'ehe Abbiya, Abbiya y'a t'ehe Aza.
8 Aza y'a t'ehe Zozapat, Zozapat y'a t'ehe Zoram,
Zoram y'a t'ehe Oziyas. 9 Oziyas y'a t'ehe Yotam,
Yotam y'a t'ehe Akaz, Akaz y'a t'ehe Ezekiyas.
10 Ezekiyas y'a t'ehe Manase, Manase y'a t'ehe
Amoŋ, Amoŋ y'a t'ehe Zoziyas. 11 Zoziyas y'a
t'ehe Yekoniyas ti zemɓadí, a ozzine geŋ ɗoŋ
k'Izirayel an ti'n ziki ɓuliko ki siiɗo Babiloon.

12 Aame ɗoŋ k'Izirayel an ti'n ziki ɓuliko
ki siiɗo Babiloon maŋ, Yekoniyas y'a t'ehe
Salatiyel, Salatiyel y'a t'ehe Zorobabel.
13 Zorobabel y'a t'ehe Abbiyut, Abbiyut y'a
t'ehe Eliyakim, Eliyakim y'a t'ehe Azor. 14 Azor
y'a t'ehe Sadok, Sadok y'a t'ehe Asim, Asim y'a
t'ehe Eliyut. 15 Eliyut y'a t'ehe Eliyazar, Eliyazar
y'a t'ehe Matan, Matan y'a t'ehe Yakup. 16 Yakup
y'a t'ehe Yusup kule ki Mariyam, tode ere t'a
ehe Isa, yoŋ an di y' waaku Almasi Raa yi biire.

17 Iŋkino maŋ an di gize ita moŋgiɗagi koomat
makumu piɗe, iise ti Ibirayim bini Dawut. Saŋ
ita moŋgiɗagi koomat makumu piɗe, iise ti
Dawut bini sokiyo ɗoŋ k'Izirayel ki siiɗo Ba-
biloon. Saŋ ita moŋgiɗagi koomat makumu piɗe,
iise ti sokiyadaŋ ki siiɗo Babiloon bini ehiyo
k'Almasi Raa yi biire.

Ehiyo k'Isa Almasi

18 Kun ollo t'urzi tuuku an d'ehe Isa Almasi
me. Mariyam ere t'a yi t'eha gette tod' t'ibire
Yusup. Wo ki poone an di koona ɓoy ɓotto
geŋ, ti-ti ziiɗa mahuwe ti toogo k'Unde Kamileŋ̰
ki Raa. 19 Yoŋ Yusup kule k'ebiratú geŋ yoŋ
wede ki diine, yi ki dehu y'a ki ti waare ye,
iŋkino maŋ y'a dihe y'a t'arga ti tuddutú kaŋ
mookiko. 20 Aame y'ilke iŋkino maŋ, maaleeka
ki Galmeega Raa y'a y'uuna kaŋ suniye wo yi
di ruute, y'ede: «K'ollo, Yusup kee wede ti biza
bumɓu Dawut, kee k'orgiɗe ye, ki ti sooɗo ere
k'ebirayá Mariyam te, kono ulo wede ti t'eha geŋ
yoŋ y'ettiyo t'urzi toogo k'Unde Kamileŋ̰. 21 Tod'
t'a t'eha ulo wo k'a yi waaka sundí Isa*, kono
yoŋ geŋ y'a utta ɗoŋzí ti olɗikadaŋ.»
22 Sulɗi pay geŋ a iina kono a-t'ette a ono
ɗoŋ Galmeega Raa yi ruute ti kaaga ti bize nebi,
y'ede:
23 «Kun ollo, uto koŋso t'a seeɗa mahuwe wo t'a
t'eha ulo,
an di y' waaka sundí Emanuwel†.»
Suma gette i-kaza «Raa ti kine».

---

* **1:21** 1.21 Isa ti ono Yawudiyagi, Zozuwe, i-kaza «Raa y'elo uttiyo.» † **1:23** 1.23 Kun wollo adda mattup ki Ezayi 7.14.

24 Aame Yusup yi t’inne maŋ, y’a t’ize munɗa
wede maaleeka ki Galmeega Raa yi-ruute y’aase,
y’a ti ziiɗa eddí Mariyam te. 25 Wo yi k’iide
tuddutú ye bini t’a t’ehe ulo wede Yusup y’a yi
wiike sundí Isa.

2

Ɗoŋ suuniyo molɗali

1 Isa an y’ehe a Betilehem geeger ki siiɗo
Ziide, aame geŋ Erod yoŋ mozigo. Isa an ti
y’ehe maŋ, ɗoŋ suuniyo molɗali an d’iido ti kese
peeɗo ge-koliyo, an d’iiney a geeger Zeruzalem
2 wo an tunde ɗuwo, an’de: «A too me mozigo
Yawudiyagi wede an ehe me? Kaye ay wullo
moolayí ti kese peeɗo ge-koliyo wo ay iido ay
i d’ottile.» 3 Aame mozigo Erod y’illiga rabila
gettiyo maŋ, y’a iddira ti ɗoŋ geeger Zeruzalem
pay a itadí. 4 Iŋkino maŋ y’a-tusse kane deero
ɗoŋ seɗeke ti ɗoŋ suuniyo k’oogoro ɗoŋ adda
siiɗo gette pay, wo y’anni tunde, y’ede: «A too
me Almasi Raa yi biire, an di y’ t’ehey me?»
5 Kane an i di ruute, an’de: «A Betilehem siiɗo
Ziide, kono eŋ̰ŋ̰o ono ɗoŋ nebi yi riiŋe ti kaaga
adda mattup ki Raa, y’ede:
6 “Wo kune ɗoŋ ki geeger Betilehem siiɗo Ziide,
ɗerec geegirguŋ tod’te ŋ̰eŋko a ki jiire ye ti diine
geegiryagi ki Ziide me”,
kono ti tode i d’aɗɗa mozigo y’a dokka ɗoŋzó
Izirayel*.»
7 Iŋkino maŋ mozigo Erod y’anni wiike ɗoŋ
suuniyo molɗali geŋ kaŋ ombiɗe, kono y’a seɗɗe

* **2:6** 2.6 Kun wollo adda mattup ki Mise 5.1.

mekk’ono, y’ede: «T’ume muno moole y’uɗɗo,
kun yi wulle me?» 8 Maŋ y’an di’n igibe ki
Betilehem, y’an di ruute, y’ede: «Kun’do, ulo’ŋ
kun yi dehiti ki koɗuwo, wo aame kun y’uuno
maŋ, kun o d’agibi kono nuŋ toŋ maŋ n’a etta ni
d’ottiley kay.»
9 Aame mozigo Erod y’an ti ruutite iŋkino maŋ,
ɗoŋ suuniyo molɗali an d’iŋgile, wo geŋ an di
y’ wulle sey moole wede an wullo ti kese peeɗo
ge-koliyo geŋ me. Yoŋ ki ɗaanadaŋ yi d’ettiyo
d’ettiyo bini y’iiney t’ekki ɓoy wede ulo adda
maŋ, y’a t’îhira. 10 A wolliso ki moole wede
an wullo geŋ, addaŋ a ûune t’uŋsuwo ɓaadaŋ.
11 Kane an iiney maŋ, an t’iide k’adda ɓoy an
d’uuney ulo ti meedí Mariyam wo an di dikke
an t’uttile a ɗaana k’ulo. Saŋ maŋ sandupiyagaŋ
an t’ihinte, an t’uɗɗo sulɗi ɗoŋ an ziko, aakede:
dap, sulɗi koddiyo eeɗiyadaŋ uŋse wo dunnu
sundí mirr zooyayí oon̰e geŋ, an i d’ele a ulo.
12 Saŋ maŋ Raa y’an di tuuke kuudaŋ kaŋ suniye,
y’ede: «Kun kima ye ki tukk’ Erod me.» Iŋkino
maŋ kane an di-gime siiɗadaŋ t’urzi doolo.

Okko ki siiɗo Misir

13 Aame ɗoŋ suuniyo molɗali an iŋgile maŋ,
maaleeka ki Galmeega Raa y’a y’uuney Yusup
kaŋ suniye wo yi di ruute, y’ede: «Yusup kesiko
ki t’oozo, ki t’amɓo ulo ti meedí, kun t’ombo ki
siiɗo Misir. Kun di lekki bini onniyo ere n’a
di roota, kono mozigo Erod yi y’ deha ulo ki
tôwwadí.» 14 Iŋkino maŋ a diɗɗo gettiyo batum
Yusup y’a t’iiziga, y’a t’umɓe ulo ti meedí, an
t’umbe ki siiɗo Misir. 15 A siiɗo Misir gette an di

likko bini unto ki mozigo Erod, geŋ a iina kono a-t'ette a ono ɗoŋ Galmeega Raa yi ruute ti kaaga ti bize nebi, y'ede: «Uló'ŋ n'a ti y' wiiko y'a t'uɗɗo ti siiɗo Misir me†.»

Tôwwo k'iṉṉi a geeger Betilehem

16 Aame Erod yi zuune ɗoŋ suuniyo molɗali an ti y' mibilɗe maŋ, y'a gulkuwe ɓaadaŋ. Maŋ y'an di ruute a asigiryagi an di-t'îde a Betilehem ti illiyagi ɗoŋ i ti ɗuule geŋ, iṉṉi kuuli pay ɗoŋ k'ozzine sire a ɗiigo. Ozzinag̃i sire geŋ a-t'îide t'ume wede ɗoŋ suuniyo molɗali an i ruute moole y'uɗɗe. 17 Geŋ iŋkino a iina kono a-t'ette a ono ɗoŋ Raa yi ruute ti kaaga ti bize nebi Zeremi, y'ede:
18 «Ɗuwo an d'illiga tarkuuse ki ɗollite môolo ɓaadaŋ a geeger ki Rama‡.
To Rasel§ ti môolo k'iṉṉitú,
wo an ti selliyo toŋ ti k̃'oyyiso ye, kono iṉṉitú an t'inda*.»

Kama ki siiɗo k'Izirayel

19 Saŋ mozigo Erod y'inda maŋ, maaleeka ki Galmeega Raa y'a y'uuney Yusup kaŋ suniye a siiɗo Misir, yi di ruute, 20 y'ede: «Ki t'oozo, ki t'amɓo ulo ti meedí, kun di kama ki siiɗo

† **2:15** 2.15 Kun wollo adda mattup ki Oze 11.1. ‡ **2:18** 2.18 Rama, tod'te geeger ki ɗoŋ biza bumɓu k'Epirayim yoŋ ulo Yusup mogadí Rasel ere Yakup, tod'te t'awwa Zeruzalem suma kuɓɓaara koomat makumu sire goppoŋ ti Betilehem. § **2:18** 2.18 Rasel, gette tod'te moga k'Epirayim, wo aa meede ki ɗoŋ k'Izirayel pay. Wo iŋkino a onniyo ere ɗoŋ pay an môolo k'iṉṉizaŋ i t'inda geŋ aa i môolo tode Rasel batum. * **2:18** 2.18 Kun wollo adda mattup ki Zeremi 31.15.

k'Izirayel kono ɗoŋ i dehu tôwwo k'ulo geŋ
an t'inda.» 21 Iŋkino maŋ Yusup y'a t'iiziga,
y'a t'umɓe ulo ti meedí, an di-gime ki siiɗo
k'Izirayel. 22 Aame Yusup y'iiney a siiɗo
k'Izirayel maŋ, y'a illiga rabila ki mozigo wede
i gili a siiɗo Ziide geŋ, yoŋ ulo ki Erod sundí
Arkeleyus. Aame geŋ orgiso t'a yi ziiɗa k'ettiyo
k'adda siiɗo Ziide me. Maŋ Raa yi di tuuke kuudí
kaŋ suniye, t'ume geŋ y'a iŋgile ki siiɗo Galile.
23 Y'iide'ŋ y'a-guune a geeger sundutú Nazaret.
Geŋ a iina kono a-t'ette a ono ɗoŋ Raa yi ruute
ti kaaga ti bize nebiyagi, y'ede: «Yoŋ an di y'
waaka wede ti geeger Nazaret.»

3

Kazita ki Zaŋ Batis
(Markus 1.2-6; Lik 3.1-6; Zaŋ 1.19-23)

1 Saŋ ozzinagi k'ita maŋ, Zaŋ Batis geŋ y'a
t'iide k'adda balɗa ki siiɗo Ziide wo y'a iise
kazita, yi d'eesiyo: 2 «Kun ti kama lekkiyaguŋ
kono Moziko Raa t'iina goppoŋ.» 3 Zaŋ geŋ yoŋ
wede nebi Ezayi y'a ruute taayadí ti kaaga, y'ede:

«Ɗoŋ an d'ollige golla ki wedusu yi ɗollite adda
balɗa, yi d'eesiyo:
Kun i t'okkoŋ urzi Galmeega,
erkiyagí kun i ti'n okkoŋ ki diine ɗelele*.»

4 Zaŋ geŋ kallayí y'ossiyo an indigo k'ilali ziŋzo,
wo ser a tooni ki golmodo. Omɓadí gannoori
ti madde. 5 Iŋkino maŋ ɗoŋ ɓaadaŋ ti geeger
Zeruzalem, ti siiɗo Ziide gette pay, wo ti siiɗo ere

---

* **3:3** 3.3 Kun wollo adda mattup ki Ezayi 40.3.

a biza k’ooye Zurden gette pay an d’ettiyo tukki
Zaŋ. 6 An t’ooɗibe addaŋ a urzi k’olɗikadaŋ a
ɗaana ɗuwo pay, wo yoŋ yi-ti’n suyyiso batem
adda k’ooye Zurden.
7 Aame Zaŋ yi wulle kane Pariziyeŋ ti
Saduseyeŋ ɓaadaŋ an’tiyo tuddí kono y’a ti’n
suyye batem maŋ, y’an di ruute, y’ede: «Kune
ɗoŋ ulpi aakede maŋkikagi! Wee wee un gize
urzi wede kun t’alɗa ti booro ki Raa ere ettiyo
gopporŋ te? 8 Iŋkino maŋ kun iso naabo ere
beehiye, geŋ a kize kun ti gime lekkiyaguŋ. 9 Wo
kun roote ye adda k’adduguŋ: “Kaye mugiyey
Ibirayim me”, kono kun t’alɗa ti booro Raa te.
Wo kun ollo n’un di rooto: Ti moŋgali eŋ miŋ,
Raa y’aane yi d’aɗɗe ɗuwo a t’ise ita k’iŋ̰ŋ̰i
k’Ibirayim me. 10 Aŋkeŋ̰ŋ̰o booro Raa i guute
goppoŋ, tod’te aa wede yi t’umɓe ulpaasi y’a-
dokkiɗa inda ti sondayzaŋ pay: Undumu tuuku
yi k’ehiyo iŋ̰ŋ̰i beehiye ye maŋ, an di-ɗekka an
di seɗɗa adda k’uwwo mendí. 11 Nuŋ n’unni
suyyiso batem t’ahu kono a kize kun ti gime
lekkiyaguŋ, wo ɗe wede ettiyo k’itadó geŋ yoŋ
toogo yi jiire nuŋ, wo nuŋ ni k’îide n’a ki
t’oɗɗipe toɓiyagí ye. Yoŋ y’unni suyya batem
t’Unde Kamileŋ̰ wo ti uwwo†. 12 Wo yoŋ y’a
ɗekka booro aakede wedusu yi t’umɓo munɗa
ki solɗe a beezí, y’a silɗa koɗuwo, iŋ̰ŋ̰i yi-t’oɓa
giiye, wo oɗɗo y’a t’ogga mentú adda k’uwwo
ere i k’unto ye.»

---

† **3:11** 3.11 Uwwo: I-kaza ise yi’n di’n ise kamileŋ̰, ise booro Raa.

Suyyiso batem k'Isa
(Markus 1.9-11; Lik 3.21-22; Zaŋ 1.29-34)

13 Iŋkino maŋ ti siiɗo Galile Isa y'a iide ki tukki
Zaŋ a biza k'ooye Zurden kono Zaŋ y'a ti y' suyye
batem. 14 Aame geŋ Zaŋ y'a dihe y'a-tooge, wo
yi di ruute, y'ede: «Nuŋ miŋ a ni suyye batem
kee, ɗe mummino kee ki d'ettiyo ki tukki nuŋ n'a
ki suyye batem me?» 15 Wo ɗe Isa yi di'n gime
onamí, y'ede: «Aŋken̰n̰o kee k'oyyo ki ti'n suyyi
batem, kono t'urzi en̰n̰o kine in d'ise sulɗi ɗoŋ
pay ki diine a-t'ette a n̰aabo ere aa Raa yi dehu.»
Iŋkino maŋ Zaŋ y'a iyye y'a ti y' suyye batem.
16 Aame Isa yi ti y' zuyye batem wo y'aɗɗiya
t'adda k'ahu maŋ, a kaamiki kandaane a t'ihina
wo y'a wulle Unde Raa ti ɗeegu ti kandaane aa
deere t'a di guune a tuddí. 17 Wo ɗuwo an d'illiga
golla ettiyo ti kandaane t'a ruute, t'ede: «Eŋ Ulo
nuuno ni y' giyye ɓaadaŋ, ulbó uŋse ti yode me.»

4

Naamiya daggiya k'Isa
(Markus 1.12-13; Lik 4.1-13)

1 Saŋ maŋ Unde Raa t'a-di t'iide Isa k'adda
balɗa kono Meeda siitanɗani t'a yi naame dag-
giya. 2 Y'a likke diɗɗo ada piɗe on̰n̰u ada piɗe
daa k'omɓo, maŋ mosogo t'a yi ziḭɗa. 3 Meeda
siitanɗani t'a d'iide sirpadí kono t'a yi naame
daggiya, wo ti di ruute, t'ede: «Aame kee Ulo
Raa kotto maŋ, k'elo urzi a moŋgali eŋ a-kime
omɓo.» 4 Wo Isa yi di'n gime onamtú, y'ede:
«Koŋ te m'ollo, ono eŋ an riiŋe ti kaaga adda
mattup ki Raa, an'de: "Lekkiyo wedusu tod'te

t’urzi k’omɓo bizí ɗaŋŋal ye, wo t’urzi k’ono ɗoŋ
pay aɗɗiya ti bize Raa*.”»
5 Tiŋ geŋ Meeda siitanɗani t’a-di t’iide Zeruza-
lem geeger ere kamileŋ̰, t’a-ti y’ ziipe t’ekki Ɓoy
Raa a ume wede awwa̰, 6 wo ti di ruute, t’ede:
«Aame kee Ulo Raa kotto maŋ, t’awwa geŋ k’olɗi
k’a zabba siiɗo, kono ono eŋ an riiŋe ti kaaga
adda mattup ki Raa, an’de:
“Raa y’an di roota maaleekiyagí kono kee,
wo an gi di seeɗa beezaŋ
kono k’a t’alɗa zoŋɗá a ki t’oggo ekki mokkolo
ye†.”»
7 Isa yi di ruute, y’ede: «M’ollo, ono eŋ an riiŋe
sey ti kaaga adda mattup ki Raa, an’de: “Kee
Galmeega Raazá ki y’ naame ye‡.”»
8 Saŋ maŋ Meeda siitanɗani t’a-di t’iide sey
k’ekki mokkolo sohoro a jiire, wo ti di gizite
moziko duniya pay ti laalatú, 9 wo ti di ruute,
t’ede: «Sulɗi eŋ n’a di t’ela pay a kee, aame ki-
dikka wo k’o uttila maŋ.» 10 Iŋkino maŋ Isa yi
di ruute, y’ede: «Meeda siitanɗani, mi leɗɗo ti
tuddó me! M’ollo, ono eŋ an riiŋe ti kaaga adda
mattup ki Raa, an’de: “Kee k’ottilo a Galmeega
Raazá, wo geŋ a yode ɗaŋŋal ki naabo me§.”»
11 Aame geŋ Meeda siitanɗani t’a y’iili. Saŋ
maŋ maaleekiyagi an a d’iide sirpadí wo an i di
naabiya.

---

* **4:4** 4.4 Kun wollo adda mattup ki Deeterenom 8.3. † **4:6** 4.6 Kun wollo adda mattup ki Soom 91.11-12. ‡ **4:7** 4.7 Kun wollo adda mattup ki Deeterenom 6.16. § **4:10** 4.10 Kun wollo adda mattup ki Deeterenom 6.13.

Eesiyo naabo k'Isa a siiɗo Galile
(Markus 1.14-15; Lik 4.14-15)

12 Isa y'illiga Zaŋ Batis an ti y' ziiɗa daŋgay
maŋ, aame geŋ y'a t'iide ki siiɗo Galile. 13 Y'iiney
maŋ y'a ki likke ye a Nazaret me, y'a iŋgile y'a
likke a Kapernayim, geeger ere a biza bar ki
Galile adda siiɗo Zabiloŋ ti Nepitali. 14 Geŋ a
iina kono a-t'ette a ono ɗoŋ nebi Ezayi yi ruute
ti kaaga, y'ede:
15 «Kune ɗoŋ siiɗo Zabiloŋ ti Nepitali,
goppoŋ ti biza bar ki Galile, ti dar k'ooye Zurden
ki kese peeɗo k'ooriyo,
siiɗo Galile gette, i lekkiyo kane ɗoŋ Yawudiyagi
ye.
16 Kane ɗoŋ i lekkiyo adda zimolo geŋ
an wulle toore Raa.
Kane ɗoŋ i lekkiyo adda k'undiso k'unto geŋ
toore Raa y'an da t'an gili*.»
17 T'ume geŋ Isa y'a iise kazita k'ono, yi d'eesiyo:
«Kun ti kama lekkiyaguŋ kono Moziko Raa t'iina
goppoŋ.»

Sanalliyagi ɗoŋ ki poone
(Markus 1.16-20; Lik 5.1-11)

18 Onniyo soo Isa yi sooru a biza bar ki Galile,
maŋ yi d'uune zemɓa sire, Simo wede an yi
waaku sundí soo te Piyer, ti leemadí Andire. An
kakkiya lebiɗo k'adda bar kono kane naabadaŋ
sawwiya puuni. 19 Maŋ Isa y'an di ruute, y'ede:
«Kun ni daani, wo nuŋ n'un di'n isa ɗoŋ dehutu
ɗuwo kono an d'etto k'urzizó.» 20 A kaamiki
lembiɗagaŋ an d'iili, an di y' diine. 21 Tiŋ geŋ Isa

* **4:16** 4.16 Kun wollo adda mattup ki Ezayi 8.23; 9.1.

y'a iide ki ɗaana maŋ, yi d'uuney zemɓa sire ti
doolo, Zak ti leemadí Zaŋ iŋ̰ŋ̰i Zebede, kane adda
tooko ti meegaŋ Zebede an okkime lembiɗagaŋ.
Maŋ Isa y'a ti'n wiike. 22 A kaamiki, tooko ti
meegaŋ an d'iili wo kane an di y' diine.

Isa ti ɗoŋ duuru
(Markus 1.39; Lik 4.44; 6.17-18)

23 Saŋ maŋ Isa yi soorutu adda siiɗo Galile
gette pay, yi dooyisito ɗuwo adda ɓoyɗi ɗoŋ
Yawudiyagi ge dooyiso, y'an kazita Rabila Maj-
jaanawa ki Moziko Raa wo y'an d'eliyo beeko a
ɗoŋ pay eeni wo a ɗoŋ pay an d'ede ita k'eeni
tuuku toŋ maŋ. 24 A naabadí gette, Isa sundí
t'a iile adda siiɗo Siiri gette pay, iŋkino maŋ
ɗuwo an i-d'ettiyo ti kane ɗoŋ pay an d'ede
ita k'eeni tuuku toŋ maŋ wo ti ɗoŋ eeni yi ti'n
dabirsa ɓaadaŋ, aakede: ɗoŋ an d'ede siitanɗani
a eedaŋ, ti ɗoŋ an d'ede amputput wo ɗoŋ
ruŋguyuŋ. Geŋ Isa y'an d'eliyo beeko. 25 Ɗoŋ
duuru ɓaadaŋ an di y' daaniya, wo kane geŋ an
iido ti siiɗo Galile, ti siiɗo sundutú Geegiryagi
Koomat, ti geeger Zeruzalem, ti siiɗo Ziide wo ti
dar k'ooye Zurden ki kese peeɗo ge-koliyo.

5

Uŋsuwo ere ki kotto
(Markus 3.13; Lik 6.12-13,20)

1 Aame Isa yi wulle ɗoŋ duuru ɓaadaŋ geŋ̰ŋ̰o
maŋ, y'a di gili eego kesse y'a-guune. Kane
sanalliyagí an a-t'iide k'ume yode, 2 maŋ y'a
t'ihina bizí, y'an di'n iise dooyiso, y'ede:

3 «Uŋsuwo a kane ɗoŋ i ki t’îide an ki t’amɓe
eedaŋ a ɗaana Raa ye, kono Moziko Raa
tod’te ki kane.
4 Uŋsuwo a kane ɗoŋ i môolo, kono kane geŋ
Raa y’a ti’n sella.
5 Uŋsuwo a kane ɗoŋ biza k’ulbaŋ tasse, kono
kane geŋ an t’ooney siiɗo ere Raa yi ruute
y’an t’eley.
6 Uŋsuwo a kane ɗoŋ mosogo wo ôrme a urzi
lekkiyo ere ki diine aa Raa yi dehu, kono
kane geŋ mosigadaŋ ti ôrmayaŋ Raa y’an
ti’n t’îda.
7 Uŋsuwo a kane ɗoŋ an isiyo adde koɗuwo a
ɗuwo, kono kane geŋ Raa y’an d’isa adde
koɗuwo kay.
8 Uŋsuwo a kane ɗoŋ ele tuddaŋ pay a Raa, kono
kane geŋ Raa an di y’ wolley.
9 Uŋsuwo a kane ɗoŋ i dehu urzi toose y’a koone
a diine ɗuwo, kono kane geŋ Raa y’anni
waaka iŋ̰ŋ̰izí.
10 Uŋsuwo a kane ɗoŋ an i dabirsa kono an isiyo
munɗa wede ki diine aa Raa yi dehu, kono
Moziko Raa tod’te ki kane.
11 Uŋsuwo a kune aame ɗuwo an unni kalɗita,
an unni dabirsa wo an lohito ita k’ono ɗoŋ
pay ulpi a egguŋ, kono kun ziipe adduguŋ
a nuŋ. 12 Kune ulbuguŋ un iso uŋse, kun
lekko t’uŋsuwo kono munɗa wede Raa yi
dehu y’un t’eley geŋ, yoŋ ɓaadaŋ y’unni
delliyo a kandaane. Geŋ iŋkino kay an’ni
dibire nebiyagi ɗoŋ ti kaaga i t’iŋgile ti
kune me.»

Sumade wo toore
(Markus 9.50; 4.21; Lik 14.34-35; 8.16; 11.33)

13 «Kune aakede sumade ki duniya, wo ɗe
aame sumade geŋ uŋsuwadaŋ i t'ize umbo maŋ,
kaŋ mummino k'an ise uŋse sey me? Kane geŋ
uŋse ye, ki sebbiyo mendaŋ a disse, ɗuwo an
d'o̰ŋyilse.
14 Kune aakede toore ki ɗoŋ duniya. Aame an
iiziga geeger eego kesse maŋ, i ki t'ombiɗa ye.
15 Wo aame k'a t'uyye pitila maŋ, k'a ki t'ossibe
bogoro ye. Ki too maŋ k'a ti doɗɗe t'awwa, kono
tod' t'a toore a kane ɗoŋ pay adda ɓoy. 16 Geŋ
iŋkino kay, kune toŋ kun di toore a ɗaana ɗuwo
me, kono aame an wulla naabaguŋ ere beehiye
kun isiyo gettiyo maŋ, an di t'imma Meeguguŋ
Raa a kandaane.»

Dooyiso a urzi k'oogoro

17 «Kun elkiyo miŋ nuŋ n'iido kono oogoro
Muusa ti dooyiso nebiyagi, n'a ti'n t'îde ko? Aha!
Nuŋ n'iido kono n'a ki ti'n t'îde ye, wo n'iido
n'a-t'ise itadaŋ a t'aɗɗe kerḛŋ. 18 Ɗerec iŋkino
wo n'un di rooto: Ki poone kandaane ti siiɗo
an t'eŋgila geŋ, t'adda k'oogoro ette ise arku
raaŋiya soo wede ŋ̰eŋku a jiire, ise guttiye soo
toŋ i ki dagga ye, geŋ iŋkino bini sulɗi pay geŋ
an t'eŋgila. 19 Kono kamo, wede tuuku urzi
k'oogoro wede ŋ̰eŋku a jiire geŋ yi ti y' diipiɗa
wo yi duuya ɗuwo an d'ise iŋkino maŋ, yode
geŋ Raa y'a ti y' ɗeega ŋ̰eŋku a ceera a Mozikadí
me. Wo ɗe wede tuuku urziyagi k'oogoro geŋ
yi ti'n sooru eego wo yi dooyiso ɗuwo an d'ise
iŋkino kay maŋ, yoŋ geŋ Raa y'a y'isa goole a

Mozikadí me [20] Kono kun ollo, n'un di rooto:
Aame lekkiyaguŋ ere ki diine gette, ti ki jiira ere
ki ɗoŋ suuniyo k'oogoro ti Pariziyeŋ ye maŋ, ki
kotto Moziko Raa kun ki t'etta ye.»

Dooyiso a urzi kulkuwo (Markus 11.25; Lik 12.57-59)

[21] «Kune kun illiga an ruute a moŋgiɗagiŋ ti
kaaga, an'de: "Ki tôwwo wedusu mirsi ulu*",
soŋ an'de: "Wede y'îida bakadí mirsi maŋ, yoŋ
geŋ an di-t'etta k'ume booro†." [22] Wo kun ollo,
nuŋ n'un di rooto: Wede tuuku yi ti kulkuwa ti
leemadí maŋ, yoŋ geŋ an di-t'etta k'ume booro.
Wede yi gilɗa leemadí: "Ulsu!" maŋ, yoŋ geŋ
booradí a ɗaana deero ɗoŋ booradiŋ. Wede yi
gilɗa leemadí: "Maade!" maŋ, yoŋ geŋ an ti y'
seɗɗa adda k'uwwo ere ki dabar. [23] Aame ɗe
kee k'ette eliyo seɗeke k'adda Ɓoy Raa, wo a ume
seɗeke geŋ k'ilke leemadá i-d'ede kulkuwo ti kee
maŋ, [24] seɗikadá ki oolo a ume geṉ̰ṉ̰o, k'okko ki
y'oonoy leemadá me, kun t'okkiyi ɗoo miŋ, saŋ
k'a-kami k'a t'ela seɗikadá a Raa kollo.
[25] Aame ti leemadá un ede ono, wo kune a urzi
kun ette k'ume wede booro ɓotto geŋ, ti yode
ono kun ti'n ôodo. Para maŋ leemadá geŋ y'a-da
t'iida k'ume wede booro maŋ, wede booro y'an
gi di t'eley a bey k'asigiryagi, wo kane an ki ti
t'eley daŋgay. [26] Ɗerec iŋkino wo n'a di rooto:
T'ume geŋ ki ki t'aɗɗa ye, daa ki munɗa wede
an dehu k'an ki y'ela pay ye maŋ, tammiyagi ɗoŋ
suṉ̰ṉ̰i suṉ̰ṉ̰i toŋ an a-k'oola ye.»

---

* **5:21** 5.21 Kun wollo adda mattup ki Egzod 20.13. † **5:21** 5.21 Kun wollo adda mattup ki Deeterenom 17.8.

Dooyiso a urzi moone t'ere bakadá ise ti kule bakatú
(Matiye 18.8-9; Markus 9.43,47-48)

27 «Kune kun illiga an ruute ti kaaga, an'de:
"Ki moone t'ere bakadá ise ti kule bakatú ulu‡."
28 Wo kun ollo, nuŋ n'un di rooto: Wede tuuku yi
wulla ere bakadí wo addí i iɓa a tode maŋ, yoŋ
geŋ adda k'addí aa yi-t'udige baa. 29 Aame ɗe
ersadá k'ammade t'a-da t'ettiyo k'adda k'olɗiko
maŋ, k'a t'ooɗo mentú k'a seɗɗo dokki ti kee.
Beehiye i jiire a kee, moka soo ki tuddá i digge
bee miŋ, tuddá pecek an ki ti seɗɗey adda
k'uwwo. 30 Wo aame ɗe beezá wede k'ammade
y'a-da t'ettiyo k'adda k'olɗiko maŋ, k'a-ɗekko
mendí k'a seɗɗo dokki ti kee. Beehiye i jiire a
kee, moka soo ki tuddá i digge bee miŋ, tuddá
pecek ti-t'ettey k'adda k'uwwo.»

Dooyiso a urzi peeriyo
(Matiye 19.7-9; Markus 10.4-5,10-12; Lik 16.18)

31 «Soŋ an ruute ti kaaga, an'de: "Aame wede
yi-peere eddí maŋ, yi di ɗekke mattup ki peeriyo
yi di t'ele a beytú i-kaza tod'te peeriyo§." 32 Wo
kun ollo, nuŋ n'un di rooto: Ki peeriyo k'erewo
ulu, wo wede yi peere eddí geŋ, aame ti moone ti
kule bakatú ɗaŋŋal! Para maŋ yi ti peeriyo geŋ,
yi ti t'eliyo a moone ti kule bakatú, aame tod' ti
ziiɗa maŋ. Wo wede i seeɗa erewo ere peeriyo
gette, Raa yi yi wolliyo yoŋ wede i moone t'ere
bakadí.»

‡ **5:27** 5.27 Kun wollo adda mattup ki Egzod 20.14 wo Deeterenom 5.18. § **5:31** 5.31 Kun wollo adda mattup ki Deeterenom 24.1.

Dooyiso a urzi nâamiya tudde

33 «Kune kun illiga sey an ruute a moŋgiɗagiŋ
ti kaaga, an'de: "Munɗa wede k'a ti nîime tuddá
geŋ, ki t'ooɗiba eedá ye, k'a ti y' ɗaŋgo munɗa
wede k'a ti nîime tuddá a ɗaana Galmeega
Raa geŋ me*." 34 Wo kun ollo, nuŋ n'un di
rooto: Kun nâama tudduguŋ ye tak: Ti kandaane
kun nâama tudduguŋ ye, kono yoŋ geŋ kaakido
moziko Raa. 35 Ti siiɗo kun nâama tudduguŋ ye,
kono tod'te ume yi d'oɓe zoŋɗí. Ti Zeruzalem
kun nâama tudduguŋ ye, kono tod'te geeger ki
Raa mozigo goole. 36 Ti egguŋ toŋ kun nâama
tudduguŋ ye, kono wedusu geŋ ililso k'eedí soo
toŋ yi k'aane yi ki t'ise tuwarwa ye gammilawa
ye. 37 Aame munɗa kun isa maŋ, kun'de "Eyye,
ay isa" ɗaŋŋal, wo munɗa kun k'isa ye maŋ,
kun'de "Aha, ay k'isa ye" ɗaŋŋal. Ono ɗoŋ
kun rootiyo ti doolo geŋ ettiyo t'urzi Mohita
k'olɗiko.»

Dooyiso a urzi kama k'olɗiko ere an a ize (Lik 6.29-30)

38 «Kune kun illiga an ruute ti kaaga, an'de:
"Wede yi tuuka ersa bakadí maŋ, ki yode an i
di tooka kay, wede yi t'iira sinta bakadí maŋ, ki
yode an i di t'oora kay†." 39 Wo kun ollo, nuŋ
n'un di rooto: A wede y'a ize ulsu geŋ, kee ki-
ti dooze ye. Aame wede yi ki diin̰e a toɓɓisadá
k'ammade ki bita maŋ, ki kama toɓɓisadá ere
ki geelo toŋ y'a ki ti daan̰a. 40 A wede i dehu

---

* **5:33** 5.33 Kun wollo adda mattup ki Lebitik 19.12 wo Nombire 30.3. † **5:38** 5.38 Kun wollo adda mattup ki Lebitik 24.19-20.

y’a-di t’ette k’ume wede ɗekkiyo booro kono y’a
t’amɓa kallayá wede ɲ̰eŋku t’adda maŋ, ki-oolo
kallayá wede goole toŋ y’a t’amɓo pây. 41 Aame
wede yi-k’isiyo ki toogo i-d’ede attiɗi yi dehu k’a
di y’ t’igibo suma kuɓɓaara soo maŋ, k’a y’agiba
kuɓɓaara sire. 42 Wede yi tondiyo munɗa ti
beezá maŋ, ki eelo, wo wede yi tondiyo see ti
beezá maŋ, ki-tooge ye.»

Kun geyyo ɗoŋ k’aduguŋ (Lik 6.27-28,32-36)

43 «Kune kun illiga an ruute ti kaaga, an’de:
“Ki geyyo bakadá‡ wo aduzá ki koogor.” 44 Wo
ɗe kun ollo, nuŋ n’un di rooto: Kun geyyo kane
ɗoŋ ti kune adu, wo kun tondo Raa ki ɗoŋ unni
dabirsa. 45 Aame kun isiyo iŋkino maŋ, kun t’isa
iɲ̰ɲ̰i ki Meeguguŋ Raa a kandaane. Ɗerec, yoŋ
yi koliyo peeɗadí a tukki ɗoŋ bundiɗi wo a tukki
ɗoŋ beehiye pây, yi koppiyo mizzi a ɗoŋ ki diine
wo a ɗoŋ ki diine ye pây. 46 Aame kun geyyiso
ɗoŋ unni geyyiso ɗaŋŋal maŋ, munɗa wede Raa
yi dehu y’un t’eley geŋ kun di y’ t’ooney ɗey ko?
Ɗerec, ɗoŋ seɗɗu jibaaye kane batum toŋ an
isiyo iŋkino kay. 47 Aame kun eesiyto zemɓaguŋ
ɗaŋŋal maŋ, geŋ munɗa wede ki kune i t’îhina
siidí too me ti ɗoŋ oŋgo me? Ɗerec, kane ɗoŋ
Yawudiyagi ye batum toŋ an isiyo iŋkino kay.
48 Iŋkino maŋ kun t’iso ɗoŋ ɗerec ki diine baa,
aakede Meeguguŋ Raa a kandaane toŋ yoŋ ɗerec
ki diine.»

‡ **5:43** 5.43 Kun wollo adda mattup ki Lebitik 19.18.

6

Dooyiso a urzi k'eliyo a ɗoŋ an k'ede munɗa ye

1 «Kun koona mentikagi kono a urzi daaniya
Raaguŋ geŋ, kun ise bitiŋ̰ bitiŋ̰ a ɗaana ɗuwo
an un gi di'n wolle ye. Para maŋ munɗa wede
Meeguguŋ Raa a kandaane yi dehu y'un t'eley
geŋ, kun ki y' t'oone ye. 2 Iŋkino aame ki-
t'ele munɗa a wede i-k'ede munɗa ye geŋ, ki
koppe darru ye, aakede ɗoŋ bizaŋ sire sire ge
d'isiyo a urziyagi geeger wo adda ɓoyɗi ɗoŋ in
di dooyiso. An isiyo iŋkino kono ɗuwo an di'n
t'imme. Ɗerec iŋkino wo n'un di rooto: Kane
geŋ munɗa wede an dehu an t'oona a naabadaŋ,
an y'uune baa. 3 Wo ki kee, aame ki-t'ele
munɗa a wede i-k'ede munɗa ye ti beezá wede
k'ammade maŋ, beezá wede ki geelo batum y'a
ki suune ye. 4 Iŋkino maŋ munɗa wede k'ele
geŋ y'a lekke ombiɗe, wo Meegá Raa yi wolliyo
munɗa wede k'isiyo kaŋ ombiɗe geŋ me. Iŋkino
munɗa wede Raa yi dehu y'a di t'ele geŋ, k'a yi
t'ooney.»

Dooyiso a urzi tondiyo Raa

5 «A urzi tondiyo Raa geŋ, kun ise aakede ɗoŋ
bizaŋ sire sire ge d'isiyo ye. Kane an geyyiso
tondiyo Raa kaŋ ôhire adda ɓoyɗi ɗoŋ in di
dooyiso wo a urziyagi k'okkime, kono ɗuwo an
di'n wolle. Ɗerec iŋkino wo n'un di rooto:
Kane geŋ munɗa wede an dehu an t'oona, an
y'uune baa. 6 Wo ki kee, aame ki dehu k'a
tonde Raa maŋ, ki t'odo adda biino moonizá,
biza k'a-t'appa wo k'a tondo Meegá Raa yoŋ ede

a ume ombiɗe geŋ me. Wo Meegá Raa yi wolliyo
munɗa wede k'isiyo kaŋ ombiɗe me. Iŋkino
munɗa wede Raa yi deħu y'a di t'ele geŋ, k'a
yi t'ooney.
7 Aame kun tondiyo Raa maŋ, ono kun'ni
ɗoolite ye, aakede kane ɗoŋ Yawudiyagi ye ge
d'isiyo me, kono an elkiyo an bobbiso ɓaadaŋ
geŋ Raa y'an olliga. 8 Iŋkino kun dooze kane ye,
kono Meeguguŋ Raa yi suune munɗa wede kun
deħu a urzi lekkiyaguŋ, ki poone kun di y' tonda
geŋ me. 9 Iŋkino maŋ kun tondo Raa kino:

Meegey wede a kandaane,

kee k'iso ɗuwo pay an di suune kee Raa kamileŋ̰,

10 Mozikadá k'a-di t'edi.

Munɗa wede addá i deħu k'aase a siiɗo ette, ki
y'iso aakede ki d'isiyo a kandaane.

11 Aŋki kee k'ay eeli omɓadey ere ay di t'îde.

12 K'ay t'isi tambobino a munɗa wede ulsu ay ize
a kee,

aakede kaye toŋ ay an t'ize tambobino a kane
ɗoŋ ay ize munɗa ulsu kay.

13 K'ayn'ooli adda naamiya daggiya i ceera eedey
ay t'etta adda k'olɗiko ye,

wo ɗe k'ay ti'n aɗɗi ti bey Mohita k'olɗiko.

[Geŋ moziko, toogo wo tamma, kane pay ki kee
ki daayum. Eyye.]

14 Iŋkino maŋ, aame a ɗoŋ a ti doopiɗe a
onamguŋ geŋ tambobino kun an t'isiyo maŋ,
Meeguguŋ Raa a kandaane toŋ, y'un t'isa tam-
bobino kay a munɗa wede kun a ti doopiɗe me.
15 Wo ɗe aame a ɗoŋ a ti doopiɗe a onamguŋ
geŋ tambobino kun an k'isiyo ye maŋ, Meeguguŋ

Raa toŋ y’un k’isa ye kay tambobino a munɗa wede kun a ti doopiɗe me.»

Dooyiso a urzi lekkiyo daa k’omɓo

16 «A lekkiyaguŋ onniyo muno kun lekkiyo daa
k’omɓo geŋ, kun ti y’ise ume k’edaguŋ zimolo
aa ɗoŋ bizaŋ sire sire ge d’isiyo ye. Kane an ti’n
ŋ̰eeriyo edayaŋ kono ɗuwo an di’n wolle kane
onniyo muno an lekkiyo daa k’omɓo. Ɗerec
iŋkino wo n’un di rooto: Kane geŋ munɗa wede
an dehu an t’oona, an y’uune baa. 17 Wo kee
aame onniyo muno ki lekkiyo daa k’omɓo maŋ,
edayá ki t’opilo wo eedá k’a t’assigo egey, 18 kono
ɗuwo an ki di suune ye kee onniyo muno ki
lekkiyo daa k’omɓo me. A suune Meegá Raa
ɗaŋŋal yoŋ ede a ume ombiɗe geŋ me, wo
yoŋ Meegá Raa yi wolliyo munɗa wede k’isiyo
ombiɗe me. Iŋkino munɗa wede Raa yi dehu
y’a di t’ele geŋ, k’a yi t’ooney.»

Laale wede a kandaane
(Lik 12.33-34)

19 «Kun t’okume ye laale a siiɗo ette, kono a eŋ
amma ti dibe an t’ooma pay, a eŋ ɗoŋ k’oogire an
di tooka ti ɓoy wo an di sika. 20 Ki too maŋ kun
okumo laale a kandaane, a ummey amma ti dibe
umbo, a ummey ɗoŋ k’oogire umbo a-tooka ɓoy
wo an di sika me. 21 Ɗerec, a ume wede laalayá
yi lekkiyo geŋ, addá’ŋ toŋ aŋgeŋ̰ŋ̰o.»

Toore ki tudde
(Lik 11.34-36)

22 «Eda kane aa pitila ki tudde. Aame edayá
kane bee maŋ, tuddá pay gette adda toore. 23 Wo
aame edayá geŋ kane bee ye maŋ, tuddá pay

gette adda zimolo. Iŋkino aame toore wede a-d'ede geŋ i t'ize zimolo maŋ, geŋ kee adda zimolo ere dil baa.»

Naabo a galmaawi sire umbo (Lik 16.13)

24 «Wenɗa soo toŋ umbo a aane a naabe ti
galmaawi sire me, ise maŋ soŋ y'a y'olmiɗa wo y'a-geyye soo me, wo ise maŋ y'a di kette ti wede soo me wo soŋ y'a yi kiigira. Kun k'aane kun ki ti daane ye, urzi Raa wo urzi soŋko sirwaŋ pay me.»

Zaapu k'adde a Raa (Lik 12.22-31)

25 «Geŋ kono k'iŋkino n'un di rooto: Kune a
lekkiyaguŋ ulbuguŋ un t'ooɗe ye a urzi k'omɓo wo a urzi soɓo me, ise a urzi k'ossiyo ere ki tudduguŋ toŋ maŋ. Ki kotto lekkiyaguŋ ere kun lekkiyo ette ti jiire omɓo, wo tudduguŋ ti jiire
ossiyo. 26 Kun wollo emɓi, an ki korso ye, an
k'ayɗu ye wo an k'okimso mudu adda giiyagi ye, wo Meeguguŋ Raa a kandaane yi di'n moɗɗiyo. Wo kune ki kotto kun i jiire kane geŋ taŋ ɓaadaŋ!
27 Wee wee ti diinaguŋ, ti ulbe k'ooɗiyo wede
i-d'ede geŋ, y'aane y'a d'aagila ti keɗise soo onniytagi ɗoŋ ki lekkiyadí a duniya eŋ me?

28 Wo ɗe ki moo me ulbuguŋ un d'ooɗiyo a
ossiyo me? Kun wollo bobbo soole adda balɗa gette, ti d'ohire, ti ki naabiya ye, ti k'isiyo kallagi
ye. 29 Wo kun ollo, n'un di rooto: Mozigo
Salamoŋ toŋ ti laale wede pay i-d'ede geŋ, yi k'usse ye kalle wede majjaane aakede bobbo
soole soo toŋ maŋ. 30 Iŋkino Raa yi-ti y'ossiyo

soole wede adda balɗa aŋki kuti kutiṉ, wo soggo
an t’oggiyo adda k’uwwo mendí. Geŋ taŋ miibi
a ceere Raa y’un di’n osse kune batum me!
Ki kotto kune zaapu k’adduguŋ a Raa baata.
31 Iŋkino maŋ kune ulbuguŋ un t’ooɗe ye, adda
k’adduguŋ kun roote ye: “Ay d’ooma moo me?”,
“Ay siɓa moo me?” wo “Ay d’ossa moo me?” me.
32 Sulɗi pay geŋ, daayum i’ni dehutu kane ɗoŋ
pay i ki suune Raa soo ɗaŋŋal ye geṉṉo. Wo
Meeguguŋ Raa a kandaane geŋ, yoŋ yĩ suune
sulɗi geŋ kun’ni dehu a urzi lekkiyaguŋ me. 33 Ki
too maŋ kun deho ki poone Moziko Raa wo urzi
lekkiyo ere ki diine aa Raa yi dehu, wo saŋ sulɗi
pay geŋ y’un di’n t’ela kay. 34 Iŋkino maŋ kune
ulbuguŋ un t’ooɗe ye a munɗa wede ki soggo me,
kono onniyo ere ki soggo gette tod’te t’onniyatú.
Onniyo ere soo dabaratú i-tôwwo k’ettú k’ettú.»

7

Ki ɗekke booro a tukki bakadá ye (Lik 6.37-38,41-42)

1 «Kun ɗekke booro a tukki wede tuuku toŋ
maŋ ye, geŋ Raa toŋ yi ki ɗekka booro egguŋ ye.
2 Ɗerec, t’urzi wede kun ɗekkiyo booro a tukki
ɗoŋ oŋgo geŋ, Raa toŋ y’a ɗekka booro egguŋ,
wo dooziyo ere kun dooziyo a ɗuwo gette, Raa
toŋ y’un ti dooza a kune iŋkino kay. 3 Ki moo me
ki wolliyo uṉumu wede adda k’ersa leemadá, wo
undumu wede adda k’ersadá ki gi di y’owwiyo
ye me? 4 Ɗe mummino k’a aane ki di roote
a leemadá, k’a t’eese: “K’oolo n’a di t’amɓo
uṉumu wede adda k’ersadá eṉṉo”, wo kaciŋ kee

a-d’ede undumu adda k’ersadá me? 5 Kee wede
biza sire sire, ki t’amɓo undumu wede adda
k’ersadá ɗoo, iŋkino k’a wolla kerḛŋ, saŋ k’a
t’amɓa ṵnumu wede adda k’ersa leemadá kollo.
6 Munɗa wede kamilḛŋ a ɗaana Raa geŋ a gede
ki-t’ele ye, para maŋ y’aa kima ki tuddá y’a ki
ti k’ahita. Ɗogoro ere zooyatú oo̰ŋe gette kun
seɗɗa a ɗaana kinzir ye, para maŋ tode gette
y’a-t’o̰ŋyilsa mentú.»

Kun tondo ti bey Raa kun t’oona (Lik 11.9-13)

7 «Kun tondo wo munɗa an un t’eela, kun
dehito wo kun t’oona, kun koppo biza wo an un
di-t’ihina. 8 Wede tuuku yi tondiyo maŋ, munɗa
an i-d’eliyo, wede yi dehutu maŋ, yi d’ooniyo,
wo wede yi koppiyo biza maŋ, an i di t’ohine.
9 Wee wee ti diinaguŋ aame ulí yi tunde omɓo
maŋ, yi di t’ele mokkolo me? 10 Koo yi tunde
puuniso maŋ, yi di t’ele miipo me? Aha umbo!
11 Iŋkino maŋ kune ɗoŋ adduguŋ ulpi toŋ, kun
suune eliyo sulɗi ɗoŋ majjanɗani a ḭn̰niguŋ. Wo
geŋ taŋ miibi a ceere Meeguguŋ Raa a kandaane
y’aane y’an t’ele sulɗi ɗoŋ majjanɗani a ɗoŋ i yi
tondiyo me!
12 Sulɗi ɗoŋ pay kun dehu ɗuwo an un d’ise
geŋ, a kane toŋ kun an iso iŋkino kay. Geŋ iŋkino
ita k’ono ɗoŋ pay an riḭŋe ti kaaga adda mattup
k’oogoro Muusa ti ɗoŋ ki nebiyagi me.»

Urzi sire (Lik 13.23-24)

13 «Kun t’odo ti biza peryeye. Ɗerec, biza
goole geŋ yoŋ urzi wede sooruzí i k’oo̰ŋe ye,

y’a-da t’ette k’ume daggiya, wo ɗoŋ ɓaadaŋ an
aɗɗiya t’urzi geṉṉo. 14 Ki kotto biza peryeye
geŋ, yoŋ urzi sooruzí ooṉe, y’a-da t’ette k’ume
lekkiyo ere ki daayum, wo ɗoŋ baata aɗɗiya
t’urzi geŋ me.»

Undumu ti iṉṉizí
(Matiye 7.16-17; Lik 6.44-45)

15 «Kun koona mentikagi ti ɗuwo ɗoŋ an ti
t’isiyo tuddaŋ aa nebiyagi. An’tiyo tudduguŋ
kane tasse aa damɓami, wo kaciŋ t’adda k’addaŋ
kane bundiɗi aa sullibagi. 16 Geŋ kane kun
di’n suune a urzi sooruzaŋ. Iṉṉi k’inda biṉ
ekk’undumu k’ahimagi ki ki rakke ye, ise iṉṉi
tormo toŋ ekki woskani ki ki rakke ye. 17 Iŋkino
undumu tuuku beehiye y’a t’ehe iṉṉizí toŋ
beehiye, wo undumu wede ulsu y’a t’ehe iṉṉizí
toŋ ulpi. 18 Undumu wede beehiye yi k’aane yi
ki t’ehe iṉṉi ulpi ye, wo undumu wede ulsu yi
k’aane yi ki t’ehe iṉṉi beehiye ye. 19 Undumu
tuuku yi k’ehiyo iṉṉi beehiye ye maŋ, yoŋ geŋ
an di ɗekka an di seɗɗa adda k’uwwo mendí.
20 Geŋ iŋkino ɗuwo ɗoŋ an ti t’isiyo tuddaŋ kane
nebiyagi kaciŋ nebiyagi ye geŋ, kun di’n suune
a urzi sooruzaŋ.»

Ɗoŋ etta ɗaana Raa
(Lik 6.46; 13.27)

21 «Kane ɗoŋ an ni waaku: “Galmeegey,
Galmeegey” geŋ, pay an ki t’etta ye k’adda
Moziko Raa te. Wo etta kane ɗoŋ isiyo munɗa
wede Meego Raa a kandaane yi dehu ɗaŋŋalaŋ.
22 A onniyo booro gette ɗoŋ ɓaadaŋ an o di roota,
an t’eesa: “Galmeegey, Galmeegey, ki kotto ti

sundá ay ruutito ono ɗoŋ Raa y’igibo, ti sundá
ay d’ilmito siitanɗani, ti sundá ay d’izito sulɗi
k’armika ɓaadaŋ ɗe me!” 23 Iŋkino maŋ n’an
di roota kereŋ̰, n’a t’eesa: “Kune toc aŋ wenɗa
n’un ki’n zuune ye. Kun ti leɗɗo dokki ti tuddó
me, kune ɗoŋ isiyo sulɗi ɗoŋ ulpi!”»

Ɓoyɗi sire
(Lik 6.47-49)

24 «Iŋkino wede tuuku y’ollige ono ɗoŋ ni
rootiyo eŋ̰ŋ̰o wo yi sooru eego maŋ, yoŋ geŋ yi
deeyiso aa wede i-d’ede elkiso y’a t’iiziga ɓoozí
eego paŋgiragi. 25 Mizzi y’a guppe ti maaye
ɓaadaŋ, oyɗayi an d’ûunite i palɗita waawiye.
Maaye ti bormo geŋ an di ŋiiya ɓoy geŋ̰ŋ̰o wo y’a
k’iire ye, kono yoŋ itadí an ziipe ekki paŋgiragi.
26 Wo ɗe wede tuuku y’ollige ono ɗoŋ ni rootiyo
eŋ̰ŋ̰o wo yi ki sooru eego ye maŋ, yoŋ geŋ yi
deeyiso aa wede elkisadí umbo y’a t’iiziga ɓoozí
a dolso. 27 Mizzi y’a guppe ti maaye ɓaadaŋ,
oyɗayi an d’ûunite i palɗita waawiye. Maaye
ti bormo geŋ an di ŋiiya ɓoy geŋ̰ŋ̰o wo a ruuge
pay.»

Isa yi dooyiso t’urzi k’aaye?
(Markus 1.22; Lik 4.32)

28 Isa y’a ti ɗiŋge dooyiso gettiyo maŋ, kane
ɗoŋ duuru dooyisadí gette t’an di’n ziiɗa, 29 kono
yoŋ yi dooyiso ti toogo suuniyo ere ki yode
batum, wo aakede ki ɗoŋ suuniyo k’oogoro ge
ki dooyiso ye.

8

Eliyo beeko a wede bitiɗe
(Markus 1.40-44; Lik 5.12-14)

1 Isa yi ti ɗiige t'ekki kesse maŋ, ɗoŋ duuru
ɓaadaŋ an di y' diine. 2 Iŋkino maŋ i d'ede wede
bitiɗe y'a d'iide sirpa k'Isa, y'a-dikke a ɗaanadí
wo y'a yi tunde, y'ede: «Galmee'ki nuŋ, ki dehu
maŋ, k'o eli beeko n'a t'ise kamileŋ̰ a ɗaana
Raa.» 3 Maŋ Isa y'a igibe beezí y'a yi butte, wo
y'a ruute, y'ede: «Nuŋ ni dehu, ki t'iso kamileŋ̰!»
A kaamiki bitiɗayí a ŋ̰ukkiɗe, y'a t'ize kamileŋ̰.
4 Wo Isa yi di ruute, y'ede: «K'ollo koɗuwo, a
munɗa wede ize eŋ a wenɗa soo toŋ ki rootey
ye! Wo ɗe k'odo deddet ki-ti kazoy tuddá a
wede seɗeke y'a ki ti wolley, wo k'a eloy munɗa
ki seɗeke aa Muusa y'a ruute adda k'oogoro in
d'ise*, kono ɗoŋ pay an di wolle kee k'uune bee.»

Zaapu k'adde ki goole k'asigiryagi
(Lik 7.1-10; Zaŋ 4.46-54)

5 Isa y'ette k'adda geeger Kapernayim geŋ,
i d'ede goole k'asigiryagi meeda ki Romeŋ,
y'a d'iide sirpa k'Isa wo yi-d'oɓe bey, y'ede:
6 «Galmee'ki nuŋ, wede naabadó eeni, tuddí i
t'inda moone a ɓoy, yi dabirsa ɓaadaŋ.» 7 Maŋ
Isa yi di ruute, y'ede: «Nuŋ n'a etta ni-t'eley
beeko te.» 8 Wo goole k'asigiryagi yi di'n gime
onamí, y'ede: «Galmee'ki nuŋ, nuŋ ni k'îide
ye k'a ette ki ɓoozó me. Wo t'eŋ miŋ ki rooto
munɗa soo kono wede naabadó y'a t'oone bee.
9 Iŋkino nuŋ batum n'ottilso a ɗoŋ deero t'eedó

---

* **8:4** 8.4 Kun wollo adda mattup ki Lebitik 14.1-32.

wo i d'ede asigiryagi ɗoŋ nuŋ goole t'eedaŋ.
Aame ni rootiyo a wede soo: "K'odo!" maŋ,
geŋ yi d'eŋgilso. Aame ni rootiyo a wede doolo:
"K'edi!" maŋ, geŋ yi d'ettiyo. Wo aame ni
rootiyo a ɓulayó: "Naabo ette ki-t'iso!" maŋ, geŋ
yi-ti t'isiyo.» 10 Aame Isa y'illiga ono geŋ̰ŋ̰o maŋ,
y'a ziiɗa giggirí wo y'an di ruute a ɗoŋ duuru
ɗoŋ i yi daaniya geŋ, y'ede: «Ɗerec iŋkino wo
n'un di rooto: Adda siiɗo k'Izirayel ette wenɗa
soo toŋ ni k'uune ye, wede a zaape addí a Raa
aa yode kino eŋ me. 11 Wo kun ollo, n'un di
rooto sey: Ɗoŋ ɓaadaŋ an d'etto ti kese peeɗo
ge-koliyo wo ti kese peeɗo k'ooriyo, an di kooney
an d'oomey kaŋ soo adda Moziko Raa ti Ibirayim,
Isaaka wo Yakup. 12 Wo ɗe kane Yawudiyagi
ɗoŋ toc ooma Moziko Raa geŋ, ɗoŋ oŋgo an ti'n
sebbey ti paate adda zimolo, ume wede ki ɗollite
môolo wo k'aaɗumu sina.»
13 Maŋ Isa yi di ruute a goole k'asigiryagi,
y'ede: «Ki-kama ki ɓoozá. Kono ki ziipe addá
a nuŋ geŋ, wede naabadá y'oono bee.» A peeɗo
gettiyo batum wede naabo ki goole k'asigiryagi
geŋ y'a uune bee.

Eliyo beeko a ɗoŋ k'eeni ɓaadaŋ
(Markus 1.29-31; Lik 4.38-39)

14 Saŋ maŋ Isa y'a t'iide daŋ Piyer. Aame
y'iiney maŋ yi-t'uuney ande Piyer ekk'oŋgali i-ti
d'iire. 15 Maŋ Isa yi ziiɗa beytú, wo a kaamiki
ooriyo t'a t'iili, t'a t'iiziga wo ti di naabiya.
16 A peeɗo t'a t'iire maŋ, tiŋ geŋ ɗuwo an i
di ziko ɗoŋ ɓaadaŋ an d'ede siitanɗani a eedaŋ.
T'urzi toogo k'onamí Isa y'an ilmiti siitanɗani

me, wo ɗoŋ k'eeni pay geŋ y'an d'ele beeko.
17 Y'ize sulɗi iŋkino kono a-t'ette a ono ɗoŋ nebi
Ezayi yi riiŋe ti kaaga adda mattup ki Raa, y'ede:
«Yode batum y'a iyye y'a t'umɓe dabaradiŋ ti
enɗanziŋ a eedí.†»

Ɗoŋ i dehu daaniya k'Isa (Lik 9.57-60)

18 Onniyo soo Isa yi wulle ɗoŋ duuru ɓaadaŋ
an i di-t'ugiye maŋ, y'an di ruute a sanalliyagí
an di doopiɗa ti yode ti dar bar ki Galile ti
nee. 19 Aame geŋ wede suuniyo k'oogoro y'a
d'iide sirpa k'Isa wo yi di ruute, y'ede: «Wede
dooyisadey, n'a ki daana k'ume wede tuuku kee
k'etta geŋ me.» 20 Wo Isa yi-ti'n gime onamí,
y'ede: «Boo ti ɓoyɗutú wo emɓi toŋ ti ɓoyɗizaŋ,
wo ɗe nuŋ wede an n'ehe aa ulo wede eŋ, oo
k'ede ume ni ki ti t'ele eedó n'a ki puuke ye.»
21 I d'ede wede doolo ti diine sanalliyagí yi di
ruute Isa, y'ede: «Galmee'ki nuŋ, k'o eeli urzi
n'a ette n'a t'ottibo meegó ɗo.» 22 Wo ɗe Isa yi
di ruute, y'ede: «Ki ni daani, wo ki'n oolo kane
ɗoŋ aa unto an d'ottiba tuddaŋ.»

Isa toogo i jiire maaye ɓaadaŋ (Markus 4.31-41; Lik 8.23-25)

23 Maŋ Isa yi ti gili adda tooko, wo kane
sanalliyagí an a di gili ti yode. 24 An a iide
maŋ, a kaamiki i d'iiziga maaye ɓaadaŋ adda
bar. Ahu geŋ i-kolzite kolzite i d'oɓite k'adda
tooko, wo yo Isa geŋ y'a udige kuy. 25 Kane
sanalliyagi an a d'iide sirpadí an di y'inne kaŋ

---

† **8:17** 8.17 Kun wollo adda mattup ki Ezayi 53.4.

ɗollite, an’de: «Galmeegey k’in utti, para’ŋ in ti
t’inda!» 26 Maŋ Isa y’an di ruute, y’ede: «Kun
orgiso iŋkino moo me? Ki kotto kune zaapu
k’adduguŋ a Raa baata!» Iŋkino maŋ Isa y’a
t’iiziga, y’an iɗɗise maaye ti ahu bar geŋ me, wo
a kaamiki an d’inniga ɗeɗɗek. 27 Kane ɗoŋ pay
ti yode geŋ an ziiɗa giggiraŋ wo an di rootiyo,
an’de: «Yode eŋ moo wede me, kono aŋ maaye
ti ahu bar toŋ an d’ollige onamí me!»

Isa toogo i jiire siitanɗani (Markus 5.1-20; Lik 8.26-39)

28 Aame Isa y’iiney a siiɗo Gadara ti dar
bar Galile ti nee maŋ, i d’iide ɗoŋ sire t’ume
muuziyagi, an iide’ŋ an a y’ikkima. Kane ɗoŋ
geŋ an d’ede siitanɗani a eedaŋ, kane bundiɗi
wenɗa soo toŋ yi k’aane yi k’aɗɗe t’urzi gen̰n̰o
ye. 29 Wo a kaamiki an d’iise ɗollite, an’de: «Kee
Isa Ulo Raa no, ki dehu moo me a tukki kaye
me? Kee k’iido ken̰n̰o k’ay di’n dabire ki poone
onniyo booro t’a aana ko?»
30 Goppoŋ tiŋ geŋ i d’ede torɗo meeda ki kinzir
an elso. 31 Kane siitanɗani geŋ an i d’oɓe bey a
Isa, an’de: «Kee k’ay ti’n lomme maŋ, k’ay ti’n
agibi ay t’ette adda torɗo kinzir ettiyo.» 32 Isa
y’an di ruute, y’ede: «Kun t’aɗɗo!» Iŋkino t’ekki
ɗoŋ sire geŋ an t’uɗɗe, an t’iide adda kinzirɗari.
A kaamiki t’awwa t’ekki kesse geŋ, torɗo pay t’a
zide okko, kinzirɗari an t’iɓi adda bar, an t’inda
adda k’ahu. 33 Kane ɗoŋ k’elso geŋ an d’ukke
k’adda geeger, an an t’îide taaya a sulɗi pay ɗoŋ
ize wo a munɗa wede ize a tukki ɗoŋ sire an
d’ede siitanɗani a eedaŋ geŋ me. 34 Iŋkino maŋ

ɗoŋ pay t’adda geeger an t’uɗɗo, an t’ette k’ume
k’Isa. Aame an iiney a sirpadí maŋ, an i d’oɓe
bey kono ti siiɗadaŋ y’a eŋgile.

9

Eliyo beeko a wede ruŋguyuŋ
(Markus 2.1-12; Lik 5.17-25)

1 Saŋ maŋ Isa yi ti gili adda tooko, y’a diipiɗa
bar sey wo y’a t’iide k’adda geeger ere yi-lekkiyo.
2 Ɗoŋ miibi an i d’umɓo wede ruŋguyuŋ kaŋ
moone a zaaɗe. Isa yi wulle kane an ziipe
addaŋ a yode maŋ, aame geŋ yi di ruute a wede
ruŋguyuŋ, y’ede: «Ulo ki nuŋ ki t’ooɓo addá,
olɗikadá n’a y’ t’ize tambobino.» 3 Iŋkino maŋ i
d’ede ɗoŋ suuniyo k’oogoro miibi an di rootiyto
t’adda k’addaŋ, an’de: «Wede eŋ yi kalɗa suma
Raa!» 4 Isa elkisadaŋ y’a ti zuune wo y’a ruute,
y’ede: «Ki moo me un d’ede elkiso ere olɗo
adda k’adduguŋ me? 5 Ise laylay a jiire miŋ too
me a nuŋ n’a roote: “Olɗikadá Raa y’a y’ t’ize
tambobino” kunuŋ, n’a roote: “Ki t’oozo wo k’a
oziro” me? 6 Wo ni dehu kun di suune, nuŋ wede
an n’ehe aa ulo wede eŋ, adda duniya ette o
d’ede toogo k’isiyo tambobino a olɗiko.» Maŋ
yi di ruute a wede ruŋguyuŋ, y’ede: «Ki t’oozo,
ki t’amɓo zaaɗayá, k’a aaho ɓoozá!» 7 Wede geŋ
y’a t’iiziga wo y’a aahe ɓoozí. 8 Aame ɗoŋ duuru
an wulle munɗa wede ize geŋ̰ŋ̰o maŋ, orgiso
t’anni ziiɗa wo an di tamma Raa wede ele toogo
iŋkino a ɗuwo.

Waaku Matiye
(Markus 2.13-17; Lik 5.27-32)

9 Tiŋ geŋ Isa y’a iide ɗaana maŋ, a urzi yi wulle
wedusu sundí Matiye yi guune a ume naabadí
yi seɗɗu jibaaye. Isa yi di ruute, y’ede: «Ki ni
daani!» Maŋ yoŋ y’a t’iiziga wo y’a yi diine.
10 Isa y’iide’ŋ y’a guune omɓo ti sanalliyagí adda
ɓoy ki Matiye. Aame an di-guune maŋ, ɗoŋ
seɗɗu jibaaye ɓaadaŋ ti ɗoŋ k’olɗiko oŋgo pây
an di guune ti kane kaŋ soo. 11 Kane Pariziyeŋ an
wulle iŋkino maŋ, an an di ruute a sanalliyagí,
an’de: «Ki moo me wede dooyisaguŋ yi d’omɓo ti
ɗoŋ seɗɗu jibaaye wo ti ɗoŋ k’olɗiko oŋgo me?»
12 Isa yi’n illiga maŋ, y’a ruute, y’ede: «Kane ɗoŋ
waaliṋ an ki y’ dehe ye wede daawiya me, wo i y’
dehe ɗoŋ k’eeni. 13 Kun’do, kun ti dooyi ono ɗoŋ
Raa yi ruute ti kaaga, y’ede: “Ni dehu kun d’ise
adde koɗuwo ti ɗuwo, geŋ i jiire seɗeke ere kun
isiyo ki seyɗi*.” Ɗerec, nuŋ ni k’iido’ŋ waaku
kane ɗoŋ ki diine ye, wo ɗe n’iido’ŋ waaku kane
ɗoŋ k’olɗiko.»

Ono ombiɗe a urzi lekkiyo daa k’omɓo (Markus 2.18-22; Lik 5.33-39)

14 Iŋkino maŋ kane sanalliyagi ki Zaŋ Batis
an d’iide an tunde Isa, an’de: «Ki moo me
kane sanalliyagá onniyo muno an ki lekkiyo daa
k’omɓo ye, wo kaciŋ kaye ti kane Pariziyeŋ
onniyo muno ay di lekkiyo daa k’omɓo me?»
15 Isa y’an di’n gime onamaŋ, y’ede: «Kun elkiyo
miŋ ɗoŋ an’ni wiiko a tarnaape seeɗu, an di
lekke sommagi dondoŋ koo, aame kule k’ere
yoŋ a diinayaŋ maŋ? Aha, iŋkino ye! Wo saŋ
onniytagi an d’aana, aame kule k’ere ti diinayaŋ

* **9:13** 9.13 Kun wollo adda mattup ki Oze 6.6.

an ti y'umɓa maŋ. Aame geŋ kane onniyo muno
an di lekka daa k'omɓo kollo.

16 Beehiye ye wenɗa yi d'amɓe buuɗe kalle
aware y'a-t'obbira ekki kalle mazzini me, para
maŋ buuɗe geŋ y'a t'aaɗi kalle geṉṉo, a di sittite
a ceere sey. 17 Wo soŋ beehiye ye wenɗa yi-
t'eepe toote k'iṉṉi biṉ wede oozige ɓotto adda
riitile wede mazzini me, para maŋ riitile a ɓatte,
toote geŋ a t'oɓi siiɗo wo riitile a latte pây. Ki
too maŋ yi-t'eepe toote wede oozige ɓotto adda
riitile wede aware, wo geŋ a lekke beehiye.»

Eliyo beeko a erewo wo baldiya k'uto ki wede i-d'ede gooliko
(Markus 5.21-43; Lik 8.40-56)

18 Aame Isa y'an ti rootiyto iŋkino geŋ, i d'iina
wede iŋkino i-d'ede gooliko. Y'a d'iide sirpa
k'Isa, y'a-dikke a ɗaanadí wo yi di ruute, y'ede:
«Aŋkeṉṉo eŋ miŋ uto nuŋ t'a t'ihe. Wo ɗe
k'a ette maŋ, ki zaapey beezá a tuddutú wo t'a
balɗey.» 19 Maŋ Isa y'a t'iiziga, wo ti sanalliyagí
an di diine wede geṉṉo.

20 Aame an eŋgile geŋ i d'ede erewo soo
iŋkino ti dabirsa, puuzo oɓite t'itatú îide ozzine
koomat makumu sire. Iŋkino ti-t'iide ti dar k'Isa,
t'a-butte bize kallayí, 21 kono t'a ruute t'adda
k'addutú, t'ede: «Aame n'iina n'a butta a kallayí
ɗaŋŋal toŋ maŋ, n'a utta t'eenizó me.» 22 Maŋ
Isa y'a gilɗe, yi di wolliyo wo y'a ruute, y'ede:
«Uto ki nuŋ, mi t'ooɓo addí! Kono koŋ mi ziipe
addí a nuuno geŋ, m'utte.» A kaamiki, erewo t'a
uune bee.

23 Aame Isa y’iiney a ɓoy ki wede i-d’ede
gooliko gen̰n̰o maŋ, yi’n uuney ɗuwo an isiyo
unto ti siririyagi. 24 Maŋ Isa y’a ruute, y’ede:
«Kun t’aɗɗo t’adda ɓoy me, kono uto ti k’inda
ye, ti moone moone.» Wo kane ɗuwo geŋ an di
y’okko maade. 25 Aame ɗoŋ duuru geŋ an ti’n
uɗɗe maŋ, Isa yi-t’iide k’adda biino, yi ziiɗa bey
k’uto wo t’a t’iiziga. 26 Rabila gette i di tiipe adda
siiɗo gette pay.

Eliyo beeko a koŋzayi sire

27 Tiŋ geŋ Isa y’eŋgile maŋ, i d’ede koŋzayi
sire iŋkino an di y’ daaniya, an di ɗollite an
d’eesiyo: «Kee Wede ti biza bumɓu Dawut, k’iso
adde koɗuwo, k’iso adde koɗuwo!»
28 Isa y’iiney ɓoy wo yi t’iide adda maŋ, kane
koŋzayi gen̰n̰o toŋ an a-t’iide, wo an a d’iide
sirpadí. Maŋ Isa y’anni tunde, y’ede: «Kun ziipe
adduguŋ ko, nuŋ n’aane n’un t’ele beeko me?»
Maŋ kane an i ti’n gime onamí, an’de: «Eyye
Galmeegey, ay ziipe addey.» 29 Iŋkino maŋ y’an
buttite a edayaŋ wo y’a ruute, y’ede: «Munɗa
geŋ Raa y’un ti y’iso kono kun ziipe adduguŋ a
nuuno geŋ me.» 30 Wo edayaŋ a t’ihina an di
wolliyo. Maŋ Isa y’an di ruute ti golla zakiɗi,
y’ede: «Kun ollo koɗuwo, a wenɗa soo toŋ kun
roota ye a munɗa wede ize eŋ me.» 31 Wo kane
aame an t’uɗɗe maŋ, an d’iise rootiyto sundí
adda siiɗo gette pay.

Isa ti wede i k’orbe ye
(Lik 11.14-15)

32 Aame kane an eŋgile geŋ, ɗuwo an i
d’irkiɗo wede soo iŋkino bizí i t’ippe yi k’orbe

ye, kono i-d'ede siitan a eedí. 33 Isa y'a-t'ilmi
siitan gette, wo aame ti t'uɗɗe maŋ, wede bizí
i t'ippe geŋ y'a iise ono. Maŋ kane ɗoŋ duuru
geŋ an ziiɗa giggiraŋ, wo an di ruute, an'de: «A
siiɗo k'Izirayel ette, munɗa kino'ŋ kaŋ soo toŋ
ay ki wulle ye.» 34 Wo miŋ kane Pariziyeŋ an
di ruute, an'de: «Geŋ Meeda siitanɗani i eliyo
toogo ki lommite siitanɗani me!»

Isa yi wolliyo sommagi ɗoŋ duuru (Markus 6.6,34; Lik 10.2)

35 Adda siiɗo gette Isa yi d'ettiyo geeger ti
geeger wo ille ti ille, yi dooyisito ɗuwo adda
ɓoyɗi ɗoŋ Yawudiyagi ge dooyiso, y'an kazita
Rabila Majjaanawa ki Moziko Raa, y'an d'eliyo
beeko a ɗoŋ pay eeni wo ɗoŋ pay an d'ede ita
k'eeni tuuku toŋ maŋ. 36 A ɗoŋ duuru pay a
ɗaanadí geŋ i di t'ize sommagi, kono kane geŋ
an urme wo eedaŋ ti digge aakede damɓami daa
wede k'elsadaŋ. 37 Iŋkino maŋ y'an di ruute
a sanalliyagí, y'ede: «Kane ɗoŋ duuru eŋ aa
doome goole y'ize k'ayɗu, wo ɗoŋ naabo baata.
38 Iŋkino kun tondo wede doome kono y'a-t'igibo
ɗoŋ naabo k'ayɗu.»

10

Naabo sanalliyagi kane koomat makumu sire (Markus 3.16-19; Lik 6.14-16)

1 Isa y'a-wiike sanalliyagí kane koomat
makumu sire, y'an d'ele toogo ki lommite
siitanɗani ɗoŋ an t'ooney a ɗaanadaŋ, an di
t'eley beeko a ɗoŋ an d'ede ita k'eeni tuuku toŋ
maŋ wo a aaɗumutu tudde pay. 2 Kun ollo eŋ

sumɓiyagi ɗoŋ zina k'Isa kane koomat makumu
sire: ki poone Simo wede sundí soo te Piyer, wo
leemadí Andire; Zak ti leemadí Zaŋ, kane sirwaŋ
pay iṉṉi Zebede; 3 Pilip ti Bartelemi; Toma wo
Matiye wede seɗɗu jibaaye; Taade wo Zak ulo
k'Alpe; 4 Simo wede addí wehini kono siiɗadí
me, wo Ziidas Iskariyot wede saŋ y'an di y' t'ela
Isa a bey ɗoŋ k'olmiɗayí.

Agisa ki sanalliyagi kane koomat makumu sire (Markus 6.7-11; Lik 9.2-5; Lik 10.3-12)

5 Kane ɗoŋ koomat makumu sire geŋ, Isa y'an
agisa k'isiyo naabadí wo y'an di ruute munɗa
wede an d'isey, y'ede: «Kun ettey ye ki tukki
kane ɗoŋ Yawudiyagi ye me, wo k'adda geeger
ki siiɗo Samari soo toŋ kun ettey ye. 6 Ki too kun
d'ettey ki tukki ɗoŋ k'Izirayel kane aa damɓami
i digge. 7 A urzi kun di kazitoy, kun d'eesoy:
“Moziko Raa t'iina gopporŋ.” 8 Ɗoŋ k'eeni kun
an d'eloy beeko, ɗoŋ unto kun ti'n balɗoy, ɗoŋ
bitiɗe kun an d'eloy beeko an t'isoy kamileṉ,
siitanɗani kun di'n olmitoy. Kune sulɗi pay
kun uune ki waawiye, wo kun an eloy toŋ ki
waawiye. 9 Ki torguwaguŋ dap kun amɓa ye, ise
soŋko, ise tammiyagi suṉṉi suṉṉi adda poosaguŋ
me, 10 ise eese, ise kalle ki sirwe, ise toɓiyagi
zoŋ ki sirwe, ise dalka toŋ maŋ. Ɗerec, wede yi
naabiya'ŋ i-d'ede urzi y'a oomi ti bey ɗoŋ y'an
naabiya.

11 Aame kun t'iidey adda geeger ere tuuku
ise adda k'ille tuuku toŋ, kun di tonditoy wede
beehiye ede wo y'unni seeɗa bey sire maŋ, kun
di ɗeegoy di yode bini eŋgilsaguŋ. 12 A ettiyaguŋ

ki ɓoy wede kun ettey geŋ, kun d’eesoy: “Toose
Raa ti koona egguŋ.” 13 Aame ɗoŋ ɓoy geŋ an
unni ziiɗey maŋ, toose kune t’a koonoy eedaŋ,
wo aame an un ki’n ziiɗey ye maŋ, toose kune
t’a-kamoy ki tudduguŋ. 14 Aame an un ki’n
ziiɗey ye wo onamguŋ an k’illigey ye maŋ, a
eŋgilsaguŋ ti ɓoy geŋ̃ŋ̃o ise ti geeger gettiyo geŋ,
odde zoŋguŋ toŋ kun an ti y’ tottigoy, geŋ i-kaza
Raa ulbí uŋse ye ti kane me. 15 Ɗerec iŋkino
wo n’un di rooto: Onniyo ere Raa yi ɗekka
booro gette, kane ɗoŋ siiɗo Sodom ti Gomor
ti kaaga Raa y’an igge pay* geŋ, booradaŋ t’a
koona soodo ti ɗoŋ ki geeger gettiyo.»

Dabar ere etto a ɗoŋ k’Almasi (Markus 13.9-13; Lik 12.11-12; 21.12-19)

16 «Kun ollo, nuŋ n’un agisa eŋ aakede
damɓami k’adda diine sullibagi. Iŋkino maŋ
kun koonoy mentikagi aakede mimbayi, wo tasse
aakede deere. 17 Kun koonoy mentikagi, kono
ɗuwo an un ti’n seɗɗey, an un di’n t’ettey k’ume
ɗoŋ booro wo an un di’n gorpipey ti marpa adda
ɓoyɗi ɗoŋ an di dooyiso. 18 Kono kune ɗoŋzó
geŋ, an un di’n t’ettey ɗaana ɗoŋ deero siiɗo
wo ɗaana mozagi. Aame geŋ, a ɗaanadaŋ wo a
ɗaana kane ɗoŋ Yawudiyagi ye, kun t’ooney urzi
kun di rootey a sulɗi ɗoŋ kun wulle wo kun illiga
a tukki nuuno geŋ me. 19 Aame an un di’n t’iidey
k’ume ɗoŋ booro maŋ, ulbuguŋ un t’ooɗey ye
a maana k’ono ɗoŋ kun di rootey, ise a munɗa
wede kun di rootey me. A ume geŋ miŋ Raa y’un

* **10:15** 10.15 Kun wollo adda mattup ki Zenez 18.16–19.29.

t’eley ono ɗoŋ kun di rootey. 20 Iŋkino maŋ aame
kun rootey geŋ, ono ettey ti suuniyo kune ye, wo
unni dokkey Unde ki Meeguguŋ Raa.

21 Leema y’an di y’ t’ela leemadí a bey ɗuwo
ki tôwwadí, wo meege toŋ iŋkino kay a iŋ̰ŋ̰izí
me. Iŋ̰ŋ̰i an di-kima adu ki maawaŋ, an deha
urzi, ɗuwo an di seɗɗa maawaŋ ki tôwwadaŋ.
22 Kune ɗoŋ duniya pay an un di’n olmiɗa kono
kun umɓe a sundó, wo ɗe wede y’a ziiɗa zakiɗi a
urzizó bini ɗaŋgu maŋ, yode geŋ Raa y’a y’utta.
23 Aame adda geeger tuuku an unni dabirsa maŋ,
kun t’omboy ki geeger ti doolo. Ɗerec iŋkino wo
n’un di rooto: Kune geegiryagi ki siiɗo k’Izirayel
geŋ kun ki ti’n ozira pay ye, ki poone nuŋ wede
an n’ehe aa ulo wede eŋ, n’a kimo me.

24 Sanallusu geŋ yoŋ t’ekki wede dooyisadí
ye, wo wede naabo toŋ yoŋ t’ekki galmeegí
ye. 25 Sanallusu geŋ, i dehu y’a t’ise aa wede
dooyisadí ɗaŋŋal, wo wede naabo toŋ iŋkino y’a
t’ise aa galmeegí. Aame nuŋ wede ɓoy ɗuwo
an ni kalɗa an’de nuŋ Belzebul maŋ, kune ɗoŋ
ɓoozó an un di’n kilɗita a ceera sey.»

Wedusu wede kun i-d’orgiɗe
(Markus 8.38; Lik 9.26; 12.2-9)

26 «Kune a ɗuwo kun an orgiɗe ye. Sulɗi
ɗoŋ pay ombiɗe’ŋ, saŋ onniyo soo a t’ooɗiba
ita, wo ono ɗoŋ i ki dehu ɗuwo an k’olliga
ye geŋ, saŋ onniyo soo ɗoŋ pay an di’n olliga.
27 Munɗa wede n’un rootiyo a zimolo geŋ, kun ti
y’ rooto kereŋ̰, wo munɗa wede an un meliŋ̰so
a kuuduguŋ geŋ, kun yi rooto aa kun a ti gili
t’ekki biino kun ɗolle. 28 Kun an orgiɗe ye a ɗoŋ i

tôwwo tudde wo an k'aane tôwwo k'unde ye me.
Ki too maŋ kun d'orgiɗe a Raa, yode wede aane
i t'îde tudde ti unde pây adda k'uwwo. 29 Kun
suune ooyo sire ɗoo miŋ in t'owile ti soŋko soo
kollo, wo ti diinayaŋ soo toŋ a siiɗo i k'oore
ye, daa ki Galmeeguguŋ Raa yi ki suune ye me.
30 Wo ki kune, ilali k'egguŋ geṉṉo toŋ Raa yi ti'n
kaza pay. 31 Iŋkino kun orgiɗe ye, kono kune
zooyaguŋ yi jiire ooyo ɓaadaŋ!»

Rootiyo a ɗaana ɗuwo ki daaniya k'Isa

32 «Wede tuuku yi ruuta a ɗaana ɗuwo yoŋ
ki nuuno maŋ, nuŋ toŋ n'a rootey kay yoŋ ki
nuuno, a ɗaana Meegó Raa a kandaane me.
33 Wo ɗe wede tuuku yi ruuta a ɗaana ɗuwo yi
ki n' suune ye maŋ, nuŋ toŋ n'a rootey ni ki y'
suune ye kay, a ɗaana Meegó Raa a kandaane
me.»

Isa y'iido ki moo me? (Lik 12.51-53)

34 «Kun elke ye, nuŋ n'iido n'un t'ela toose
adda duniya me. N'a k'iido ti toose ye, wo ɗe n'a
iido ti ɗeyyiso. 35 Eyye, nuŋ n'iido ulo ti meegí
n'an ahinte, uto ti mettú n'an ahinte, erewo ti
andutú n'an ahinte. 36 Wede tuuku toŋ i di t'isa
ɗoŋ k'aduzí miŋ, ɗoŋ adda ɓoozí geṉṉo.
37 Wede yi geyyiso meegí ise meedí a jiire
nuuno maŋ, yoŋ geŋ yi k'îide ki daaniyadó ye.
Wede yi geyyiso ulí ise utí a jiire nuuno maŋ,
yoŋ geŋ yi k'îide ki daaniyadó ye. 38 Wede yi
k'iyya y'a ki t'inda kono nuuno wo y'a ki n'
daane ye maŋ, yoŋ geŋ yi k'îide ki daaniyadó
ye. 39 Wede yi diha boohiyo tuddí k'aggadí maŋ,

y'a ti dagga, wo wede y'iila tuddí kono nuuno
maŋ, y'a t'utta.»

Wede eliyo geŋ, aggadí y'a ti t'ooney (Markus 9.37,41; Lik 9.48; 10.16; Zaŋ 13.20)

40 «Wede unni seeɗu bey sire maŋ, geŋ aa yi
seeɗu nuŋ batum, wo wede yi ni seeɗu bey sire
maŋ, geŋ aa yi seeɗu wede i n'igibo. 41 Wede i
seeɗu nebi ki Raa kono yoŋ nebi maŋ, munɗa
wede Raa yi deɦu yi-t'eley a nebi geŋ, y'a yi
t'ooney kay, wo wede yi seeɗu wede ki diine
kono yoŋ ki diine maŋ, munɗa wede Raa yi deɦu
yi-t'eley a wede ki diine geŋ, y'a yi t'ooney kay.
42 Ɗerec iŋkino wo n'un di rooto: Wede tuuku
yi eela aɦu ŋoyoyo a kulso ɗaŋŋal, a wede soo
ɗuwo an yi wolliyo yoŋ ŋ̰eŋku kono yoŋ ti diine
sanalliyagó maŋ, munɗa wede Raa yi deɦu yi-
t'eley geŋ, y'a yi t'ooney.»

11

Doŋ zina ki Zaŋ Batis ti Isa

1 Aame Isa y'a ti ɗiŋge ti rootiyto a munɗa
wede kane sanalliyagí koomat makumu sire an
d'isey maŋ, tiŋ geŋ y'a iŋgile dooyiso ɗuwo wo
yi kazita adda geegiryagi ki siiɗo gettiyo.

2 Wo Zaŋ Batis yi lekkiyo daŋgay geŋ, y'a illiga
ɗoŋ an tôwwo taaya a naabo k'Almasi Raa yi
biire. Iŋkino maŋ yi d'igibe ɗoŋ miibi ti diine
sanalliyagí ki tukk'Isa. 3 An iide'ŋ an di y' tunde,
an'de: «Kee miŋ Almasi Raa yi biire, saŋ a etto
ko? Kunuŋ ay di dello wede doolo ko?» 4 Isa y'an
di'n gime onamaŋ, y'ede: «Kun'do a Zaŋ, kun i-
t'ôodoy taaya a munɗa wede kun ollige wo kun

wolliyo eŋ me: 5 Koŋzayi an di wolliyo kereŋ̃,
ɗoŋ jekese an sooru beehiye, ɗoŋ bitiɗe an t'ize
kamileŋ̃, duŋgiyagi an d'ollige, ɗoŋ unto an di
bilɗe wo Rabila Majjaanawa an an gizite a ɗoŋ
an k'ede munɗa ye. 6 Wo uŋsuwo a wede y'a
ziiɗa zakiɗi kono nuuno bini ɗaŋgu!»

Rootiyo k'Isa a tukki Zaŋ Batis

7 Sanalliyagi ki Zaŋ Batis an t'iŋgile maŋ, aame
geŋ Isa y'a iise rootiyto a ɗoŋ duuru a tukki
Zaŋ, y'ede: «Kun iide k'adda balɗa wolliyo ki
moo me? Ki wedusu wede aa alala ere maaye
yi t'agisa gettiyo ko? Aha. 8 Ɗe iŋkino kun iide
wolliyo ki moo me? Ki wedusu yi t'usse kallagi
majjanɗani ko? Wo ɗe kane ɗoŋ ossiyo kallagi
majjanɗani geŋ, an lekkiyo adda ɓoyɗi mozagi.
9 Ɗe kun iide wolliyo ki moo me? Ki nebi ko?
Eyye, wo kun ollo n'un di rooto, yoŋ geŋ yi jiire
nebi sey. 10 Yoŋ geŋ wede an riiŋe ti kaaga
adda mattup ki Raa, an'de: "Kun ollo, nuŋ n'a
t'igiba wede zindó y'a ooguma ki poone ti kee,
y'a di t'okkimey urzizá*."» 11 Isa y'a ruute sey,
y'ede: «Ɗerec iŋkino wo n'un di rooto: Ti diine
ɗuwo ɗoŋ pay erayi an ehe geŋ, wede aase goole
a ceere Zaŋ Batis umbo. Wo iŋkino toŋ maŋ,
wede yoŋ ŋ̃eŋku a jiire adda Moziko Raa geŋ,
yoŋ goole yi jiire Zaŋ. 12 T'ume Zaŋ Batis y'iise
naabo Raa bini aŋkeŋ̃ŋ̃o geŋ, ɗuwo an d'eliyo
gotono kono an t'ette ad̃da Moziko Raa, wo kane
ɗoŋ i ŋaayu ki toogo geŋ, an dehu an di-t'oobe.
13 Raa y'an di ruute a ɗuwo a tukki Mozikadí ere

* **11:10** 11.10 Kun wollo adda mattup ki Malasi 3.1.

a etto, t'urzi k'ono ɗoŋ an riiŋe ti kaaga adda
mattup k'oogoro Muusa ti ɗoŋ pay ki nebiyagi,
bini aaniya Zaŋ Batis. 14 Aame kun dehu kun
amɓe maŋ, geŋ̰ŋ̰o Zaŋ yode wede nebiyagi an
ruute, an'de: "S̰aŋ Eli y'a etto me†." 15 Wede i-
d'ede kuwwa k'ollige maŋ, y'ollo koɗuwo!
16 Ɗoŋ aŋkeŋ̰ŋ̰o eŋ n'a t'eese kane aa wee wee?
Kane an deeyis̰o aa iŋ̰ŋ̰i an ti guune a bere ɗoŋ
duuru, an di waakutu eebaŋ, an d'eesiyo:
17 "Kaye ay un di biiha siraro toŋ maŋ, kun ki
d'immira ye!
Ay un d'ûure ôoro k'unto toŋ maŋ, kun ki d'iile
ye!"
18 Iŋkino Zaŋ y'iina geŋ, onniyo muno yi
lekkiyo daa k'omɓo, toote k'iŋ̰ŋ̰i biŋ̰ yi k'iiɓe
ye, wo ɗuwo an di rootiyo, an'de: "Y̰oŋ i-d'ede
siitan a eedí!" 19 Wo nuŋ wede an n'ehe aa ulo
wede eŋ, n'iina maŋ ni d'omɓo ni soɓo, wo an di
rootiyo, an'de: "Kun wollo, wede eŋ y'elkiyo miŋ
a omɓo ti soɓo toote k'iŋ̰ŋ̰i biŋ̰ ɗaŋŋal, yoŋ laŋze
ki ɗoŋ seɗɗu jibaaye w̰o ti ɗoŋ k'olɗiko oŋgo."
Wo Raa'ŋ, suuniyo k'ono ere i d'ede, ɗuwo an ti
zuune tod'te ki diine t'urzi naabatú.»

Geegiryagi ɗoŋ i-tuuge k'amɓu a Isa (Matiye 10.15; Lik 10.12-15)

20 Adda geegiryagi ɗoŋ Isa y'a ize sulɗi
k'armika ɗoŋ a ise ɓaadaŋ geŋ, ɗoŋzaŋ an ki ti
gime lekkiyadaŋ ye. Iŋkino maŋ y'an di'n iise
aapuɗu, y'ede: 21 «Dabar a kune ɗoŋ geeger
Korazeŋ! Dabar a kune ɗoŋ geeger Betsayda!
Ɗerec, aame sulɗi k'armika ɗoŋ Raa y'ize di

† **11:14** 11.14 Kun wollo adda mattup ki Malasi 3.23.

kune geŋ aŋki y’aase a geeger Tir ti Sidoŋ maŋ,
aŋki ti kaagine ɗoŋzaŋ an t’ossite kallagi môolo
wo tuddaŋ an aa di kosse puure, wo an di-
kime lekkiyadaŋ. 22 Eyye, wo kun ollo n’un
di rooto, onniyo ere Raa yi ɗekka booro gette,
kane ɗoŋ geeger Tir ti Sidoŋ geŋ booradaŋ t’a
koona soodo ti ere ki kune. 23 Wo kune ɗoŋ
geeger Kapernayim, kun elkiyo miŋ Raa y’un ti’n
sika k’awwa ki kandaane ko? Aha, Raa y’un
ti’n ɗeega adda diine ɗoŋ unto. Ɗerec, aame
sulɗi k’armika ɗoŋ ize di kune geŋ, aŋki aase
a geeger ki Sodom maŋ, geeger gette aŋken̰n̰o
toŋ t’a lekke sey. 24 Kono kamo n’un di rooto,
onniyo ere Raa yi ɗekka booro gette, kane ɗoŋ
siiɗo Sodom geŋ booradaŋ t’a koona soodo ti ere
ki kune.»

Meega Raa ti Ulo
(Lik 10.21-22)

25 Aame geŋ Isa y’a ruute, y’ede: «Mee’ki nuŋ,
kee Galmee’ki kandaane ti siiɗo, ni ki tamma
kono sulɗi eŋ k’an di’n umbiɗa a ɗoŋ suuniyo
k’ono wo a ɗoŋ eedaŋ soodo a elkiso geŋ me,
wo k’an t’iiɗiba ita a ɗoŋ aa in̰n̰i sun̰n̰i. 26 Eyye
Mee’ki nuŋ, geŋ ki dihe sulɗi a t’ise iŋkino.
27 Sulɗi pay Meegó Raa y’o n’ele a beezó,
wenɗa soo toŋ a suune Ulo umbo, i y’ suune
Meega ɗaŋŋal. Wo wenɗa soo toŋ a suune
Meega umbo, i y’ suune Ulo wo ti kane ɗoŋ Ulo
yi dehu y’an t’ooɗiba itadí ɗaŋŋal.»

Isa ume puukiyo k’undiyaguŋ

28 «Kune ɗoŋ pay i sarkiya attiɗi wede ki ɗoŋ
dooyiso k’oogoro an zaapu egguŋ wo kun urme

geŋ, kun’di k’ume nuuno, wo nuŋ n’un ti’n
puuka. 29 Kun t’amɓo talgayó‡ wo kun d’oziro
a urzi dooyisadó, kono nuŋ addó tasse ni ki
koliyo tuddó ye, wo kune kun t’oona puukiyo
k’undiyaguŋ. 30 Ɗerec, talgayó yoŋ i k’ooŋ̰e
ye k’amɓu me, wo attiɗizó wede n’un t’ela yoŋ
soodo ki sarkiya me.»

12

Isa ti onniyo ere ki puukiyo (Markus 2.23-28; Lik 6.1-5)

1 Saŋ maŋ a onniyo ere ki puukiyo Yawudiyagi
maŋ, Isa yi doopiɗe t’adda domɓi ɗoŋ ki geme ti
sanalliyagí. Aame geŋ kane sanalliyagí mosogo,
maŋ an d’iise sattita geme an di doyɗiso. 2 Kane
Pariziyeŋ an wulle iŋkino maŋ, an i di ruute Isa,
an’de: «Ki wollo sanalliyagá an d’isiyo munɗa
wede oogiradiŋ ti k’ele urzi k’isiyo ye a onniyo
ere ki puukiyadiŋ te!» 3 Wo ɗe Isa y’an di ruute,
y’ede: «Ki kotto kun gire munɗa wede ti kaaga
onniyo soo yode Dawut y’ize ti ɗoŋ a itadí, aame
mosogo ti’ni ziiɗa geŋ me. 4 Yi-t’iide adda Ɓoy
Raa wede an ikkima ki golmodo, y’a ziki mappa
wede an i ele seɗeke a Raa, wo yode ti ɗoŋ a
itadí an d’iimi. Wo Raa y’an k’ize munɗa ye, ki
too maŋ kane an k’ede ye urzi an d’oomi me,
oogiradiŋ t’ele urzi a ɗoŋ seɗeke ɗaŋŋal. 5 Ki
kotto kun gire adda mattup k’oogoro Muusa me
a onniyo ere ki puukiyadiŋ toŋ, ɗoŋ seɗeke i
naabiya adda Ɓoy Raa geŋ, an ki daaniya urzi

‡ **11:29** 11.29 Amɓo talgayó: I-kaza dooyiso k’Isa kun d’ozire eego.

k’oogoro k’onniyo gettiyo ye, an di naabiya, toŋ
maŋ booro t’an ki’n seeɗu ye. 6 Wo kun ollo,
n’un di rooto: a eṉṉo i d’ede wede ede i jiire
Ɓoy Raa! 7 Kune’ŋ ɗuwo eŋ munɗa ulsu an
k’ize ye toŋ, kun’de booro ti’ni ziiɗa. Iŋkino
maŋ kun ki’n zuune ye ita k’ono ɗoŋ an riiɲe ti
kaaga adda mattup ki Raa, an’de: “Ni dehu kun
d’ise adde koɗuwo ti ɗuwo, geŋ i jiire seɗeke ere
kun isiyo ki seyɗi*.”» 8 Isa y’a ruute sey, y’ede:
«Nuŋ wede an n’ehe aa ulo wede eŋ, o d’ede urzi
k’isiyo munɗa wede aa addó i dehu ekk’onniyo
ere ki puukiyadiŋ te.»

Wedusu beezí unto
(Markus 3.1-6; Lik 6.6-11)

9 Tiŋ geŋ Isa y’a iŋgile yi-t’iide adda ɓoy wede
Yawudiyagi ge dooyiso. 10 Adda ɓoy geŋ i d’ede
wedusu soo iŋkino beezí unto. Kane Pariziyeŋ
an dehu an t’oone urzi an di sakiya Isa, kono
kamo an di y’ tunde, an’de: «Oogiradiŋ urzi t’ele
ko, k’eliyo beeko a onniyo ere ki puukiyadiŋ te?»
11 Wo yo Isa y’an di’n gime onamaŋ, y’ede: «Ti
diinaguŋ eŋ wee wee, aame i-d’ede damsadí soo
ɗaŋŋal ti t’iire adda k’olɗe sohuru a onniyo ere
ki puukiyadiŋ maŋ, y’a k’ette, t’adda k’olɗe y’a
ki t’aɗɗe ye me? Eyye, y’a-t’aɗɗe! 12 Wo wedusu
geŋ yi jiire damsa taŋ ɓaadaŋ! Geŋ iŋkino
oogiradiŋ urzi t’ele a wedusu ki-d’ise beehiye
a onniyo ere ki puukiyadiŋ te.» 13 Iŋkino maŋ
Isa yi di ruute a wede geŋ, y’ede: «Beezá ki
y’onɗo.» Maŋ y’a y’unɗe, wo beezí a t’ikkima
aakede bakadí soo me. 14 Saŋ kane Pariziyeŋ

* **12:7** 12.7 Kun wollo adda mattup ki Oze 6.6.

tiŋ geŋ an t’uɗɗe, an iide’ŋ an t’ugiye, an t’îide onamaŋ kaŋ soo a tukk’Isa, an di dehe urzi ki tôwwadí.

Wede naabo wede Raa yi biire

15 Isa y’a ti zuune elkiso Pariziyeŋ te, iŋkino
maŋ tiŋ geŋ y’a t’irga, wo ɗoŋ ɓaadaŋ an di y’
diine. Ti diinayaŋ ɗoŋ pay eeni y’an d’ele beeko.
16 Wo y’an di ruute ti golla zakiɗi a ɗuwo, kono
an ki roote ye a munɗa wede y’ize me. 17 Geŋ
iŋkino a iina kono a-t’ette a ono ɗoŋ Raa yi ruute
ti kaaga ti bize nebi Ezayi, y’ede:

18 «Eṉ̃ṉ̃o wede naabadó wede ni biire me,
nuŋ ni y’ giyye ɓaadaŋ, wo ulbó pay uŋse ti yode
me.
Undó t’a koona a eedí,
wo a ita ɗuwo pay y’an kizita urzi wede ki diine
ki Raa.
19 Yi ki deha niikiyto k’ono ulpi ti wenɗa ye, yi
ki ɗillita ɗollite ye,
wo an k’olliga golladí a bere ɗoŋ duuru ye.
20 Yoŋ y’a koona tasse ti kane ɗoŋ toogadaŋ
umbo me, geŋ aakede alala ere i-guuɗite
gette yi ki ti damɓa ye,
wo rippinso k’uwwo ti koddiyo ɓotto gette, yi ki
ti t’îda ye.
Y’aasa iŋkino bini munɗa wede ki diine geŋ y’a
ceera olɗiko.
21 Wo ita ɗuwo pay an zaapa elkiyadaŋ a sundí†.»

Isa ti Belzebul
(Markus 3.22-30; Lik 11.14-23; 12.10)

---

† **12:21** 12.21 Kun wollo adda mattup ki Ezayi 42.1-4.

22 Saŋ maŋ Isa an i d'irkiɗo wede soo iŋkino
koosiyo wo yi k'orbe ye, kono i-d'ede siitan a
eedí. Wede geŋ Isa yi-d'ele beeko, bizí a t'ihina
y'a iise ono wo yi wolliyo kereŋ̰. 23 Kane ɗoŋ
duuru geŋ an ziiɗa giggiraŋ wo p̰ay an di ruute,
an'de: «Yode eŋ wede an yi waaku Wede ti biza
bumɓu Dawut ye ko?» 24 Wo kane Pariziyeŋ an
illiga iŋkino maŋ, an di ruute, an'de: «Wede eŋ,
tode Belzebul Meeda siitanɗani i eliyo toogo ki
lommite siitanɗani me!» 25 Wo Isa y'a zuune
elkisadaŋ, iŋkino maŋ y'an di ruute, y'ede:
«Moziko ere tuuku ɗoŋtú an ɗeyyiso ti tuddaŋ
maŋ, mozikadaŋ a latte. Geeger ere tuuku
ɗoŋtú an ɗeyyiso ti tuddaŋ, wo adda ɓoy wede
tuuku ɗoŋzí an ɗeyyiso ti tuddaŋ maŋ, kane
geŋ an k'aane an ki ti lekke kaŋ soo ye. 26 Geŋ
iŋkino kay, aame Meeda siitanɗani ti lommite
siitanɗani eebutú maŋ, geŋ an ɗeyyiso ti tuddaŋ
batum. Wo ɗe geŋ ki kotto mozikatú ti k'aane ti
ki lekke ye! 27 Kune kun'de ni lommite siitanɗani
o eliyo toogo Belzebul. Ɗe iŋkino maŋ, ɗoŋ a
itaguŋ an lommite siitanɗani ti toogo k'aaye?
Geŋ kane batum an un kaza munɗa wede kun
rootiyo a tukki nuuno geŋ ɗerec ye. 28 Wo ɗe
geŋ, nuŋ o eliyo toogo Unde Raa ni lommite
siitanɗani me maŋ, geŋ i-kaza Moziko Raa tod'
t'iina di kune baa.

29 Aame wede yi dehu yi-t'ette adda ɓoy ki
wede i-d'ede toogo wo y'a sikiti sulɗizí maŋ,
wede geŋ ki poone y'a-kettite wede toogo ɗoo
miŋ, y'a aane y'a sikiti sulɗi t'adda ɓoy kollo.
30 Wede yoŋ ki nuuno ye'ŋ, yoŋ aduzó. Wo wede
y'a ki n' noogiyo ki tussiyo ye'ŋ, yoŋ yi teepiyo

ki teepiyo. 31 Geŋ kono k’iŋkino, n’un di rooto,
ɗuwo Raa y’an t’isa tambobino a olɗiko ere pay
an isiyo, ti kalɗita ere pay an kalɗita suma Raa
gette. Wo ɗe wede i kalɗita Unde Raa maŋ, a
olɗikadí gette Raa yi-k’isa tambobino ye. 32 Wede
tuuku yi ruuta munɗa ulsu a tukki nuŋ wede an
n’ehe aa ulo wede en̰n̰o maŋ, a olɗikadí gette
Raa yi-t’isa tambobino. Wo ɗe wede tuuku i
ruutita munɗa ulsu a tukki Unde Kamilen̰ maŋ,
a olɗikadí gette Raa yi-k’isa tambobino ye, ise
adda duniya ere aŋken̰n̰o, ise adda duniya ere
ki ɗaana toŋ maŋ.»

Undumu ti in̰n̰izí
(Matiye 7.16-17; Lik 6.44-45)

33 «Aame undumu beehiye maŋ, in̰n̰izí toŋ
beehiye pây. Wo aame undumu ulsu maŋ,
in̰n̰izí toŋ ulpi kay. Iŋkino maŋ undumu in yi
suuniyo t’urzi k’in̰n̰izí. 34 Kune ɗoŋ ulpi aakede
maŋkikagi ɗe! Mummino kun d’aane kun di
roote ono ɗoŋ beehiye me? Ɗerec, munɗa
wede ɗuwo an okumso adda k’addaŋ gen̰n̰o
aɗɗiya ti bizaŋ me. 35 Wedusu wede beehiye’ŋ,
beehiyko t’ettiyo ti sulɗi ɗoŋ beehiye y’ukume
adda k’addí, wo wedusu wede ulsu’ŋ, munɗa
ulsu y’ettiyo ti sulɗi ɗoŋ ulpi y’ukume adda
k’addí. 36 Kun ollo, n’un di rooto: A onniyo ere
Raa yi ɗekka booro gette, ɗuwo a ono ɗoŋ pay
an ruutite daa k’urzizaŋ geŋ an d’oopey eedaŋ.
37 Ɗerec, t’urzi k’ono ɗoŋ aɗɗiya ti bizá, Raa y’a
di roota kee ki diine a ɗaanadí, wo t’urzi k’ono
ɗoŋ aɗɗiya ti bizá, Raa y’a di roota kee booro ti
ki ziiɗa me.»

Tondiyo ki munɗa k'armika
(Matiye 16.1-4; Markus 8.11-12; Lik 11.16,29-32)

38 Iŋkino maŋ ɗoŋ suuniyo k'oogoro miibi ti
Pariziyeŋ miibi an di tunde Isa, an'de: «Wede
dooyisadey, ay dehu k'ay d'ise munɗa k'armika
ay di wolle a kize kee Raa yi-k'igibo.» 39 Isa
y'an di'n gime onamaŋ, y'ede: «Ita ɗuwo ɗoŋ
aŋken̰n̰o eŋ, kane ɗoŋ ulpi wo an ki seeɗu urzi
Raa ye, an tondiyo munɗa k'armika a kize nuŋ
Raa yi n'igibo. Wo armika ti doolo Raa y'an k'isa
ye, daa ki armika ere Raa y'ize ti kaaga a nebi
Zonas ye maŋ. 40 Kun suune Zonas geŋ y'a likke
on̰n̰u aɗo wo diɗɗo aɗo adda k'adde puuniso
ere meeda. Iŋkino kay nuŋ wede an n'ehe aa
ulo wede eŋ, an di n'ottiba wo n'a lekka on̰n̰u
aɗo wo diɗɗo aɗo adda muuzo. 41 A onniyo ere
Raa yi ɗekka booro gette, ɗoŋ geeger ki Ninib
an d'ooziga ki tukki ɗuwo ɗoŋ aŋken̰n̰o, wo an
di roota: "Kune'ŋ booro t'unni ziiɗa." An roota
iŋkino kono aame ɗoŋ geeger ki Ninib an illiga
Zonas yi gizite urzi k'ono Raa maŋ, an di gime
lekkiyadaŋ. Wo a en̰n̰o i d'ede wede ede y'a jiire
Zonas sey. 42 A onniyo ere Raa yi ɗekka booro
gette, mohita ere ti siiɗo ki kese ɗanɗi t'a ooziga
ki tukki ɗuwo ɗoŋ aŋken̰n̰o, wo t'an di roota:
"Kune'ŋ booro t'unni ziiɗa." Ti roota iŋkino
kono tod' t'iizigo ti siiɗiyagi ɗoŋ dokki t'ita Raa
kono t'a olliga suuniyo k'ono ere ki Salamoŋ, wo
a en̰n̰o i d'ede wede ede y'a jiire Salamoŋ sey.»

Kama ki siitan ki tukki wedusu
(Lik 11.24-26)

43 «Aame siitan gette ti tukki wedusu ti
t’aɗɗiya maŋ, ti d’eŋgilso k’adda balɗa dehutu
k’ume wede t’a lekkey, wo ti ki d’ooniyo ye.
44 Iŋkino ti rootiyo adda k’addutú, ti d’eesiyo:
“Ni-kime k’adda bindó ere an di n’ilmo.” Wo
a kamatú gette, t’iide’ŋ ti-t’uuney biino guguba,
rookiyo kamileŋ̰ wo sulɗutú okkime beehiye.
45 Iŋkino maŋ ti d̰i kama k’adda balɗa, t’a waaku
siitanɗani ti doolo sarat bundiɗi a jiire tode
sey. An di-kama kaŋ soo, an t’ettiyo adda biino
gettiyo i-t’isiyo ɓoozaŋ. Iŋkino yo wede geŋ,
lekkiyadí ere k’ita i-t’isiyo ooŋ̰e i ceeriyo ere ki
poone. Wo geŋ aasa iŋkino k̰ay ki ɗuwo ɗoŋ
aŋkeŋ̰ŋ̰o ulpi geŋ me.»

Mekk’Isa ti zemɓadí
(Markus 3.31-35; Lik 8.19-21)

46 Isa adda ɓoy, a ɗoŋ duuru y’an ti rootiyto
ɓotto, aame geŋ meedí ti zemɓadí an d’iina, wo
an t’îhira ti paate, an dehu an i di roote. 47 Maŋ
wede soo iŋkino yi di ruute a Isa, y’ede: «K’ollo,
meedá ti zemɓadá an t’îhira ti paate, an dehu an
a-di roote.» 48 Wo ɗe a wede geŋ Isa yi di’n gime
onamí, y’ede: «Ki kotto maŋ, meedó ti zemɓadó
aŋ wee wee?» 49 Maŋ y’a d’uuye beezí ki tukki
sanalliyagí wo y’a ruute, y’ede: «Kun wollo, kane
eŋ̰ŋ̰o aŋ meedó ti zemɓadó me. 50 Iŋkino maŋ
wede tuuku y’isiyo sulɗi ɗoŋ pay Meegó Raa
a kandaane yi dehu geŋ, yode geŋ̰ŋ̰o leemadó,
teemadó wo meedó me.»

13

Ono ombiɗe a tukki wede korso (Markus 4.1; Lik 8.4)

1 A onniyo gettiyo batum, t'adda ɓoy Isa y'a
t'uɗɗe y'a iŋgile, y'iide'ŋ y'a-guune a biza bar.
2 Ɗoŋ duuru ɓaadaŋ an di-t'ugiye, iŋkino yi di
gili adda tooko, y'a-guune wo kane ɗoŋ duuru
pay an t'îhira a biza bar. 3 Yoŋ y'an di ruutite
sulɗi ɓaadaŋ t'ono ombiɗe, y'ede: «I d'ede
wedusu soo iŋkino yi t'iide korso buzu k'adda
doome. 4 Aame yi sakkisa geŋ, buzu oŋgoŋ a-
zilɗiti a urzi, emɓi an iido'ŋ an di-tiɓɓe pay.
5 Buzu oŋgoŋ soŋ a-zilɗiti a ume wede t'adda'ŋ
paŋgiragi, siiɗadí baata. Kane geŋ a t'uɗɗe
kesiko kono siiɗadaŋ soodo. 6 Aame peeɗo ti-
gilo wo t'ihina maŋ, kane geŋ a t'igge, a-biiha
kono sondayzaŋ i ki ti ɗiige ye. 7 Ɗoŋ soŋ a-zilɗiti
adda k'ahimagi, kane geŋ a t'uɗɗe wo ahimagi
an iiziga maŋ, an di'n ippe. 8 Ɗoŋ oŋgoŋ soŋ a-
zilɗiti a siiɗo ere beehiye, kane geŋ a t'uɗɗe, an
d'ihira wo an d'ehe: ulo muduso soo y'a ehe iŋ̃ŋ̃i
meeda, soŋ ada zoot wo soŋ ada g'aɗo. 9 Wede
i-d'ede kuwwa k'ollige maŋ, y'ollo koɗuwo!»

Ki moo me Isa yi rootiyto t'ono ombiɗe me (Markus 4.10-12; Lik 8.9-10)

10 Iŋkino maŋ kane sanalliyagi an aa d'iide
ki sirpa k'Isa wo an di y' tunde, an'de: «Ɗe ki
moo me k'an rootiyto a ɗoŋ duuru t'ono ombiɗe
me?» 11 Yoŋ y'an di'n gime onamaŋ, y'ede:
«Ni rootiyto iŋkino kono a kune'ŋ Raa y'un ele
suuniyo ki sulɗi ɗoŋ ombiɗe ki Moziko Raa te,
wo a kane geŋ suuniyo gette Raa y'an k'ele ye.
12 Ɗerec, a wede i-d'ede suuniyo geŋ, an i-t'eela

t'eego i di t'isa ɓaadaŋ a ceera, wo ɗe a wede
i-k'ede suuniyo ye geŋ, ere booloŋ i-d'ede toŋ
an i-t'amɓa. 13 Kun ollo, nuŋ n'an orbe t'ono
ombiɗe me kono kane an aane an wolle toŋ, ki
kotto munɗa an ki y' wolle ye, wo an aane an
olliga toŋ, ki kotto munɗa an ki y'olliga ye wo
itadí an ki ti suune ye. 14 Geŋ a kane geŋ̰ŋ̰o a-
t'iide a ono ɗoŋ Raa y'igibo ti kaaga t'urzi nebi
Ezayi, y'a ruute, y'ede:

“Kune kun d'olliga kereŋ̰, wo ono itadaŋ kun ki
ti suuna ye,
kun di wolla kereŋ̰, wo munɗa kun ki y' wolla
ye.
15 Ɗerec, ɗuwo eŋ kuwwagaŋ an a-ti ŋiyye
daŋkila kono a k'olliga ye,
edayaŋ an a-t'ippe kono a ki wolle ye,
wo an t'ize tuusiyagi kono ono itadaŋ an gi di'n
suune ye.
An ize iŋkino kono an ki dehu ye an di-kimo ki
tukki nuŋ Raa, n'an t'ele beeko me*.”

16 Wo nuŋ n'a roote, uŋsuwo a kune kono
edaguŋ i wolliyo wo kuwwaguŋ ollige. 17 Ɗerec
iŋkino wo n'un di rooto: Nebiyagi ɓaadaŋ ti ɗoŋ
ki diine ɓaadaŋ an dihe an di wolle munɗa wede
kun wolliyo eŋ̰ŋ̰o, wo an gi di y' wulle ye. An
dihe an d'olliga munɗa wede kun ollige eŋ̰ŋ̰o,
wo an gi di y'illiga ye.»

Ooɗibe k'ita k'ono ombiɗe a tukki wede korso (Markus 4.13-20; Lik 8.11-15)

18 «Iŋkino kun ollo, ette ita k'ono ombiɗe a
tukki wede korso. 19 Buzu wede i zilɗiti a biza

* **13:15** 13.15 Kun wollo adda mattup ki Ezayi 6.9-10.

k’urzi geŋ, i-kaza ɗuwo ɗoŋ ollige ono ki Moziko
Raa wo an gi di’n seeɗu addaŋ ye. Aame geŋ
Mohita k’olɗiko t’ettiyo, ono ɗoŋ an illiga ti
t’oɗɗipe t’adda k’addaŋ me. 20 Buzu wede i
zilɗiti a ume wede t’adda paŋgiragi geŋ, i-kaza
ɗuwo ɗoŋ ollige ono Raa, kesiko ulbaŋ uŋse an
d’amɓu. 21 Wo ɗe ono sottadaŋ ti ki ti ɗeegu
adda k’addaŋ, an aa ki seeɗu zakiɗi ye. Aame
i ettiyo dabar ise ɗuwo an’ni dabirsa kono an
umɓe a ono Raa maŋ, kesiko an t’argu. 22 Buzu
wede i zilɗiti adda k’ahimagi geŋ, i-kaza ɗuwo
ɗoŋ ollige ono Raa, wo ɗe saŋ elkisito a sulɗi
duniya ti dehutu k’urzi maala an di’n appiya ono
geŋ me, an ki d’ohire ye a urzi Raa me. 23 Ki
ɗaŋgu buzu wede i zilɗiti a siiɗo ere beehiye’ŋ,
i-kaza ɗuwo ɗoŋ ollige ono Raa wo an di suuniyo
itadaŋ, an d’ohire a urzi Raa, an aa d’ooniyo
eebaŋ ti doolo, aakede ulo muduso soo y’a ehe
iṉṉi meeda, soŋ ada zoot, wo soŋ ada g’aɗo.»

Ono ombiɗe a tukk’iizi buŋgari

24 A ɗoŋ duuru geŋ, Isa y’an d’iise rootiyo
k’ono ombiɗe ti doolo sey, y’ede: «Kun ollo,
Moziko Raa tod’ ti deeyiso aa wedusu yi giira
buzu wede beehiye adda doomizí. 25 Wo a diɗɗo
ɗuwo pay an udige maŋ, aduzí y’a t’iide k’adda
doome geṉṉo y’a di giira iizi buŋgari adda kay,
wo tuddí yoŋ y’a aahe. 26 Aame mudu geŋ
an t’uɗɗe wo an iise paṉita maŋ, iizi buŋgari
geṉṉo toŋ an di biṉe kay. 27 Iŋkino kane ɗoŋ
naab̰o ki wede ɓoy geŋ, an iido’ŋ an i di ruute,
an’de: “Galmeegey, para maŋ ki giira buzu wede
beehiye adda doome me, ɗe iizi buŋgari geŋ an

iido ti too me?” 28 Yoŋ y’an di’n gime onamaŋ,
y’ede: “Geŋ ize aduzó.” Iŋkino maŋ kane ɗoŋ
naabo an di y’ tunde, an’de: “Ki dehu ay t’odo
iizi buŋgari ay di’n oɗɗipoy ko?” 29 Yoŋ y’an di
ruute, y’ede: “Aha, kun’te ye, kono kun oɗɗipey
iizi buŋgari geŋ, kun a t’oɗɗipey ti mudu pây.
30 Kun oolo an d’ôhira ti mudu kaŋ soo bini
onniyo k’ayɗu, aame geŋ n’an di roota ɗoŋ
k’ayɗu, ki poone an di kirɓa iizi buŋgari an di-
kettita k’oggiyadaŋ ɗoo miŋ, saŋ mudu an di’n
t’aaha k’adda giiyayó kollo.”»

Ono ombiɗe ekk’ulo k’undumu sundí mutard (Markus 4.30-32; Lik 13.18-19)

31 Isa y’an rootiyo ono ombiɗe ti doolo, y’ede:
«Moziko Raa tod’ ti deeyiso aa ulo k’undumu soo
sundí mutard wedusu y’a t’umɓe, y’a-giira adda
doomizí. 32 Wo ɗe ulo k’undumu geŋ yoŋ n̰eŋku
a jiire ti diine k’in̰n̰i k’inda pay. Aame yi t’aɗɗiya
maŋ, yi d’isiyo go̰ole i ceeriyo inda ɗoŋ pay adda
jineene gen̰n̰o, geŋ emɓi toŋ an d’appiyta ɓoyɗi
ekki layɗayí.»

Ono ombiɗe a tukk’orme (Lik 13.20-21)

33 Isa y’an rootiyo ono ombiɗe sey ti doolo,
y’ede: «Moziko Raa tod’ ti deeyiso aa orme
erewo ti-sokiyo booloŋ, t’a-t’oɓe a moono
ɓaadaŋ lootiyo, wo saŋ orme geŋ moono yi-ti
t’oozige pay.»

Ki moo me Isa yi naabiya t’ono ombiɗe me (Markus 4.33-34)

34 A onniyo gette, Isa a dooyisadí ere pay gette
yi’ni duuye ɗoŋ duuru t’ono ombiɗe, wo munɗa

daa k'ono ombiɗe y'an ki rootiyo ye. 35 Yoŋ y'ize
iŋkino kono a-t'ette a ono ɗoŋ nebi yi ruute ti
kaaga, y'ede: «Nuŋ ni t'ihina bizó n'an rootita
t'ono ombiɗe, wo n'an di kizita sulɗi ɗoŋ Raa yi
ti'n umbiɗa t'ume y'ikkima duniya†.»

Ooɗibe k'ita k'ono ombiɗe a tukk'iizi buŋgari

36 Iŋkino maŋ ɗoŋ duuru Isa yi'n iili wo y'a
aahe ɓoy. Maŋ kane sanalliyagí an aa d'iide
sirpadí an di y' tunde, an'de: «Kee k'ay t'ooɗibi
ita k'ono ombiɗe a tukk'iizi buŋgari ɗoŋ adda
doome geṉṉo.» 37 Isa y'an di'n gime onamaŋ,
y'ede: «Wẽḓe i korso buzu beehiye geŋ, nuuno
wede an n'ehe aa ulo wede. 38 Doome geŋ,
duniya. Buzu wede beehiye geŋ, kane ɗoŋ ki
Moziko Raa. Iizi buŋgari geŋ, kane ɗoŋ ki
Mohita k'olɗiko. 39 Adu wede i giira iizi buŋgari
geŋ, tode Meeda siitanɗani. Onniyo k'ayɗu
gette, onniyo ere ki ɗaŋgu duniya. Wo ɗoŋ
k'ayɗu geŋ, maaleekiyagi. 40 Geŋ aakede iizi
buŋgari ɗuwo an t'oɗɗipe an di zebbiyo adda
k'uwwo k'oggiyo geŋ, aasa iŋkino kay a onniyo
ere ki ɗaŋgu duniya te. 41 Nuŋ wede an n'ehe
aa ulo wede eŋ, n'a t'igiba maaleekiyagó an di
sika t'adda diine ɗoŋ ki Mozikadó, kane ɗoŋ pay
i t'eliyo eebaŋ adda k'olɗiko wo ɗoŋ pay isiyo
sulɗi ɗoŋ ulpi geŋ me, 42 wo an ti'n sebbey adda
baala k'uwwo t'oggiyo ɗala ɗala, ume wede ki
ɗollite môolo wo k'aaɗumu sina. 43 Wo kane
ɗoŋ ki diine a ɗaana Raa geŋ, an di rilitey aakede
peeɗo adda Moziko ki Meegaŋ Raa. Wede i-d'ede
kuwwa k'ollige maŋ, y'ollo koɗuwo!»

---

† **13:35** 13.35 Kun wollo adda mattup ki Soom 78.2.

Ono ombiɗe a tukki laale wede an t’umbiɗa

44 «Kun ollo, Moziko Raa tod’ ti deeyiso aa laale
an t’umbiɗa adda doome, wo wedusu y’iide’ŋ y’a
y’uune. Yoŋ wede geŋ laale yi di y’umbiɗa sey,
wo a uŋsuwo ere i-d’ede ɓaadaŋ gette y’a iŋgile,
y’iide’ŋ sulɗizí pay y’a t’iwilto, wo y’iido’ŋ y’a
t’iwila doome gen̰n̰o.»

Ono ombiɗe a tukki ɗogoro zooyatú oon̰e

45 «Kun ollo, Moziko Raa tod’ ti deeyiso sey,
aakede wede suuk yi dehutu ɗogoro majjaanawa
tuwarwa kar. 46 Aame ɗogoro zooyatú oon̰e
ɓaadaŋ gette yi t’uune maŋ, y’a iŋgile, y’iide’ŋ
sulɗizí pay y’a t’iwilto, wo y’iido’ŋ y’aa t’iwila
ɗogoro gettiyo.»

Ono ombiɗe a tukki lebiɗo

47 «Kun ollo sey, Moziko Raa tod’ ti deeyiso
aa lebiɗo an ti seɗɗiyo adda bar, ita puuni ɗoŋ
tuuku toŋ pay, ti t’in sokiyo. 48 Aame ôoniyo
maŋ ɗoŋ sawwiya an t’argu a zeŋge, maŋ
an di konso, an di beeriyo puuni ɗoŋ k’omɓo
k’adda k’eesayaŋ, wo ɗoŋ k’omɓo ye ki sebbiyo
mendaŋ. 49 Geŋ a onniyo ere ki ɗaŋgu duniya
toŋ aasa iŋkino, maaleekiyagi an d’etta an di’n
ooyey ɗuwo ɗoŋ ulpi t’adda diine ɗoŋ ki diine
me, 50 kono an ti’n sebbey adda baala k’uwwo
t’oggiyo ɗala ɗala, ume wede ki ɗollite môolo
wo k’aaɗumu sina.»

Dooyiso aware ti ere mazzini

51 Isa y’a tunde sanalliyagí, y’ede: «Ono
ombiɗe pay geŋ itadaŋ kun’ni zuune ko?» Kane
an i-di’n gime onamí, an’de: «Eyye, itadaŋ ay
ti zuune.» 52 Maŋ yoŋ y’an di ruute, y’ede:

«Geŋ iŋkino wede suuniyo k'oogoro tuuku toŋ yi daaniya urzi ki Moziko Raa maŋ, yoŋ geŋ yi deeyiso aa wede ɓoy, t'adda laalayí wede y'ukume geŋ, yi d'amɓu sulɗi ɗoŋ aware wo sulɗi ɗoŋ mazzini yi naabiya eego.»

Ɗoŋ Nazaret an koogire Isa (Markus 6.1-6; Lik 4.16-24)

53 Aame Isa dooyisadí ere t'ono ombiɗe gette
y'a ti ɗiŋge maŋ, tiŋ geŋ y'a t'iiziga. 54 Wo y'a
iŋgile ki Nazaret geeger ere y'a ihira. Aame
y'iiney maŋ, y'a iise dooyiso ɗuwo adda ɓoy
wede Yawudiyagi ge dooyiso, wo kane ɗoŋ pay
adda ɓoy geŋ an ziiɗa giggiraŋ. Kane an di ruute,
an'de: «Yoŋ y'uuno suuniyo k'ono ette ti too me,
wo mummino yi d'isiyo sulɗi k'armika kino me?
55 Yo eŋ ulo ki wede k'âhuntu sarpaŋje ɗe me!
Tode meedí tiŋ sundutú Mariyam ɗe te! Kane
zemɓadí kuuli'ŋ sumɓiyagaŋ Zak, Yusup, Simo
wo Ziid ɗe me! 56 Wo zemɓadí erayi toŋ kane an
lekkiyo pay ti kine ɗe me! Toogo ti suuniyo k'ono
kino eŋ, y'a uuno ti too me?» 57 Kono k'iŋkino
an di-tuuge k'amɓu onamí me. Maŋ Isa y'an di
ruute, y'ede: «Ɗerec, nebi geŋ aame tuuku toŋ
onamí an d'ollige, wo ɗe ɗoŋ a geeger ere y'a
ihira ti ɗoŋ adda ɓoozí ɗaŋŋal, onamí an k'olliga
ye me.» 58 Wo a ume geŋ sulɗi k'armika Isa yi
k'ize ɓaadaŋ ye, kono kane an ki ziipe addaŋ a
yode ye.

14

Taaya k'unto ki Zaŋ Batis (Markus 6.14-29; Lik 9.7-9; 3.19-20)

1 Aame geŋ Erod yoŋ wede goole yi dokkiyo
siiɗo Galile, y’a illiga suma k’Isa ti môolo. 2 Maŋ
y’an di ruute ɗoŋ naabadí, y’ede: «Wede geŋ
yoŋ Zaŋ Batis! Yi bilɗo ti diine ɗoŋ unto,
geŋ kono k’iŋkino i-d’ede toogo yi d’isiyto sulɗi
k’armika me.»
3-4 Erod y’ilke iŋkino kono yi-ziiɗa ere leemadí
Pilip sundutú Erodiyas, wo Zaŋ Batis yi di
ruute, y’ede: «Oogoro urzi ti k’ele ye k’a seeɗa
erewo gette.» Iŋkino maŋ Erod y’an di ruute a
asigiryagi an ti y’ ziiɗo Zaŋ me, an ti y’ gittite
wo an ti y’ ziɗɗe adda daŋgay. 5 Erod yi dehu
Zaŋ asigiryagí an di y’ t’îde, wo ɗe y’an d’orgiso
a Yawudiyagi kono kane pay an zuune adda
k’addaŋ Zaŋ geŋ yoŋ nebi. 6 Ozzine ti ozzine,
onniyo k’ehiyo k’Erod t’aaniya maŋ, an d’isiyo
tarnaape. Iŋkino onniyo gette t’iina maŋ, uto
koŋso k’Erodiyas t’a immira a ɗaana ki ɗoŋ
an’ni wiiko, wo a tode gette Erod addí i-d’iɓi.
7 Iŋkino maŋ y’a-ti nîime tuddí, y’ede: «Munɗa
wede tuuku mi dehu’ŋ mi rooto, wo ni di t’ela.»
8 Mettú Erodiyas ti di t’elite ono, maŋ uto koŋso
ti di ruute Erod, t’ede: «Aŋkeŋ̃ŋ̃o k’o ti ɗekki
eego Zaŋ Batis, k’o di zaapi ad̃d̃a supira, wo
k’o d’adi keŋ̃ŋ̃o!» 9 Aame geŋ mozigo y’a t’ize
sommagi donɗ̃oŋ, wo ɗe kono y’a ti nîime tuddí
a ɗaana ɗoŋ an’ni wiiko geŋ, y’a iyye y’an di
ruute a asigiryagí an di-ɗekko eego Zaŋ, an i
t’ela. 10 Iŋkino maŋ y’an igibe k’adda daŋgay
an di ɗikko eego Zaŋ te. 11 Eego an t’umɓo adda
supira, an i d’ele a uto koŋso wo tod’ ti d’iide
a mettú. 12 Wo kane sanalliyagi Zaŋ an d’iido,
nuune an t’umɓe an t’ittiba. Saŋ an d’iŋgile

k’ume k’Isa, an iide’ŋ an i t’îide taaya a munɗa wede ize.

Eliyo k’omɓo a kuuli dupu paat
(Markus 6.30-44; Lik 9.10-17; Zaŋ 6.1-15)

13 Aame Isa y’illiga taaya gettiyo maŋ, tiŋ geŋ
yi di gili adda tooko y’a diipiɗa bar kono y’a
t’arga siidí k’adda balɗa. Wo kane ɗoŋ duuru
geŋ umayí an di y’illiga, an t’uɗɗito t’adda
geegiryagi ɗoŋ go-gopppoŋ geŋ me, wo an di y’
diine ti zoŋɗaŋ. 14 Isa yi ti ɗiige ti tooko maŋ, yi
wolliyo ɗoŋ duuru ɓaadaŋ, wo i di t’ize sommagi
a ɗuwo geŋ me, y’an d’iise eliyo beeko a ɗoŋ
k’eeni a diinayaŋ.

15 A peeɗo ti t’aahe k’ooriyo maŋ, sanalliyagi
k’Isa an a d’iide sirpadí wo an i di ruute, an’de:
«K’ollo, ume eŋ balɗa wo peeɗo toŋ t’iŋgile,
iŋkino maŋ ɗuwo pay eŋ k’an eezo an t’ette
k’adda k’illiyagi an d’owiltey munɗa k’omɓo.»
16 Wo Isa y’an di ruute, y’ede: «I k’ise ye an
d’eŋgile me, omɓo an eelo kune batum.» 17 Maŋ
kane an di ruute, an’de: «A en̰n̰o kaye ay d’ede
miŋ mappa paat wo puuni sire ɗaŋŋal.» 18 Yo
Isa y’an di ruute, y’ede: «Kane geŋ, kun o d’edi
ken̰n̰o.» 19 Maŋ y’an di ruute a ɗoŋ duuru an
di-koone adda soole, saŋ y’a-ziki mappa paat ti
puuni sire gen̰n̰o, y’a t’umɓe edayí k’awwa ki
kandaane, y’a ruute koɗuwo a Raa. Maŋ mappa
y’a ɓurkite, y’an d’ele a sanalliyagi wo kane an
an di dikkiɗa a ɗoŋ duuru gen̰n̰o. 20 Kane pay
geŋ an d’iimi wo an d’isse. Wo omɓo ere uupite
sanalliyagi an ti-tusse, a ûune dappa koomat

makumu sire. 21 Kane ɗoŋ iimi geŋ, an t’îde
kuuli suma dupu paat, daa kaza k’erayi wo in̰n̰i.

Sooru k’Isa ti Piyer ekk’ahu
(Markus 6.45-52; Zaŋ 6.16-21)

22 Saŋ maŋ kesiko Isa y’an di ruute a sanal-
liyagi, an di-kili adda tooko kono an d’oogume,
an di doopiɗa ti dar bar ti nee, koore yoŋ ɗoŋ
duuru yi-ti’n t’igiba geŋ me. 23 Aame ɗoŋ duuru
yi ti’n igibe maŋ, yoŋ y’a-ti gili ekki kesse kono
y’a tonde Raa siidí. Wo siidí y’a tunde Raa a
ume gen̰n̰o, bini ume a-t’ize diɗɗo. 24 Aame geŋ
tooko tod̰’te dokki ɓotto ti zeŋge me. Wo maaye
a giggiraŋ, iŋkino ahu i-kolzite ɓaadaŋ i d’oɓe
dubusuk dubusuk ekki tooko. 25 A diɗɗo biza
soohe maŋ Isa yi-t’uɗɗo, yi sooru t’ekk’ahu yi
d’ettiyo tukki sanalliyagí. 26 Aame kane an yi
wulle yi sooru t’ekk’ahu maŋ, orgiso t’anni ziiɗa
ɓaadaŋ wo an di ruute, an’de: «Eŋ beyye!» Wo
a orgisadaŋ gette an d’iise ɗollite. 27 Kesiko Isa
y’an di ruute, y’ede: «Kun omɓon̰! Kun orgiɗe
ye, eŋ nuuno!» 28 Maŋ Piyer y’a t’îhina bizí yi di
ruute, y’ede: «Galmee’ki nuŋ, eŋ ki kotto kee
maŋ, k’o eli urzi n’a ozire t’ekk’ahu, n’a ette
k’ume kee.» 29 Isa y’a ruute, y’ede: «Ki t’edi!»

Maŋ Piyer t’adda tooko yi-ti ɗiige, y’a iise
sooru t’ekk’ahu, yi d’ettiyo tukk’Isa. 30 Wo aame
y’uwwe maaye yi tûuke ɓaadaŋ maŋ, orgiso t’a
yi ziiɗa, y’a iise sooyiso k’adda k’ahu wo yi
ɗollite, yi d’eesiyo: «Galmee’ki nuŋ, ki n’utti,
ki n’utti!» 31 A kaamiki Isa y’a igibe beezí, y’a
yi ziiɗa Piyer me, wo yi di ruute, y’ede: «Kee
zaapu k’addá a nuuno baata, ki moo me ki niiku

me?» 32 Wo aame kane sirwaŋ an ti gili adda
tooko maŋ, maaye y'a ziiɗa. 33 Iŋkino maŋ kane
pay adda tooko geŋ an di dikke a ɗaana k'Isa, wo
an i di ruute, an'de: «Ki kotto kee'ŋ Ulo Raa!»

Eliyo beeko a ɗoŋ k'eeni a siiɗo Zenezaret (Markus 6.53-56)

34 An ti diipiɗa bar maŋ, an d'iiney a siiɗo
Zenezaret. 35 Kane ɗoŋ siiɗo gette Isa an di y'
zuune, maŋ rabiladí an ti-tiipe adda siiɗo pay,
wo ɗoŋ k'eeni pay an i di ziko. 36 Kane ɗuwo
geŋ, an i d'oɓe bey kono ɗoŋ k'eeni an a-botte a
bize kallayí ɗaŋŋal toŋ maŋ, wo kane ɗoŋ pay a
bottiyo geŋ an d'uttiyo.

15

Dooyiso ere ki moŋgiɗagi (Markus 7.1-13)

1 Saŋ maŋ ɗoŋ miibi ti diine Pariziyeŋ ti ɗoŋ
suuniyo k'oogoro iido ti Zeruzalem, an d'iide
k'ume k'Isa wo an di y' tunde, an'de: 2 «Ki moo
me sanalliyagá an a-ti doopiɗe a dooyiso ere
ki moŋgiɗagiŋ an duuye te? K'ollo, ki poone
an t'eesa omɓo geŋ, beyɗaŋ an k'opilso ye aa
moŋgiɗagiŋ an ruute me.» 3 Isa y'an di'n gime
onamaŋ, y'ede: «Wo kune'ŋ, ki moo me kun a-
ti doopiɗe a urzi k'oogoro ere ki Raa, wo kun
di sooru a urzi dooyisaguŋ me? 4 Ɗerec, Raa
yi ruute ti kaaga, y'ede: "Ki elo suma a meegá
ti meedá*." Wo soŋ y'ede: "Wede yi duuɗiyo

* **15:4** 15.4 Kun wollo adda mattup ki Egzod 20.12.

meegí ise meedí koo maŋ, yoŋ geŋ ki tôwwo†.”
5 Wo ɗe kune’ŋ, kun dooyiso ɗuwo, kun’de:
“Wede tuuku yi rootiyo a meegí ise a meedí,
y’ede: Munɗa wede n’a-di t’ele a gi di nooge,
yoŋ ni ele seɗeke a Raa. 6 Maŋ yode geŋ yi ki
t’ize ye munɗa wede i-t’ele suma a meegí me.”
Kun isiyo iŋkino geŋ, kun ti tôwwo ono ɗoŋ Raa
yi ruute kun d’ise me, wo kun di sooru a urzi
dooyisaguŋ. 7 Kune ɗoŋ biziguŋ sire sire, nebi
Ezayi yi ruute ono ɗoŋ Raa y’igibo a tukki kune
geŋ ɗerec, aame yi ruute ti kaaga, y’ede:
8 “Ɗuwo eŋ an o eliyo suma t’ono bizaŋ,
wo ɗe ki kotto adda k’addaŋ kane dokki ti nuŋ
Raa me.
9 Kane sulɗi ɗoŋ an isiyo kono an o ottilso geŋ ki
bita,
kono urziyagi k’oogoro ɗoŋ an dooyiso geŋ ettiyo
t’urzi ɗuwo ɗaŋŋal‡.”»

Sulɗi ɗoŋ a ki ti k’ise ganigi a ɗaana Raa (Markus 7.14-23)

10 Saŋ Isa y’a wiike ɗoŋ duuru an t’iide k’ume
yode, wo y’an di ruute, y’ede: «Kun ollo, wo
ono eŋ itadaŋ kun di’n suuno: 11 Sulɗi ɗoŋ pay
wedusu y’oomi geŋ, i ki y’ise ganigi ye a ɗaana
Raa me, ki too maŋ i y’ise ganigi a ɗaana Raa
munɗa wede aɗɗiya ti bizí geŋŋo.» 12 Iŋkino
maŋ kane sanalliyagi an a d’iide sirpa k’Isa
wo an i di ruute, an’de: «Kee ki suune ɗey
ko, kane Pariziyeŋ a onamá ɗoŋ an illiga geŋ,
kane i’n uuŋe me?» 13 Y’an di’n gime onamaŋ,

---

† **15:4** 15.4 Kun wollo adda mattup ki Egzod 21.17. ‡ **15:9** 15.9 Kun wollo adda mattup ki Ezayi 29.13.

y'ede: «Kane Pariziyeŋ geŋ aakede inda ɗoŋ
Meegó Raa a kandaane yi k'iite ye, wo kane pay
geŋ y'an oɗɗipa. 14 Kane geŋ kun oolo, kane
aakede koŋzayi, an dokkiyo koŋzayi eebaŋ! Wo
ɗe aame wede koosiyo y'arkuɗu koosiyo bakadí
maŋ, sirwaŋ pay an di silɗiti adda k'olɗe.»
15 Maŋ Piyer y'a t'ihina bizí wo yi di ruute, y'ede:
«K'ay t'ooɗibi ita a ono ombiɗe eŋ me.» 16 Isa y'a
ruute, y'ede: «Ki kotto, kune toŋ onamó egguŋ ti
k'aane ti ki'n seeɗa ye pi me! 17 Kun ki suune ye
ko, sulɗi ɗoŋ pay wedusu y'oomi geŋ i-ti ɗeegu
adda k'addí, wo saŋ yi-ti'n naamiya me? 18 Wo
ono ɗoŋ aɗɗiya ti bize geŋ ettiyo ti biza k'ulbe,
wo kane geŋ̰ŋ̰o i-ti y'isiyo wede'ŋ ganigi a ɗaana
Raa me. 19 Ɗerec, ti biza k'ulbe geŋ̰ŋ̰o ettiyo
elkiso ere olɗo i-ti y'eliyo wede'ŋ a sulɗi ɗoŋ
ulpi aakede: tôwwo ɗuwo mirsi, moone t'ere
bakadí ise ti kule bakatú, boliyo, oogire, rootiyo
k'ono butte a tukki bakadá a ɗaana booro, wo
kalɗita tudde. 20 Kane sulɗi geŋ̰ŋ̰o ɗoŋ i-ti y'isiyo
wede'ŋ ganigi a ɗaana Raa me! Wo ɗe urzi
k'omɓo daa k'opilso bey aa moŋgiɗagi an ruute
geŋ, wede'ŋ i ki y'ise ganigi ye a ɗaana Raa me.»

Zaapu k'adde k'erewo Yawudowo ye (Markus 7.24-30)

21 Saŋ maŋ tiŋ geŋ Isa y'a t'iiziga, y'a iŋgile ki
siiɗo ere i ɗuule geeger Tir kane ti Sidoŋ. 22 Wo
aame geŋ i d'ede erewo tod'te ti siiɗo Kanahaŋ
ti lekkiyo adda siiɗo gettiyo, t'a iido tukk'Isa t'a
iise ɗollite, t'ede: «Galmeega, kee Wede ti biza
bumɓu Dawut, k'iso adde koɗuwo! Uto nuŋ i-
d'ede siitan a ettú wo ti dabirsa ɓaadaŋ.» 23 Wo

yoŋ onamtú yi-ki'n gime ye. Kane sanalliyagí an
a d'iide sirpadí wo an di y' tunde, an'de: «Erewo
gette ki ti-kama, kono t'inni daaniya ti ɗollite wo
ti k'annugu ye.» 24 Isa y'an di'n gime onamaŋ,
y'ede: «Nuŋ Raa yi n'igibo ki tukki ɗoŋ k'Izirayel
ɗaŋŋal, kane aa damɓami ɗoŋ i digge.»

25 Wo erewo gette t'iide'ŋ, t'a dikke a ɗaanadí
wo ti di ruute, t'ede: «Galmeega, k'edi k'a
ni noogi!» 26 Yoŋ yi di'n gime onamtú, y'ede:
«Beehiye ye k'a t'amɓe omɓo k'iŋ̃ŋ̃i, k'an di
t'ele a gahiti me.» 27 Maŋ tod' ti di ruute,
t'ede: «Galmeega onamá geŋ ɗerec, wo ki kotto
kane gahiti geŋ̃ŋ̃o toŋ omɓo ere i solɗite ti bey
galmaawaŋ aame an omɓo geŋ, an di pettiyo.»
28 Iŋkino maŋ Isa yi di'n gime onamtú, y'ede:
«Erewo no, koŋ zaapu k'addí a nuuno ɓaadaŋ
geŋ, Raa yi elo munɗa wede addí i dehu.» Wo a
kaamiki ututú t'a uune bee.

Eliyo beeko a ɗoŋ k'eeni ɓaadaŋ (Markus 7.31)

29 Saŋ maŋ t'ume geŋ, Isa y'a t'iiziga wo y'a
iŋgile ki biza bar ki Galile. Y'a-ti gili ekki kesse
wo y'a-guune. 30 Ɗoŋ duuru ɓaadaŋ an d'ettiyo
ki tuddí, an di ziko ti kane ɗoŋ jekese, ɗoŋ
koŋzayi, ɗoŋ kesiyagaŋ soo soo, ɗoŋ bizaŋ a
t'ippe an k'orbe ye, wo ɗoŋ k'eeni ɓaadaŋ ti
doolo toŋ ede. Kane geŋ, ɗoŋ duuru an ti'n zippe
a ɗaana k'Isa wo yoŋ y'an d'ele beeko. 31 Kane
ɗuwo geŋ an ziiɗa giggiraŋ aame an wulle ɗoŋ
bizaŋ a t'ippe an orbe, ɗoŋ kesiyagaŋ soo soo an
t'ikkima, ɗoŋ jekese an di sooru beehiye, wo ɗoŋ

koŋzayi an di wolliyo. Wo kane pay geŋ an d'iise tamma Raa wede ki ɗoŋ k'Izirayel.

Eliyo k'omɓo a kuuli dupu piɗe
(Markus 8.1-10; Matiye 14.13-21)

32 Isa y'a wiike sanalliyagí wo y'an di ruute,
y'ede: «Nuŋ ɗuwo eŋ o t'ize sommagi kono kun
wollo an lekkiyo ti nuŋ îide onniyo aɗo, wo
aŋken̰n̰o munɗa k'omɓo an k'ede ye. Ni ki dehu
n'an ki ti'n t'igibe addaŋ guguba ye, para maŋ an
d'oopey a urzi.» 33 Kane sanalliyagi an di tunde,
an'de: «Ɗe adda balɗa ette, ti too me in t'oona
mappa ɓaadaŋ a ɗoŋ duuru kino eŋ an d'ooma
an t'assa me?» 34 Maŋ Isa y'an di'n tunde, y'ede:
«Kune un d'ede mappa miibi me?» Wo kane
an i di ruute, an'de: «Ay d'ede mappa sarat, ti
puuni sun̰n̰i miibi.» 35 Iŋkino y'an di ruute a ɗoŋ
duuru geŋ, y'ede: «Kun ti koona siiɗo!» 36 Maŋ
y'a ziki mappa sarat ti puuni geŋ a beezí, y'a
ruute koɗuwo a Raa, y'a ɓurkite wo y'an d'ele a
sanalliyagi an an di-dikkiɗa a ɗoŋ duuru gen̰n̰o.
37 Wede tuuku toŋ y'a iimi y'a isse isse a d'uupite,
wo omɓo ere uupite gette, an ti tussite a ûune
dambayi deero sarat. 38 Kane ɗoŋ iimi geŋ kuuli
dupu piɗe, daa kaza k'erayi t'in̰n̰i. 39 Aame ɗoŋ
duuru Isa yi ti'n igibe maŋ, yoŋ yi-ti gili adda
tooko, wo y'a iŋgile ki siiɗo Magadaŋ.

16

Tondiyo ki munɗa k'armika
(Markus 8.11-13; Matiye 12.38-39; Lik 11.16,29; 12.54-56)

1 Ɗoŋ miibi ti diine kane Pariziyeŋ ti
Saduseyeŋ geŋ, an a d’iide sirpa k’Isa kono an
dehu an i d’ekke ikka t’urzi k’onamí. Iŋkino
maŋ an di y’ tunde y’an d’ise munɗa k’armika
wede a kize yoŋ Raa yi y’igibo. 2 Wo Isa y’an
di’n gime onamaŋ, y’ede: «Aame peeɗo t’a
t’ooriyo wo kandaane i t’isiyo teeze maŋ, kun
d’eesiyo: “Ume y’isa tasse beehiye.” 3 Wo ti
soohe walak kun d’eesiyo: “Aŋki mizzi yi koppa,
kono kandaane teezikadí ki zimolo*.” Iŋkino
maŋ kun d’aaniya kun di suuniyo ita sulɗi ɗoŋ
kun wolliyo t’edaguŋ isiyo a kandaane, wo ɗe
ki moo me kun ki d’aaniya kun gi di y’ suuniyo
ye munɗa wede i-kaza ita sulɗi ɗoŋ Raa y’isiyo
aŋkeŋ̰ŋ̰o eŋ me! 4 Ita ɗuwo ɗoŋ aŋkeŋ̰ŋ̰o eŋ,
kane ɗ̃oŋ ulpi wo an ki seeɗu urzi R̃aa ye,
an tondiyo munɗa k’armika a kize nuŋ Raa yi
n’igibo. Wo armika ti doolo Raa y’an k’isa ye,
daa ki armika ere Raa y’ize ti kaaga a nebi Zonas
ye maŋ.» Iŋkino kane geŋ Isa yi’n iili, y’a iŋgile.

Tookiyo kuude a urzi dooyiso ki Pariziyeŋ ti Saduseyeŋ
(Markus 8.14-21; Lik 12.1-6)

5 Kane sanalliyagi an doopiɗe ti kese bar Galile
ti nee geŋ, an dunɗo an d’amɓo mappa me.
6 Aame geŋ Isa y’an di ruute, y’ede: «Kun
koona mentikagi a orme wede ki Pariziyeŋ ti

---

* **16:3** 16.3 Di kane Yawudiyagi aame an wolliyo peeɗo t’a t’ooriyo wo kandaane i t’isiyo teeze maŋ, an d’eesiyo ume y’isa tasse beehiye. Wo ti soohe walak aame an wolliyo kandaane teezikadí ki zimolo maŋ, an d’eesiyo aŋki mizzi yi koppa, geŋ a di kine iŋkino ye.

Saduseyeŋ me.» 7 Kane sanalliyagi an d’iise
rootiyto ti tuddaŋ, an’de: «Yi rootiyo iŋkino kono
in k’umɓo mappa ye.» 8 Wo yo Isa rootiyadaŋ
gette y’a ti zuune, iŋkino maŋ y’anni tunde,
y’ede: «Ki moo me kun di rootiyto ti tudduguŋ,
kun k’umɓo mappa ye me? Ki kotto kune zaapu
k’adduguŋ a Raa baata! 9 Ki kotto kune sulɗi ɗoŋ
ize geŋ, itadaŋ kun ki ti zuune ye ɓotto! Kune un
dunɗe baa a mappa paat wede an an di-dikkiɗa
a kuuli dupu paat, wo a onniyo gette oopiyo ki
mappa dambayi miibi kun zikiti me? 10 Wo kune
un dunɗe baa a mappa sarat wede an an di-
dikkiɗa a kuuli dupu piɗe, wo a onniyo gette
oopiyo ki mappa dambayi deero miibi kun zikiti
me? 11 Ɗe mummino kune’ŋ ita k’onamó kun
gi di’n suuniyo ye me? Aame n’un ruute, n’ede:
“Kun koona mentikagi ti orme wede ki Pariziyeŋ
ti Saduseyeŋ” geŋ, n’un rootiyo ti mappa ye.»

12 Iŋkino maŋ kane sanalliyagi ita k’onamí
an di’n zuune, yoŋ y’an ki rootiyo an di koone
mentikagi ti orme wede an ki d’ooɗibe mappa
ye, kaciŋ y’an rootiyo ti dooyiso ere ki Pariziyeŋ
ti Saduseyeŋ.

Isa miŋ yoŋ wee wee?
(Markus 8.27-30; Lik 9.18-21)

13 Isa y’iŋgile ki geeger Sezare siiɗo Pilip, aame
y’iiney maŋ sanalliyagí y’anni tunde, y’ede: «A
tukki nuŋ wede an n’ehe aa ulo wede eŋ, ɗuwo
an rootiyo nuŋ wee wee?» 14 Kane an i di’n
gime onamí, an’de: «Ɗoŋ soŋ an’de kee Zaŋ
Batis, ɗoŋ oŋgo an’de kee nebi Eli, wo ɗoŋ oŋgo
soŋ an’de kee nebi Zeremi koo ise nebi ti diine

nebiyagi ɗoŋ ti kaaga koo maŋ.» 15 Wo yoŋ y'an
di ruute, y'ede: «Ɗe kune me, kun'de nuŋ wee
wee?» 16 Simo wede an yi waaku sundí soo te
Piyer yi di'n gime onamí, y'ede: «Kee Almasi
Raa yi biire, wo Ulo Raa zeere.» 17 Iŋkino maŋ
Isa yi di ruute, y'ede: «Simo ulo Zonas, uŋsuwo a
kee kono ɗerec gette a-t'iiɗiba ita'ŋ wede tudde
ye, a iiɗiba ita Meegó Raa a kandaane. 18 Wo
aŋkeŋ n'a di rooto kereŋ̰, kee sundá Piyer, suma
i-kaza "mokkolo", wo geŋ ekki mokkolo gettiyo
n'a ti'n koona kane ɗoŋ ogiyso ti sundó me, kono
an t'ise aakede ɓoy wede nuŋ n'oozige. A kane
ɗoŋ ogiyso geŋ, ume ki ɗoŋ i t'inda batum i-
k'ede toogo y'a ki'n ceera ye. 19 N'a di t'ela kerle
wede ki Moziko Raa a beezá: Munɗa wede tuuku
a siiɗo k'a ti gitta maŋ, a kandaane Raa y'a di
kettey, wo munɗa wede tuuku a siiɗo ki t'iiza
maŋ, a kandaane Raa y'a t'eezey.» 20 Maŋ Isa a
sanalliyagi y'an d'undirɗe kono a wenɗa soo toŋ
an i roota ye, yoŋ Almasi Raa yi biire me.

Rootiyo k'Isa a urzi k'untadí ti balɗiyadí (Markus 8.31-33; Lik 9.22)

21 Tiŋ geŋ Isa y'an d'iise rootiyto kereŋ̰ a sanal-
liyagí, y'ede: «I dehu nuŋ n'a t'ette ki Zeruzalem,
wo a ummey geŋ kane ɗoŋ i dokkiyo ɗoŋziŋ,
deero ɗoŋ seɗeke ti ɗoŋ suuniyo k'oogoro, an
t'eley urzi a ɗuwo an di n' seeɗey, an di n'
dabirey ɓaadaŋ, an a di n' t'îdey. Wo onniyo sire
k'aɗuwe maŋ Raa y'a ti n' balɗey.» 22 Maŋ Piyer
y'a y'irga siidí, y'a y'iise aapuɗu, y'ede: «Aha
Galmeega, kee Raa yi ki booho! Munɗa geŋ a
aana ye!» 23 Wo ɗe yo Isa y'a-gime ki tukki Piyer

wo yi di ruute, y'ede: «Kee Meeda siitanɗani
t'a-t'ûune adda k'addá, ki leɗɗo dokki ti tuddó
me! Kee a nuŋ mokkolo morkiye a munɗa wede
n'aase me kono elkisadá ti ere ki Raa soo ye,
elkisadá ki ɗoŋ tudde.»

Urzi daaniya k'Isa
(Markus 8.34–9.1; Lik 9.23-27)

24 Saŋ Isa y'an di ruute a sanalliyagí, y'ede:
«Wede yi dehu y'a daane urzi nuuno maŋ, tuddí
batum y'a ti kiigira, ki unto toŋ y'a oyye y'a
t'inda kono nuuno, wo y'a ni daane. 25 Iŋkino
wede tuuku yi dehu boohiyo tuddí k'aggadí maŋ,
y'a ti dagga, wo ɗe wede tuuku y'ooliyo tuddí
kono nuuno maŋ, y'a t'utta. 26 A wede koɗuwatú
moo me sulɗi duniya pay y'anni t'oone, wo tuddí
y'a ti dagge me? Wo ki kotto wede geŋ tuddí
zooyatú oon̰e, geŋ yi k'aane y'a ki t'ele munɗa
y'a ki pelke tuddí ye! 27 Ɗerec, nuŋ wede an
n'ehe aa ulo wede eŋ, n'aa kimo ti maaleekiyagó
adda daryika ere ki Meegó Raa, wo aame geŋ
wede tuuku toŋ y'a t'oona munɗa wede ni dehu
ni-t'ela a naabadí ere y'ize gette. 28 Derec iŋkino
wo n'un di rooto: Ɗoŋ oŋgoŋ ti diine kane ɗoŋ
aŋken̰n̰o eŋ an ki ti t'inda ki poone pay ye, an
di n' wolla nuŋ wede an n'ehe aa ulo wede eŋ,
n'etto adda mozikadó me.»

17

Ume k'eda k'Isa a-gime
(Markus 9.2-9; Lik 9.28-36)

1 Îide onniyo zoot k'ita maŋ, Isa y'a-wiike
ti yode Piyer, Zak wo leemadí Zaŋ, y'an d'an

d’iŋgile siidaŋ k’ekki mokkolo sohoro. 2 An
iiney maŋ, a ɗaanadaŋ geŋ miŋ tuddí a-gime
sittú, iŋkino ume k’edayí a iise ralita aa peeɗo
wo kallagí a t’ize tuwarɗi kar aa toore. 3 A
kaamiki, kane sanalliyagi aɗo geŋ an wolliyo
bibiraw Muusa ti nebi Eli* an rootiyto t’Isa.
4 Iŋkino maŋ Piyer y’a t’ihina bizí, yi di ruute
Isa, y’ede: «Galmee’ki nuŋ, beehiye’ŋ kine in di
lekke a eṉṉo! Ki dehu maŋ, a eŋ n’un d’okkima
daabagi a̰ɗo̰, a kee soo, a Muusa soo, wo a Eli
soo.» 5 Aame onamí y’a ki ti’n ɗeŋge ye ɓotto
geŋ, i d’iido dondirso ti-tooriyo ti di’n ippe kane
geŋ me. Wo t’adda dondirso gette an d’illiga
golla, t’ede: «Eŋ Ulo nuuno ni y’ giyye ɓaadaŋ,
ulbó uŋse ti yode me. Kun y’ollo!» 6 Aame
sanalliyagi an illiga golla gettiyo maŋ, orgiso
t’anni ziiɗa ɓaadaŋ an di zilɗiti kaŋ ossiso. 7 Isa
y’a d’iide sirpadaŋ, y’an d’an buttite wo y’an
di ruute, y’ede: «Kun t’oozoŋ, kun orgiɗe ye!»
8 Maŋ kane an d’umɓe edayaŋ, wo an wolliyo Isa
siidí, wenɗa ti doolo umbo. 9 A ɗeeguzaŋ t’ekki
mokkolo, Isa y’an di ruute, y’ede: «Kun ollo, a
munɗa wede iido kun wulle geŋ, a wenɗa soo
toŋ kun rootey ye, bini balɗiya ki nuŋ wede an
n’ehe aa ulo wede eŋ ti diine ɗoŋ unto.»
10 Maŋ kane sanalliyagi an di y’ tunde, an’de:
«Ki moo me ɗoŋ suuniyo k’oogoro an di rootiyo,
an’de: “Ki poone i kimo Eli ɗoo miŋ, saŋ Almasi
Raa yi biire kollo” me?» 11 Isa y’an di’n gime
onamaŋ, y’ede: «Ɗerec, Eli geŋ y’a etto, wo sulɗi

* **17:3** 17.3 Muusa ti Eli geŋ kane nebiyagi, an likke ti kaaga, ki poone Isa y’a aana duniya.

pay y’an okkima a urzizaŋ. 12 Wo kun ollo, n’un
di rooto, Eli geŋ yoŋ yi t’iido baa, ɗuwo an gi di
y’ zuune ye, yoŋ wede a etto me, wo an i-d’ize
ulsu aa addaŋ i dehu. Geŋ iŋkino kay nuŋ wede
an n’ehe aa ulo wede eṉṉo toŋ, an di n’ dabira.»
13 Iŋkino maŋ kane sanalliyagi an di zuune, yoŋ
y’an rootiyo a tukki Zaŋ Batis, a tukk’Eli ye.

Eliyo beeko a ulo i-d’ede siitan a eedí (Markus 9.14-29; Lik 9.37-43)

14 Isa ti sanalliyagi aɗo an iiney a ume ɗoŋ
duuru maŋ, a ume geŋ i d’ede wede y’a d’iide
sirpa k’Isa, y’a-dikke a ɗaanadí 15 wo yi di ruute,
y’ede: «Galmee’ki nuŋ, k’iso adde koɗuwo a ulo
nuŋ, yoŋ i-d’ede amputput, yi dabirsa ɓaadaŋ,
onniyo ti y’amɓu maŋ, ti-ti y’ seɗɗiyo adda
k’uwwo ise adda k’ahu toŋ maŋ. 16 N’an di
y’umɓo a sanalliyagá, wo ɗe kane an k’iine an
i k’ele beeko ye.» 17 Maŋ Isa y’a t’ihina bizí, y’a
ruute, y’ede: «Kune ɗoŋ ulpi wo kun ki ziipe
adduguŋ a Raa ye. Nuŋ ti kaagine ni lekkiyo
ti kune, wo ɗe a nuŋ kun ki d’umɓe ye! Geŋ
n’a omɓiṉa ki daayum koo ti kune me? Ulo kun
o d’edi keṉṉo.» 18 Isa y’a t’iɗɗise siitan gette,
maŋ tod’ t’a̰ t’uɗɗe ti tukk’ulo me. Wo a kaamiki
yoŋ y’a uune bee. 19 Iŋkino maŋ sanalliyagi an
a d’iide sirpa k’Isa wo an di y’ tunde siidaŋ,
an’de: «Wo ɗe ki moo me siitan gette kaye ay
ki d’iine lommatú ye me?» 20 Yoŋ y’an di ruute,
y’ede: «Kun k’iine lommatú ye kono kune’ŋ
zaapu k’adduguŋ a Raa baata. Ɗerec iŋkino wo
n’un di rooto: Ise zaapu k’adduguŋ a Raa gette
t’aase ṉeŋko aa ulo k’undumu sundí mutard toŋ

maŋ, kun aane kun i di roote a tokomo ette,
kun t'eese: "T'umayí eŋ mi-ɗeeto k'ummey", toŋ
maŋ tod' t'a-ɗeete. Munɗa wede kun k'aane ye
umbo. 21 Wo geŋ ita siitan ere kino ette, aɗɗiyatú
t'urzi tondiyo Raa wo ti lekkiyo ere onniyo muno
daa k'omɓo ɗaŋŋal.»

Rootiyo k'Isa ere ki sirwe a urzi k'untadí ti balɗiyadí
(Markus 9.30-32; Lik 9.43-45)

22 Onniyo soo kane sanalliyagi an t'ugiye pay a
siiɗo Galile, maŋ Isa y'an di ruute, y'ede: «Nuŋ
wede an n'ehe aa ulo wede eŋ, an di n' t'eley a
bey ɗuwo. 23 Kane an di n' t'îdey, wo onniyo sire
k'aɗuwe maŋ Raa y'a ti n' balɗey.» Iŋkino kane
sanalliyagi an t'ize sommagi dondoŋ.

Eliyo jibaaye ki Ɓoy Raa

24 Isa ti sanalliyagí an iiney geeger Kaper-
nayim. Aame geŋ kane ɗoŋ seɗɗu jibaaye ki
Ɓoy Raa† an a d'iide sirpa Piyer wo an di y'
tunde, an'de: «Wede dooyisaguŋ jibaaye y'eliyo
ko ki Ɓoy Raa te?» 25 Yo Piyer y'a ruute, y'ede:
«Eyye, y'eliyo.» Saŋ Piyer yi-t'iide k'adda ɓoy,
wo ki poone y'a t'ihina bizí geŋ, Isa y'a ruute,
y'ede: «Simo kee elkisadá moo me? Wee wee a
t'ele jibaaye wo patanti a mozagi ɗoŋ a duniya
ette? Ɗoŋ siiɗo kunuŋ, torgagi ko?» 26 Piyer yi

† **17:24** 17.24 Jibaaye ki Ɓoy Raa: Tode gette eliyo Yawudiyagi ɗoŋ kuuli wo ki daayum aame an tôwwo ozzine ada sire ɗoo. Tamma ere ki t'ele ki jibaaye gette, tod'te zooyatú ki naabo k'onniyo sire ki wede. Kun wollo adda mattup ki Egzod 30.13-14.

di’n gime onamí, y’ede: «Torgagi a t’ele me‡.»
Maŋ Isa yi di ruute, y’ede: «Iŋkino maŋ ɗoŋ
siiɗo an ki t’ele ye. 27 Wo miŋ kane ɗoŋ seɗɗu
jibaaye in ki ti’n kulkuwa ye geŋ, k’odo ki biza
bar, k’a seɗɗoy tiwili k’adda k’ahu, wo puuniso
ere k’amɓey ki poone gette k’a t’ohinoy bittú,
ki-t’ooney tamma soo§ ere a t’îdey ki jibaaye,
k’a t’amɓoy wo ti tode gette k’a eloy jibaaye ki
nuuno wo ki kee.»

18

Wede goole a jiire a Moziko Raa
(Markus 9.33-37; Lik 9.46-48)

1 Aame geŋ kane sanalliyagi an a d’iide sirpa
k’Isa wo an di tunde, an’de: «Wee wee goole a
jiire a Moziko Raa te?» 2 Maŋ Isa yi wiike ulo
ŋ̰eŋku, y’a y’îhira a diinayaŋ, 3 wo y’a ruute,
y’ede: «Ɗerec iŋkino wo n’un di rooto: Aame
kun ki ti gima lekkiyaguŋ wo kun ki t’iza aa
iŋ̰ŋ̰i suŋ̰ŋ̰i ye maŋ, Moziko Raa kun ki t’etta ye.
4 Iŋkino maŋ wede yi-t’iza tuddí ŋ̰eŋku aa ulo
eŋ̰ŋ̰o maŋ, yode geŋ̰ŋ̰o goole a jiire a Moziko Raa
te. 5 Wede tuuku yi seeɗu ulo aa yode eŋ bey sire
a sundó maŋ, geŋ aa yi seeɗu nuŋ batum.»

Sulɗi ɗoŋ i-t’eliyo wedusu adda k’olɗiko
(Markus 9.42-48; Lik 17.1-2)

6 «Wede tuuku yi t’eliyo adda k’olɗiko wede
soo ti diine kane ɗoŋ tasse a urzi zaapu k’adde
a nuuno maŋ, a wede iŋkino geŋ, dabar ere

---

‡ **17:26** 17.26 A ozzinagi geŋ, eliyo jibaaye ti patanti torgagi, ɗoŋ siiɗo ye. § **17:27** 17.27 Tamma soo: I-tôwwo eliyo jibaaye ki ɗoŋ sire.

an i di kette assa meeda a golladí an ti y’
seɗɗe adda moyta bar gette, soodo sey ti ere yi
t’ooney a ɗaana Raa te. 7 Dabar a ɗoŋ duniya,
kono i d’ede sulɗi ɓaadaŋ an t’eliyo ɗuwo adda
k’olɗiko. Ɗerec, kane sulɗi daayum ede ɗoŋ i
t’eliyo ɗuwo adda k’olɗiko me, wo ɗe dabar a
yode wede i t’eliyo bakadí adda k’olɗiko. 8 Aame
beezá ise zindá koo a-da t’ettiyo k’adda k’olɗiko
maŋ, k’a-ɗekko k’a seɗɗo dokki ti kee. Beehiye i
jiire a kee zindá soo ise beezá soo wo k’a t’ooney
lekkiyo ere ki daayum, bee miŋ k’a lekke beyɗaŋ
sirwaŋ ise zoŋɗaŋ sirwaŋ wo an ki ti seɗɗey
adda k’uwwo ere t’oggiyo ki daayum. 9 Wo aame
ersadá t’a-da t’ettiyo k’adda k’olɗiko maŋ, k’a
t’ooɗo k’a seɗɗo dokki ti kee me. Beehiye i jiire
a kee t’ersadá soo wo k’a t’ooney lekkiyo ere ki
daayum, bee miŋ k’a lekke edayá sire wo an ki
ti seɗɗey adda k’uwwo ere ki dabar.»

Ono ombiɗe a tukki damsa i digge (Lik 15.1-7)

10 «Kun koona mentikagi, wenɗa yi kiigira
wede soo ye ti diine kane ɗoŋ tasse a urzi zaapu
k’adde a Raa me. Kun ollo, n’un di rooto,
kane geŋ maaleekiyagaŋ an lekkiyo jep a ɗaana
Meegó Raa a kandaane me. [11 Ɗerec, nuŋ
wede an n’ehe aa ulo wede eŋ, n’iido’ŋ n’an t’ele
uttiyo a ɗoŋ i digge adda k’olɗikadaŋ.]

12 Kun ollo taaya ettiyo wo kun d’elkito eego.
Aakede wede’ŋ i-d’ede damɓami meeda wo ere
soo ti diinayaŋ t’a digge. Iŋkino wede geŋ y’aase
mummino me? Ki kotto ɗoŋ ada gessat makumu
gessat geŋ yi d’ooli a ita tokomo, y’a t’ette dehutu

ki ere i digge. 13 Ɗerec iŋkino wo n'un di rooto:
Aame wede geŋ yi t'uuno maŋ, uŋsuwadí ere a
tukki damsa gette t'aase ɓaadaŋ a ceere ki ɗoŋ
ada gessat makumu gessat i ki digge ye geŋ̃ŋ̃o.
14 Geŋ iŋkino Meeguguŋ Raa a kandaane yi deh̃u
wenɗa soo toŋ i ki dagge ye ti diine kane ɗoŋ
tasse a urzi zaapu k'adde a yode me.»

Aapuɗu tudde

15 «Aame leemadá wede i ziipe addí a Raa geŋ
yi t'ize olɗiko ti kee maŋ, k'odo ki y'oonoy wo
ki rootoy munɗa geŋ sigguŋ. Aame yi-k'illigey
maŋ, leemadá ki ti y' gimo k'urzi wede beehiye.
16 Aame yi ki k'illigey ye maŋ, k'a waako wede
soo ise ɗoŋ sire toŋ maŋ, kun di y'oonoy sey,
kono sulɗi pay geŋ kun ti'n t'îde a ɗaana ɗoŋ
sire t'aɗo i wulle wo illiga ɗoo*. 17 Aame kane
geŋ y'an ki'n illigey ye maŋ, k'an t'ôodo taaya
a ɗoŋ ogiyso ti sundó. Wo ki ɗaŋgu, aame kane
geŋ yi ki'n illigey ye sey maŋ, ki y' wollo yoŋ geŋ
aakede wede i ki suune Raa soo ɗaŋŋal ye, wo
aakede wede seɗɗu jibaaye.
18 Ɗerec iŋkino wo n'un di rooto: Munɗa
wede tuuku a siiɗo kun a ti gitta maŋ, a
kandaane Raa y'a di kettey, wo munɗa wede
tuuku a siiɗo kun t'iiza maŋ, a kandaane toŋ Raa
y'a t'eezey.
19 Kun ollo, n'un di rooto sey: Aame a siiɗo geŋ
ɗoŋ sire ti diinaguŋ an ti gitte onamaŋ kaŋ soo an
di tonde Raa a munɗa tuuku toŋ maŋ, geŋ Meegó
Raa a kandaane y'an di y' t'ela. 20 Ɗerec, a ume

---

* **18:16** 18.16 Kun wollo adda mattup ki Deeterenom 19.15.

tuuku ɗoŋ sire t'aɗo wo a gili geŋ an t'ugiye ti sundó maŋ, nuŋ a diinayaŋ.»

Ono ombiɗe a urzi tambobino (Lik 17.4)

21 Iŋkino maŋ Piyer y'a d'iide sirpa k'Isa wo
y'a yi tunde, y'ede: «Galmee'ki nuŋ, aame
leemadó y'o t'ize olɗiko maŋ, taŋ miibi ni-d'ise
tambobino me? Bini taŋ sarat ko?» 22 Isa yi
di'n gime onamí, y'ede: «Aha, n'a-ki roote bini
taŋ sarat ye, wo n'a di roote bini ada sarat
sarat, taŋ sarat. 23 Kun ollo, Moziko Raa tod'
ti deeyiso aa naabo mozigo yi dehu y'a wolle
soŋko ere ɗoŋ naabadí an i di t'ele. 24 Iŋkino
maŋ yi-t'iise, ki poone an i di wiiko wede i di
t'ele soŋko ɓaadaŋ ɓaadaŋ ki k'aane ki ti kize
ye. 25 Wede geŋ, i-k'ede munɗa ye yi di t'ele
soŋko ki galmeegí me. Iŋkino maŋ galmeegí
y'an di ruute a ɗoŋzí, y'ede: "Wede eŋ kun
ti y'owol, eddí, iṵṵizí wo sulɗizí pay kono a-
ti t'îde a soŋkadő." 26 Maŋ wede naabo geŋ
y'a iire a zoŋ galmeegí, wo yi di ruute, y'ede:
"K'amɓo omɓiṵe a nuuno me, soŋkadá nuŋ n'a-
ti kima pay." 27 Galmee'ki wede naabo geŋ i
di t'ize sommagi, soŋko ere yi di t'ele yi-d'iili
mentú, maŋ wede naabo y'a iŋgile. 28 Aame
wede naabo geŋ ti di mozigo yi t'uɗɗe maŋ, an
a-t'ikkima ti wede ume naabadaŋ soo, yoŋ geŋ
i-d'ede see ki soŋko miibi ɗaŋŋal. Y'iide'ŋ yi di
ziiɗa golladí biṵ wo yi di ruute, y'ede: "Seezá k'o
y'eli." 29 Maŋ y̰o wede ume naabadaŋ soo geŋ,
y'a iire a zoŋɗí wo yi-d'oɓe bey, y'ede: "K'amɓo
omɓiṵe ti nuuno, seezó n'a yi t'ela." 30 Wo ɗe

yo wede geŋ y’a-tuuge, wo ulsu a jiire sey yi-ti
y’ ziɗɗe daŋgay koore seezí yi di y’ t’ela geŋ
me. 31 Aame kane ɗoŋ ume naabadaŋ soo geŋ
an wulle iŋkino maŋ, an t’ize sommagi dondoŋ,
an iide’ŋ a galmeegaŋ an i di t’îide taaya a sulɗi
ɗoŋ pay ize geŋ me. 32 Iŋkino maŋ galmeega geŋ
wede naabo y’a yi wiike, wo yi di ruute, y’ede:
“K’o iɓi bey moŋ seezá pay n’a-di y’îide miŋ,
kaciŋ kee wede naabo ulsu kino too! 33 Ki too
maŋ kee k’a dehe k’aase adde koɗuwo a wede
naabo aa kee, aakede nuŋ batum n’ize adde
koɗuwo a kee.” 34 Wo galmeegí adda kulkuwadí
ere ɓaadaŋ gette y’an di y’ele a bey k’asigiryagi,
an di y’ dabire adda daŋgay koore soŋkadí yi di
t’ela pay geŋ me.»

35 Isa y’an di ruute sey, y’ede: «Geŋ iŋkino kay
Meegó Raa a kandaane y’un isa me, aame wede
tuuku ti diinaguŋ yi k’iza tambobino a leemadí
t’adde soo ye maŋ.»

19

Dooyiso k’Isa a urzi peeriyo
(Markus 10.1-12; Lik 16.18)

1 Aame Isa ti dooyiso ɗuwo y’a ti ɗiŋge maŋ,
ti siiɗo Galile y’a t’iiziga y’a-diipiɗa ti siiɗo Ziide
ere ti dar k’ooye Zurden ti nee. 2 Ɗoŋ duuru
ɓaadaŋ an di y’ diine wo a ume geŋ y’an d’ele
beeko a ɗoŋ k’eeni ti diinayaŋ. 3 Ɗoŋ miibi ti
diine Pariziyeŋ an a d’iide sirpadí kono an dehu
an i d’ekke ikka t’urzi k’ono. Maŋ kane an di y’
tunde, an’de: «Oogiradiŋ t’ele ko urzi ki peeriyo
k’erewo, aame kule yi uune munɗa tuuku eddí

t'ize wo ulbí i-k'ize uŋse ye maŋ?» 4 Isa y'an
di'n gime onamaŋ, y'ede: «Ki kotto kune kun
gire ono ɗoŋ an riiŋe ti kaaga adda mattup ki
Raa, an'de: "T'ume k'eesiyo Raa yi ziipe sulɗi
pay geŋ, y'ikkima aŋ kule t'ere*." 5 Wo Raa
y'a ruute sey, y'ede: "Kono kamo kule yi d'oola
meegí ti meedí, y'a di ketta biŋ̃ ti eddí. Wo
kane sire geŋ an t'isa tudde soo†." 6 Iŋkino maŋ
kane geŋ sire ye baa, an t'ize tudde soo. Geŋ
iŋkino munɗa wede Raa y'a ti gitte geŋ, wede
tudde yi ki t'eeze ye.» 7 Kane Pariziyeŋ an di
y' tunde, an'de: «Ɗe ki moo me ti kaaga Muusa
y'a ele urzi, aame wede yi-peere eddí maŋ, yi di
ɗekke mattup ki peeriyo yi di t'ele a beytú me‡?»
8 Isa y'an di ruute, y'ede: «Muusa y'un ele urzi
ki peeriyo k'eraygüŋ kono a eego zakiɗi ere un
d'ede gettiyo, para maŋ t'ume k'eesiyo iŋkino ye.
9 Wo kono k'iŋkino toŋ n'un di rooto: Ki peeriyo
k'erewo ulu, wo wede yi peere eddí geŋ, aame
ti moone ti kule bakatú ɗaŋŋal! Para maŋ yi ti
biira wo yi ziiɗa erewo ti doolo maŋ, Raa yi yi
wolliyo yoŋ wede i moone t'ere bakadí.»

10 Kane sanalliyagi an i di ruute, an'de: «Aame
wede yi peere eddí t'urzi soo ɗaŋŋal geŋ̃ŋ̃o
maŋ, geŋ ki ki ziiɗa ye toŋ bee.» 11 Isa y'an
di'n gime onamaŋ, y'ede: «Ɗoŋ pay an k'aane
an k'amɓe ye a dooyiso ette, aane amɓe kane
ɗoŋ soo Raa y'an ele urzi ɗaŋŋal. 12 I d'ede
urziyagi miibi ɗoŋ i-t'eegirso kuuli an k'aane

* 19:4 19.4 Kun wollo adda mattup ki Zenez 1.1,27. † 19:5 19.5 Kun wollo adda mattup ki Zenez 2.24. ‡ 19:7 19.7 Kun wollo adda mattup ki Deeterenom 24.1.

an ki seɗɗe erayi ye me. Ki ɗoŋ oŋgo moytaŋ umbo t'ume k'ehiyadaŋ too, ɗoŋ oŋgo kokkiso t'urzi ɗuwo wo ɗoŋ soŋ kane batum an ti seeɗu tuddaŋ aa moytaŋ umbo kono Moziko Raa. Geŋ wede y'aane suuniyo k'ita k'ono eṉṉo maŋ, yi ni suuno.»

Isa ti iṉṉi suṉṉi
(Markus 10.13-16; Lik 18.15-17)

13 Saŋ maŋ ɗuwo an i di ziko iṉṉi suṉṉi a Isa
kono y'an di zaape beezí a eedaŋ wo y'a tonde
Raa kono kane, miŋ kane sanalliyagi an ki dehu
ye, an di'n eɗɗisito ɗuwo geŋ me. 14 Maŋ Isa
y'a ruute, y'ede: «Kun oolo iṉṉi eŋ an d'etto ki
tuddó, kun ti'n eegire ye, kono Moziko Raa tod'te
ki ɗoŋ i deeyiso aa kane kino.» 15 Aame geŋ y'an
di ziipe beezí a eedaŋ, maŋ t'ume geŋ y'a iŋgile
ki ɗaana.

Isa ti obulsu ki laale
(Markus 10.17-31; Lik 18.18-30; 13.30)

16 Saŋ i d'ede wede soo y'a d'iide sirpa k'Isa wo
y'a yi tunde, y'ede: «Wede dooyisadey, munɗa
wede beehiye n'aase moo me kono n'a t'oona
lekkiyo ere ki daayum te?» 17 Isa yi di ruute,
y'ede: «Ki moo me ki di n' tondiyo a munɗa
wede beehiye me? Beehiye Raa soo ɗaŋŋal.
Aame ki dehu k'a t'oona lekkiyo ere ki daayum
maŋ, ki sooɗo urziyagi k'oogoro Raa.» 18 Wede
geŋ yi di ruute, y'ede: «Kane miŋ ɗoŋ tuuku
me?» Isa yi di'n gime onamí, y'ede: «Kane
eṉṉo: Ki tôwwo wedusu mirsi ulu, ki moone
t'ẽre bakadá ise ti kule bakatú ulu, k'oogire ulu,
ki rootiyo k'ono butte a tukki bakadá a ɗaana

booro ulu, [19] ki elo suma a meegá ti meedá,
wo ki ɗaŋgu ki geyyo bakadá aa ki geyyiso
tuddá batum§.» [20] Obulsu yi di ruute, y’ede:
«Kane geŋ pay ni’ni seeɗu, wo o biite moo
sey me?» [21] Isa yi di ruute, y’ede: «Aame ki
dehu k’a-t’ette a munɗa wede aa Raa yi dehu
maŋ, k’odo, sulɗi ɗoŋ a-d’ede’ŋ ki t’owiltoy pay
wo soŋko k’an d’eloy a ɗoŋ an k’ede munɗa
ye, iŋkino k’a t’ooney laale wede ki kotto a
kandaane. Saŋ k’a t’edi wo k’a ni daana.»
[22] Aame obulsu geŋ y’illiga ono gen̰n̰o maŋ, y’a
t’ize sommagi dondoŋ kono yoŋ maa̰ladí ɓaadaŋ,
saŋ y’a iŋgile.
[23] Maŋ Isa y’an di ruute sanalliyagí, y’ede:
«Ɗerec iŋkino wo n’un di rooto: Oon̰e ɓaadaŋ a
wede laale yi t’ettey adda Moziko Raa te. [24] Kun
ollo, n’un di rooto sey: Oon̰e a ziŋzo ti-t’aɗɗe ti
bulɗo rippile me, wo geŋ oon̰e ɓaadaŋ a ceere
sey a wede laale yi-t’ettey a Moziko Raa te.»
[25] Aame kane sanalliyagi an illiga ono gen̰n̰o
maŋ, an di ziiɗa giggiraŋ wo an di ruute, an’d̰e:
«Iŋkino maŋ, geŋ a utta wee wee?» [26] Isa yi di’n
wolliyo yerere adda k’edayaŋ wo y’an di ruute,
y’ede: «Munɗa eŋ ɗuwo an k’aane ye, wo ɗe a
Raa sulɗi pay i-k’oon̰e ye, y’aane.»
[27] Iŋkino maŋ Piyer y’a t’ihina bizí wo yi di
ruute, y’ede: «Aŋkeŋ k’ollo, kaye’ŋ sulɗizey
pay ay d’iilo wo ay di daaniya kee. Ɗe geŋ
ki kaye aasa mummino me?» [28] Isa y’an di
ruute, y’ede: «Ɗerec iŋkino wo n’un di rooto:

§ **19:19** 19.19 Kun wollo adda mattup ki Egzod 20.12-16; Deeterenom 5.16-20 wo Lebitik 19.18.

A onniyo ere suldi pay i t'isa awirdi geŋ, nuŋ
wede an n'ehe aa ulo wede eŋ n'a di kooney
a kaakido moziko adda daryikadó. Wo aame
geŋ kune ɗoŋ kun ni daaniya, kune toŋ kun
di konɗitey ekki kaakidagi koomat makumu
sire ɗoŋ ki moziko, kun ɗekkey booro a tukki
boha bumɓiyagi koomat makumu sire ki ɗoŋ
k'Izirayel. 29 Wo wede tuuku yi iila ɓoyɗizí,
ise zemɓadí kuuli erayi, meegí ti meedí, iŋ̰ŋ̰izí
wo domɓizí kono sundó maŋ, kane geŋ y'aŋ̰ni
t'oona taŋ ɓaadaŋ a ceera wo y'a t'ooney lekkiyo
ere ki daayum. 30 Ɗoŋ ɓaadaŋ aŋkeŋ̰ŋ̰o kane
ki biza, saŋ an t'isa ɗoŋ k'ita, wo ɗoŋ ɓaadaŋ
aŋkeŋ̰ŋ̰o kane k'ita, saŋ an t'isa ɗoŋ ki biza.»

20

Ono ombiɗe a tukki ɗoŋ naabo doome

1 Isa y'a ruute sey, y'ede: «Kun ollo, Moziko
Raa tod' ti deeyiso aa naabo wede ɓoy y'a t'uɗɗe
ti soohe walak, kono yi-deho ɗoŋ naabo y'a
ti'n t'igiba k'adda doomizí k'inda sundaŋ biŋ̰.
2 Aame ɗoŋ naabo yi uune maŋ, an di ruute
ti kane geŋ, y'an t'ela raŋ̰ŋ̰adaŋ, a wede soŋ a
naabo k'onniyo soo soo, wo y'an igibe k'adda
doomizí. 3 A peeɗo t'ize k'aaɗumu mesuwe
maŋ, y'a uɗɗe sey, yi wolliyo ɗoŋ doolo an
ti guune a bere ɗoŋ duuru, naabo an k'uune
ye an delliyo. 4 Maŋ yoŋ y'an di ruute, y'ede:
"Kune toŋ maŋ kun t'odo naabo k'adda doomizó,
wo n'un t'ela munɗa wede ɗerec a raŋ̰ŋ̰aguŋ."
5 Maŋ kane an d'iŋgile. Wede ɓoy geŋ, a peeɗo
t'ize diine wo a peeɗo t'ibbira toŋ iŋkino, y'a

uɗɗe sey ɗoŋ naabo yi d’uune, wo y’an di’n igibe
k’adda doomizí. 6 A lohe maŋ y’a uɗɗe sey, yi
d’uuney ɗoŋ doolo an ti guune a bere ɗoŋ duuru.
Wo y’an di ruute, y’ede: “Ki moo me on̰n̰uguŋ
kun di y’eŋgilso a en̰n̰o daa naabo me?” 7 Maŋ
kane an i di ruute, an’de: “Wenɗa y’ay ki ti’n ziki
naabo ye.” Yoŋ y’an di ruute, y’ede: “Aa ɗe geŋ,
kune toŋ kun eŋgilo naabo k’adda doomizó.”
8 A peeɗo t’a t’iire maŋ, wede ɓoy yi di ruute a
wede yeeriyadí, y’ede: “K’odo, ɗoŋ naabo ki’n
oozigi wo wede tuuku toŋ ki-d’elo ran̰n̰adí te, ki-
t’eeso ti ɗoŋ a t’iide k’ita, k’a ti ɗeŋgo ti ɗoŋ
iide ki biza.” 9 Iŋkino maŋ kane ɗoŋ iise naabo
a lohe geŋ an d’iido, wo wede yeeriyo geŋ y’an
d’ele ran̰n̰adaŋ a wede soŋ a naabo k’onniyo soo
soo. 10 Aame iina kaaɓa ki kane ɗoŋ iise naabo
ti soohe walak maŋ, an elkiyo an t’oona ɓaadaŋ
baaki, kaciŋ kane toŋ an d’uune ran̰n̰adaŋ tiŋ
wede soŋ a naabo k’onniyo soo soo pay. 11 Aame
wede yeeriyo geŋ y’an ele ran̰n̰adaŋ maŋ, an
d’iise gurgirso a tukki wede ɓoy, 12 an’de: “Kane
ɗoŋ a t’iido k’ita wo an niibe peeɗo soo toŋ,
kee k’an d’ele ran̰n̰adaŋ aa ki kaye ɗoŋ iido ti
soohe, ay niibe kee kee adda malla, ay d’urme
bini peeɗo k’ooriyo.” 13 Wo wede ɓoy geŋ, a
wede soo ti diinayaŋ yi di’n gime onamí, y’ede:
“Laŋze ki nuŋ, n’a-k’isiyo ulsu ye, ki kotto kee
in ti ruute ti nuŋ, n’a-t’ela ran̰n̰a ki naabadá
k’onniyo soo. 14 Iŋkino ki t’amɓo gettiŋ ran̰n̰adá
k’eŋgilo. Ɗoŋ iido k’ita toŋ ni dehu ran̰n̰adaŋ
n’an t’ele aa ki kee. 15 Derec, nuŋ ti maaladó ette
o ede urzi n’aase munɗa wede aa addó i dehu
kunuŋ, a beehiyko ere n’isiyo gette kee ki kolɓiso

ko?"» 16 Wo Isa y'a ruute sey, y'ede: «Iŋkino maŋ
ɗoŋ aŋkeŋ̰ŋ̰o kane k'ita, saŋ an t'isa ɗoŋ ki biza,
wo ɗoŋ aŋkeŋ̰ŋ̰o kane ki biza, saŋ an t'isa ɗoŋ
k'ita.»

Ono k'Isa ɗoŋ k'aɗuwe a urzi k'untadí ti baldɗiyadí

(Markus 10.32-34; Lik 18.31-34)

17 Isa yi-kili ki Zeruzalem maŋ, y'a-wiike
sanalliyagi kane koomat makumu sire, y'an irga
siidaŋ, a urzi y'an di ruute, y'ede: 18 «Kun ollo, in
ti kili ki Zeruzalem wo nuŋ wede an n'ehe aa ulo
wede eŋ, an di n' t'eley a bey deero ɗoŋ seɗeke ti
ɗoŋ suuniyo k'oogoro. Kane geŋ t'urzi k'onamaŋ
nuŋ booro t'a ni seeɗey ki tôwwo, 19 wo an di n'
t'eley a bey ɗoŋ kane Yawudiyagi ye, kono an di
n' t'okkey maade, an di n' gorpipey ti marpa wo
an ti n' taakey ekk'undumu wede zaapu t'ekki
bakadí kaŋ tontilko. Wo onniyo sire k'aɗuwe
maŋ, Raa y'a ti n' baldɗey.»

Tondiyo ki mekk'iŋ̰ŋ̰i Zebede

(Markus 10.35-45; Lik 22.25-27)

20 Iŋkino maŋ mekk'iŋ̰ŋ̰i kuuli ki Zebede,
t'iŋ̰ŋ̰itú geŋ t'a d'iide sirpa k'Isa, wo t'a dikke
ɗaanadí kono t'a yi tonde. 21 Maŋ Isa y'a ti
tunde, y'ede: «Ɗe koŋ mi dehu moo me?» Tod'
ti di ruute, t'ede: «Ni dehu k'a t'ele urzi, onniyo
ki t'iida mozikadá maŋ, iŋ̰ŋ̰izó sire eŋ k'a ti'n
zappey soŋ a ammidadá, soŋ a geeladá.» 22 Isa
y'an di'n gime onamaŋ, y'ede: «Munɗa wede
kun tondiyo, kun ki y' suune ye. Kun aana kun
siɓa ko kop ki dabar wede nuŋ ni siɓa me?» Maŋ
kane an i di ruute, an'de: «Eyye, ay aana.» 23 Yoŋ

y'an di ruute, y'ede: «Ɗerec, kop ki dabar wede
ni siɓa geŋ kun siɓa. Wo ɗe ki ume konso wede
a ammidadó soŋ a geeladó geŋ, urzi yoŋ a bey
nuuno ye, ume geŋ yoŋ ki kane ɗoŋ Meegó Raa
y'an ikkima.»
24 Aame kane sanalliyagi ɗoŋ koomat geŋ an
illiga maŋ, an di-gulkuwe ti kane zemɓa sire
geɲ̰ɲ̰o. 25 Maŋ Isa y'a ti'n wiike sanalliyagi geŋ
pay ki ɗaanadí, wo y'an di ruute, y'ede: «Kune
kun suune, mozagi siiɗiyagi pay an d'omɓo
t'ekki ɗoŋzaŋ ti toogo, wo kane ɗoŋ deero an
d'omɓo t'ekki ɗoŋzaŋ t'urzi dokkiyo ere an
d'ede. 26 Wo geŋ a diinaguŋ i dehu iŋkino a
k'ise ye. Ki too maŋ, wede tuuku yi dehu y'a
t'ise goole ti diinaguŋ maŋ, yoŋ geŋ yi t'iso wede
naabaguŋ, 27 wo wede tuuku ti diinaguŋ yi dehu
y'a t'ise ki biza maŋ, yoŋ geŋ yi t'iso ɓulaguŋ.
28 Geŋ iŋkino, nuŋ wede an n'ehe aa ulo wede
eŋ, n'iido'ŋ kono ɗuwo on o-ki naabe ye, wo
ɗe n'iido'ŋ n'an di naabe ɗuwo wo n'a oyye
n'a t'inda kono n'a t'aɗɗe ɗoŋ ɓaadaŋ t'adda
k'olɗikadaŋ.»

Ohine k'eda koŋzayi sire a Zeriko (Markus 10.46-52; Lik 18.35-43)

29 Isa ti sanalliyagí t'adda Zeriko an a t'aɗɗe
maŋ, ɗoŋ duuru ɓaadaŋ an di'n daaniya. 30 Maŋ
i d'ede koŋzayi sire an ti guune a biza k'urzi.
Aame an illiga eŋgilso geŋ Isa maŋ, an d'iise
ɗollite, an'de: «Galmeegey, kee Wede ti biza
bumɓu Dawut, k'iso adde koɗuwo a kaye!»
31 Kane ɗoŋ duuru an di'n eɗɗisito kono an
d'anniga, wo kane koŋzayi an a ɗolle ɓaadaŋ i

ceeriyo, an d’eesiyo: «Galmeegey, kee Wede ti
biza bumɓu Dawut, k’iso adde koɗuwo a kaye,
k’iso adde koɗuwo a kaye!» 32 Maŋ Isa y’a
t’îhira, y’anni wiike wo y’an di ruute, y’ede:
«Kune kun dehu n’un d’ise moo me?» 33 Kane an
di ruute, an’de: «Galmeegey, ay dehu edayey a-
t’ihina.» 34 Isa i di t’ize sommagi, y’an di buttite
a edayaŋ. A kaamiki, edayaŋ a t’ihina an di
wolliyo, maŋ an di y’ diine.

21

Ettiyo k’Isa ki Zeruzalem
(Markus 11.1-11; Lik 19.28-40; Zaŋ 12.12-16)

1 Isa ti sanalliyagi an iiney goppoŋ ki Zeruza-
lem, a sirpa k’ille sundutú Betpaze, wo a
sirpa mokkolo k’Inda k’Olibiye. A ume geŋ
yi d’igibe sanalliyagi sire, 2 wo y’an di ruute,
y’ede: «Kun’do k’adda k’ille ere a ɗaanaguŋ
gettiyo. Kun iiney, kesiko kun t’ooney buuru
kettiyo, t’ulutú a sirpa. Kun t’eezi, kun o di’n
arkiɗi. 3 Aame wenɗa y’un ruutey munɗa maŋ,
kun d’eesoy: “Burɗari eŋ i dehu Galmeega.”
Maŋ kesiko wede geŋ burɗari y’un d’oolo, kun
d’eŋgilo.»

4 Geŋ a iina kono a-t’ette a ono ɗoŋ nebi yi
ruute ti kaaga, y’ede: 5 «Kun an rooto a ɗoŋ
geeger Siyoŋ geŋ: Eŋ̰ŋ̰o mozigaguŋ me, y’ettiyo
ki tudduguŋ ti buuru, yoŋ addí tasse y’a ti gilo
ekk’ulo buuru, seysu ki sarkiya k’attiɗi*.»

---

* **21:5** 21.5 Kun wollo adda mattup ki Ezayi 62.11 wo Zakari 9.9.

6 Iŋkino maŋ kane sanalliyagi sire geŋ an
d’iŋgile, wo an t’izo munɗa wede Isa y’an ruute
an d’iso me. 7 An t’irkiɗo buuru t’ulutú an d’iido,
an a-ti gikkite kallagaŋ ɗoŋ deero a dar burɗari
wo Isa y’a-ti gili eego. 8 Kane ɗoŋ duuru geŋ,
ɗoŋ ɓaadaŋ ti diinayaŋ an di gikkite kallagaŋ
ɗoŋ deero a urzi, ɗoŋ oŋgoŋ an dimɓo puutagi
k’inda an di gikkite a urzi kay†. 9 Kane ɗuwo ɗoŋ
i sooru ɗaanadí ti ɗoŋ i yi daaniya geŋ, pay kaŋ
soo an di ɗollite, an d’eesiyo: «Tamma a Wede
ti biza bumɓu Dawut! Beeko Raa ti koona a ekki
wede ettiyo ti suma Galmeega Raa‡! Tamma a
Raa t’awwa a kandaane!»

10 Aame Isa yi t’iide adda Zeruzalem maŋ, kane
ɗoŋ geeger pay an d’iise okkito keŋ̰ŋ̰o keŋ̰ŋ̰o,
an di tondiso ti tuddaŋ, an’de: «Ɗe yo eŋ wee
wee?» 11 Maŋ kane ɗoŋ duuru an an di ti’n gime
onamaŋ, an’de: «Eŋ nebi Isa, ti geeger Nazaret
ki siiɗo Galile.»

Lomme ɗoŋ suuk t’adda booro Ɓoy Raa
(Markus 11.15-19; Lik 19.45-48; Zaŋ 2.13-16)

12 Saŋ Isa yi-t’iide a booro Ɓoy Raa, wo y’an
ilmiti kane ɗoŋ isiyo suuk ti ɗoŋ k’owilte pay a
ume geŋ̰ŋ̰o. Y’an di gippirɗe taabulyagi ki ɗoŋ
pelkiyto soŋko ere ettiyo ti siiɗiyagi doolo, wo
ti kaakidagi ɗoŋ k’owilte deere. 13 Maŋ y’an di
ruute, y’ede: «Kun ollo, ono eŋ an riiɲe ti kaaga
adda mattup ki Raa, an’de: “Ɓoozó eŋ an di y’

† **21:8** 21.8 Kakkisa kallagi ti damɓu puutagi k’inda a urzi geŋ, i-kaza an i eliyo suma a Isa. ‡ **21:9** 21.9 Kun wollo adda mattup ki Soom 118.26.

waaka ɓoy wede ki tondiyo Raa§.” Wo ɗe kune,
kun di y’ize urmi k’ombiɗe ɗoŋ k’oogire*!»
14 Aame geŋ i d’ede ɗoŋ koŋzayi ti ɗoŋ jekese,
an a d’iide k’ume k’Isa a booro Ɓoy Raa, wo
y’an d’ele beeko. 15 Kane deero ɗoŋ seɗeke ti
ɗoŋ suuniyo k’oogoro an wulle sulɗi k’armika
ɗoŋ Isa y’ize me. Wo soŋ an wulle iɲ̰ɲ̰i an
ɗollite a booro Ɓoy Raa, an d’eesiyo: «Tam̰ma
a Wede ti biza bumɓu Dawut!» Iŋkino maŋ, an
di gulkuwe, 16 wo an i di ruute, an’de: «K’ollige
ɗey ko, munɗa wede an rootiyo me?» Wo Isa
y’an di ruute, y’ede: «Eyye n’ollige, wo kune ki
kotto kun gire munɗa wede an riiɲe ti kaaga
adda mattup ki Raa, an’de: “Kee k’aaze kono
ti bize k’iɲ̰ɲ̰i suɲ̰ɲ̰i ti ɗoŋ oɗiyo uɗu toŋ, ki
d’uɗɗe tam̰ma†”?» 17 Maŋ yi’n iili, wo ti geeger
yi t’uɗɗe, y’a iŋgile ki ille Betani y’a onno.

Duuɗiyo k’undumu sundí pigiye (Markus 11.12-14,20-25)

18 Soggo ti soohe Isa yi kama ki Zeruzalem
maŋ, aame geŋ mosogo t’a yi ziiɗa. 19 Maŋ yi
wulle undumu sundí pigiye a biza k’urzi, y’aa
d’iide wo ɗe y’iide’ŋ iɲ̰ɲ̰i umbo, yi d’uuney
puutagi ɗaŋŋal. Iŋkino y’a̰ ruute a undumu geŋ,
y’ede: «Ti aŋki, iɲ̰ɲ̰i ki ki t’eha ye baa!» A
kaamiki pigiye geŋ a-biiha. 20 Kane sanalliyagi
an wulle iŋkino maŋ, an ziiɗa giggiraŋ wo an
di ruute, an’de: «Ɗe mummino a kaamiki eŋ
miŋ, pigiye eŋ a-biiha kino me?» 21 Isa y’an di’n

§ **21:13** 21.13 Kun wollo adda mattup ki Ezayi 56.7. * **21:13** 21.13 Kun wollo adda mattup ki Zeremi 7.11. † **21:16** 21.16 Kun wollo adda mattup ki Soom 8.3.

gime onamaŋ, y’ede: «Ɗerec iŋkino wo n’un di
rooto: Aame un d’ede zaapu k’adde a Raa wo
adda k’adduguŋ kun ki niikiyo ye maŋ, kun aane
kun d’ise munɗa wede aa ni ize a pigiye eṋṋo.
Wo kun aane sey kun i di roote a tokomo ette,
“T’umayí eŋ mi t’oozo mi t’ooro adda bar” toŋ,
geŋ a t’ise. 22 Sulɗi ɗoŋ pay kun tonda Raa t’urzi
zaapu k’adde a yode geŋ, kun di’n t’oona.»

Isa yi naabiya t’urzi k’aaye?
(Markus 11.27-33; Lik 20.1-8)

23 Maŋ Isa yi-t’iide a booro Ɓoy Raa, aame
geŋ y’a iise dooyiso ɗuwo. Iŋkino maŋ kane
deero ɗoŋ seɗeke ti ɗoŋ i dokkiyo Yawudiyagi,
an d’iido tuddí wo an di y’ tunde, an’de: «Kee
k’isiyto sulɗi eŋ t’urzi k’aaye? Wo urzi eŋ a
ele wee wee?» 24 Isa y’an di’n gime onamaŋ,
y’ede: «Nuŋ toŋ n’un di’n tondo a munɗa soo
ɗaŋŋal. Aame onamó kun o ti’n gima maŋ, nuŋ
toŋ n’un ti y’ kiza urzi wede ni d’isiyto sulɗi eŋ
me. 25 Aame Zaŋ ɗuwo y’anni zuyye batem geŋ,
urzi iido ti Raa kunuŋ ti ɗuwo ko?» Maŋ an
d’iise rootiyto ti tuddaŋ, an’de: «Aame kine in
ruuta: “Iido’ŋ t’urzi Raa” maŋ, yoŋ y’in di roota:
“Iŋkino ki moo me kun ki d’umɓe a ono Zaŋ ye
me?” 26 Wo aame kine in ruuta: “Iido’ŋ t’urzi
ɗuwo” maŋ, kine in d’ede orgiso a ɗoŋ duuru
kono kane pay geŋ an elkiyo’ŋ Zaŋ yoŋ nebi.»
27 Iŋkino maŋ Isa onamí an i-ti’n gime, an’de:
«Ay ki suune ye.» Wo yode Isa toŋ y’an di ruute,
y’ede: «Nuŋ toŋ maŋ n’un ki y’ roote ye kay,
wede o ele urzi ni d’isiyto sulɗi eŋ me.»

Ono ombiɗe a tukk’iṋṋi sire

28 Isa y’a ruute sey, y’ede: «Kun ollo taaya
ettiyo wo kun d’elkito eego. I d’ede wede soo
iŋkino iŋ̰ŋ̰izí kuuli sire. Yoŋ y’iide’ŋ a ulí ki
kaɓɓa yi d̃i ruute, y’ede: “Ulo ki nuŋ, aŋki k’odo
k’in ti wolli doome k’inda biŋ̰.” 29 Yo ulo geŋ
yi-ti’n gime onamí, y’ede: “Ãha, ni k’ette ye”,
wo taŋ booloŋ maŋ i di t’ize attiɗi, y’a t’iide
ki doome me. 30 Maŋ meega y’a iide tukk’ulí
wede soo me, wo yi di ruute iŋkino kay. Maŋ yo
ulo geŋ yi-ti’n gime onamí, y’ede: “Eyye mee’ki
nuŋ, k’oolo n’a t’ette ki doome me.” Wo kaciŋ
y’a guune, doome y’a k’iide ye.» 31 Maŋ Isa y’a
ruute, y’ede: «Ti diine kane sire geŋ, wee wee
i t’ize munɗa wede meegí yi dihe me?» Kane
deero Yawudiyagi an i di’n gime onamí, an’de:
«Wede ki kaɓɓa.» Iŋkino maŋ Isa y’an di ruute,
y’ede: «Ɗerec iŋkino wo n’un di rooto: Kane
ɗoŋ seɗɗu jibaaye ti erayi ɗoŋ ooniyo omɓo
bizaŋ t’itadaŋ geŋ, an un uugume ki Moziko Raa
te. 32 Ni rootiyo iŋkino kono Zaŋ Batis y’iido
k’ume kune, y’un di gize urzi lekkiyo ere ki diine
aa Raa yi dehu toŋ, kun ki d’umɓe ye a onamí
me, wo ɗe kane ɗoŋ seɗɗu jibaaye ti erayi ɗoŋ
ooniyo omɓo bizaŋ t’itadaŋ geŋ, an d’umɓe a
onamí me. Wo kune, kun wulle ɗuwo geŋ an
umɓe me, wo toŋ lekkiyaguŋ kun ki ti gime ye
kono kun d’amɓe a onamí me.»

Ono ombiɗe a tukki ɗoŋ naabo doome ɗoŋ ulpi (Markus 12.1-12; Lik 20.9-19)

33 «Kun ollo ono ombiɗe ti doolo eŋ̰ŋ̰o: I
d’ede wede doome iŋkino yi d’iite doome k̃’inda
sundaŋ biŋ̰. Doome geŋ y’a ti y’ ɗuule ti waaya

moŋgali, y’a d’ittiba sôole ki ŋayyu k’in̰n̰i k’inda
bin̰ gen̰n̰o, y’a d’ippe ɓoy sohuru ki ɓoɗɗiyo.
Maŋ doome geŋ y’an d’ele ɗuwo an di naabe
saŋ yoŋ aggadí y’a t’amɓa, wo yoŋ tuddí y’a
iŋgile torguwo. 34 Aame onniyo ki rakku k’in̰n̰i
k’inda bin̰ t’iina maŋ, y’a igibe ɗoŋ naabadí ki
tukki ɗoŋ naabo doome gen̰n̰o, kono an i di
t’elo aggadí ere k’in̰n̰i k’inda bin̰ an rikke te.
35 An iiney maŋ, kane ɗoŋ naabo doome’ŋ an
ti’n ziɗɗe ɗoŋ naabadí me: soŋ an di y’ gusse
ɓaadaŋ, soŋ an di y’îide, wo wede k’aɗuwe an ti
y’ gikkite ti moŋgali y’a inda. 36 Wede doome’ŋ
yi d’igibe ɗoŋ naabadí ɓaadaŋ ti doolo a jiire ɗoŋ
ti poone, wo kane gen̰n̰o toŋ ɗoŋ naabo doome
an an d’ize iŋkino kay. 37 K’ita maŋ y’an t’igibe
ulí wo y’a ruute t’adda k’addí, y’ede: “Yoŋ eŋ
ulo k’addó, an i d’ottiley.” 38 Wo ɗe aame kane
ɗoŋ naabo doome’ŋ ulo an yi wulle maŋ, an
d’iise rootiyto ti tuddaŋ, an’de: “En̰n̰o ulo wede
doome i oopa me! In y’ôodo kono doome eŋ y’in
d’oopa.” 39 Maŋ ulo geŋ an di y’ ziiɗa, t’adda
doome an di y’irkiɗe ki toogo ki paate, wo an di
y’îide.»

40 Maŋ Isa y’a tunde, y’ede: «Iŋkino geŋ
aame wede doome k’inda bin̰ y’iina maŋ, y’an
d’isa mummino a ɗoŋ naabo doome geŋ me?»
41 Wo kane deero ɗoŋ seɗeke ti ɗoŋ i dokkiyo
Yawudiyagi geŋ an i di’n gime onamí, an’de:
«Kane ɗoŋ ulpi geŋ wede doome y’iido maŋ, yi
ki wolla sommagaŋ ye, y’a ti’n t’îda wo doome
k’inda bin̰ geŋ, y’an t’ela a ɗoŋ doolo an di
naaba, wo kane geŋ aggadí an i t’ela aame iina

ume rakku k'iṉṉi k'inda biṉ maŋ.»
42 Isa y'an di ruute, y'ede: «Ki kotto kune kun
gire ono ɗoŋ an riiɲe ti kaaga adda mattup ki
Raa, an'de:
"Mokkolo ere ɗoŋ k'oozige ɓoy an di ziɗɗe
mentú gette,
tode gettiyo a t'ize mokkolo ere majjaanawa a
jiire k'oozige ɓoy te.
Munɗa geŋ iido ti Galmeega Raa,
wo a kine in di wolliyo'ŋ munɗa geŋ i jiire
eego‡."
43 Kono kamo kun ollo, n'un di rooto: Raa
Mozikadí ti beezaŋ y'a-t'amɓa wo y'an t'ela a
ɗoŋ doolo, ɗoŋ aana isa naabo beehiye ere yoŋ
yi dehu. 44 Wede tuuku y'a t'iira ekki mokkolo
gettiyo maŋ, y'a-damɓa, wo aame mokkolo gette
ti-di t'iira a wenɗa maŋ, t'a ti y' ṉoguma.»
45 Kane deero ɗoŋ seɗeke ti Pariziyeŋ an illiga
ono ombiɗe Isa yi rootiyo geṉṉo maŋ, an di
zuune kereṉ yi rootiyo ti kane me. 46 Iŋkino maŋ
an di dihe urzi an di y' seeɗa, wo ɗe an d'urgiɗe
a ɗoŋ duuru kono kane ɗuwo geŋ an elkiyo'ŋ Isa
yoŋ nebi.

22

Ono ombiɗe a tukki tarnaape seeɗu (Lik 14.15-24)

1 Maŋ Isa y'an di ruute sey t'ono ombiɗe,
y'ede: 2 «Moziko Raa tod' ti deeyiso aa naabo
mozigo y'ize tarnaape a seeɗu k'ere k'ulí. 3 Yi
d'igibe ɗoŋ naabadí an di waako ɗoŋ yi'ni wiike

‡ **21:42** 21.42 Kun wollo adda mattup ki Soom 118.22-23.

a tarnaape seeɗu k'ere k'ulí, wo kane an di-
tuugo k'ettiyo me. 4 Iŋkino maŋ yi d'igibe ɗoŋ
naabadí ti doolo, y'an di ruute, y'ede: "Kun'do
kun an rooti a ɗoŋ ni'ni wiike geŋ, kun'de:
Galmeegey y'ede: Omɓo ettú t'îide baa, kun t'edi
tarnaape seeɗu. Buŋgarzó ti iŋ̰ŋ̰i buŋgarí ɗoŋ
ɓokkidagi îide k'aaɗumu moz̰ãgi ni-wilɗite."
5 Wo kane ɗoŋ yi'ni wiike geŋ seezaŋ ye, an di
tiipe wede tuuku toŋ k'ume naabadí naabadí,
soŋ k'adda doomizí, soŋ k'ume suukadí 6 wo
ɗoŋ soŋ an di ziɗɗe ɗoŋ naabo mozigo, an an
d'ize ulsu wo an a di'n îide. 7 Iŋkino mozigo
y'a gulkuwe, y'a igibe asigiryagí an t'îido kane
ɗoŋ i t'îide ɗoŋ naabadí, wo geegirzaŋ an a-
t'uyyo. 8 Maŋ y'an di ruute ɗoŋ naabadí, y'ede:
"Omɓo tarnaape seeɗu ettú t'îide, wo ɗe kane
ɗoŋ ni'ni waaku geŋ an ki t'îide ye k'omɓo me.
9 Iŋkino maŋ kun'do k'urziyagi k'okkime, wo
ɗoŋ pay kun t'ooney a ɗaanaguŋ geŋ kun ti'n
waaki an d'isa tarnaape seeɗu." 10 Ɗoŋ naabo
geŋ an d'iŋgile k'urziyagi k'okkime, wo ɗoŋ an
uune pay a ɗaanadaŋ geŋ an ti'n wiiko, ɗoŋ
beehiye ise ɗoŋ ulpi toŋ maŋ. Geŋ iŋkino biino
ki tarnaape seeɗu ɗuwo an d'ûune ɓoo. 11 Saŋ
maŋ mozigo yi-t'iide adda biino y'a-t'eese ɗoŋ
yi'ni wiiko, aame geŋ yi wolliyo maŋ wede soo yi
ki t'usso'ŋ kalle ki tarnaape seeɗu ye. 12 Mozigo
yi di ruute, y'ede: "Laŋze ki nuŋ, kee ki-t'iido
daa kalle ki tarnaape seeɗu mummino me?" Wo
yo wede geŋ y'a k'ihina bizí ye. 13 Iŋkino maŋ
mozigo y'an di ruute ɗoŋ naabo, y'ede: "Wede
eŋ kun yi sooɗo, kun ti kettito beyɗí ti zoŋɗí wo

kun di seɗɗi ti paate adda zimolo, ume wede ki
ɗollite môolo wo k'aaɗumu sina."» 14 Maŋ Isa
y'a ruute, y'ede: «Ki kotto ɗoŋ Raa yi'ni waaku
kane ɓaadaŋ, wo ɗe ɗoŋ yi biire i-t'etta Mozikadí
kane baata.»

Eliyo jibaaye a mozigo goole ki Romeŋ (Markus 12.13-17; Lik 20.20-26)

15 Iŋkino maŋ kane Pariziyeŋ an a d'irga
siidaŋ, an di ruute a tukk'Isa kono an i t'ekka
ikka t'urzi k'onamí. 16 Saŋ maŋ an d'igibe ɗoŋ
miibi ti diine sanalliyagaŋ ti kane ɗoŋ a ita
k'Erod. An iide'ŋ an i di ruute a Isa, an'de:
«Wede dooyisadey, ay suune kee ki rootiyo ono
ɗoŋ ɗerec, ki dooyiso urzi Raa t'ono ɗoŋ ɗerec,
ki k'orgiso eda ɗuwo ye, wo ki'ni wolliyo ɗuwo
geŋ pay kaŋ soo. 17 Iŋkino k'ay ki ti rooti ɗoo,
elkiyadá moo a ono eŋ me: A urzi k'oogiradiŋ
miŋ jibaaye a mozigo goole ki Romeŋ geŋ k'eliyo
kunuŋ, k'eliyo ye ko?» 18 Wo Isa metiŋkadaŋ y'a
ti zuune, maŋ y'an di ruute, y'ede: «Kune ɗoŋ
biziguŋ sire sire, ɗe ki moo me kun o d'ekkiyo
ikka me? 19 Kun o k'eeli soŋko tamma ere k'eliyo
jibaaye n'a ki wolle ɗo?» Maŋ an i-d'eele tamma
soo. 20 Wo Isa y'anni tunde, y'ede: «Undiso
ti suma ekki tamma ette k'aaye?» 21 Kane an
i di'n gime onamí, an'de: «Ki mozigo goole ki
Romeŋ.» Maŋ Isa y'an di ruute, y'ede: «Iŋkino
maŋ munɗa wede ki mozigo goole ki Romeŋ yoŋ
ki yode, kun i y'elo, wo munɗa wede ki Raa yoŋ
ki yode, kun i y'elo.» 22 Aame an illiga ono genno
maŋ, an di ziiɗa giggiraŋ. Maŋ kane an di y'ĩĩli
a umayí, an d'iŋgile.

Tondiyo a urzi balɗiya
(Markus 12.18-27; Lik 20.27-38)

23 A onniyo gettiyo batum ɗoŋ miibi ti diine
ɗoŋ an'ni waaku sundaŋ Saduseyeŋ geŋ, an
d'iide sirpa k'Isa. Kun suune kane Saduseyeŋ an
rootiyo ɗoŋ i t'inda geŋ an ki ti balɗa ye. Iŋkino
Isa an di y' tunde, an'de: 24 «Wede dooyisadey,
Muusa yi riiŋe ti kaaga adda mattup k'oogoro,
y'ede: "Aame wede yi ziiɗa erewo wo y'a inda
daa magin̰e maŋ, mandaayawa gette leemadí y'a
ti seeɗa kono an t'ehe in̰n̰i a suma ki wede inda
gen̰n̰o*." 25 Iŋkino aakede di kaye i d'ede zemɓa
kan̰e sarat. Wede ki poone geŋ y'a ziiɗa erewo
wo y'a inda daa magin̰e, iŋkino leemadí wede
ki sirwe y'a ti ziiɗa mandaayawa gette. 26 Wo
leema gen̰n̰o toŋ y'a inda daa magin̰e kay, wede
k'aɗuwe toŋ iŋkino, maŋ kane zemɓa sarat geŋ
an ti duude wo an t'inda pay. 27 Aame kane sarat
geŋ pay an t'inda maŋ, tode erewo gettiyo toŋ
t'aa d'inda. 28 Iŋkino maŋ a onniyo ere ɗoŋ i
t'inda an ti balɗa geŋ, ti diine kane ɗoŋ sarat
geŋ erewo gette t'aasa k'aaye, kono kane pay geŋ
miŋ kulutú me?» 29 Isa y'an di'n gime onamaŋ,
y'ede: «Kune kun ti digge a elkiyaguŋ, kono kun
ki'n suune ye ita k'ono ɗoŋ an riiŋe ti kaaga adda
mattup ki Raa, ise toogo Raa toŋ maŋ. 30 Derec,
a onniyo ere ɗoŋ i t'inda an ti balɗa geŋ, kuuli
ti erayi an ki seɗɗa tuddaŋ ye baa, wo ɗe an di

---

* **22:24** 22.24 Kun wollo adda mattup ki Deeterenom 25.5-6. Di Yawudiyagi leema yi ziiɗa erewo wo y'inda daa magin̰e maŋ, leemadí y'a ti seeɗa, wo ulo wede an t'eha ki kaɓɓa geŋ, an i di zaape sundí a suma ki leema wede inda gen̰n̰o, wo korɓitayí toŋ a yode.

lekkey daa seɗɗu aa maaleekiyagi a kandaane.
31 Wo a urzi balɗiya ki ɗoŋ i t'inda geŋ, ki kotto
kun gire ono ɗoŋ an riiɲe ti kaaga adda mattup
ki Raa, an'de: 32 "Nuŋ Raa k'Ibirayim, k'Isaaka
wo ki Yakup†."» Isa y'a ruute sey, y'ede: «Raa
geŋ yoŋ Raa ki ɗoŋ unto ye, yoŋ Raa ki ɗoŋ
zeere‡.» 33 Kane ɗoŋ duuru illiga dooyisadí gette,
an i ziiɗa an di biyiso biyiso baa.

Urzi k'oogoro wede goole a jiire
(Markus 12.28-34; Lik 10.25-28)

34 Aame Pariziyeŋ geŋ an illiga Saduseyeŋ Isa
y'an îide, bizaŋ an ki ti y'ohine ye maŋ, kane
an iide'ŋ an t'ugiye kaŋ soo. 35 Wo wede soo ti
diinayaŋ, yoŋ wede suuniyo k'oogoro, y'a d'iide
sirpa k'Isa, yi dehu yi-d'ekke ikka t'urzi k'ono,
wo y'a yi tunde, y'ede: 36 «Wede dooyisadey,
adda mattup k'oogoro Muusa, urzi k'oogoro
wede goole a jiire tuuku me?»
37 Isa yi di'n gime onamí, y'ede: «"Ki geyyo
Galmeega Raazá ti addá pay, ti undá pay wo ti
elkiyadá pay§." 38 Geŋ urzi k'oogoro wede goole
a di jiire pay. 39 Wo eŋ̰ŋ̰o wede ki sirwe toŋ,
yoŋ goole aa bakadí kay, "Ki geyyo bakadá aa
ki geyyiso tuddá batum*." 40 Ono ɗoŋ pay an
riiɲe ti kaaga adda mattup k'oogoro Muusa, ti

† **22:32** 22.32 Kun wollo adda mattup ki Egzod 3.6. ‡ **22:32** 22.32 Isa yi rootiyo, Raa geŋ yoŋ Raa ki ɗoŋ unto ye, yoŋ Raa ki ɗoŋ zeere: i-kaza kane ɗoŋ aɗo Ibirayim, Isaaka wo Yakup geŋ an t'inda ti kaagine ozzinagi ɓaadaŋ ki poone Raa yi di roota a Muusa ɓotto. Aame yi rootiyo kane zeere maŋ, geŋ i-kaza balɗiya ede. § **22:37** 22.37 Kun wollo adda mattup ki Deeterenom 6.5. * **22:39** 22.39 Kun wollo adda mattup ki Lebitik 19.18.

ɗoŋ ki nebiyagi geŋ, toogadaŋ tiŋ urzi k’oogoro
sire eŋ̰ŋ̰o.»

Almasi ti Dawut
(Markus 12.35-37; Lik 20.41-44)

41 Koore kane Pariziyeŋ an lekkiyo ogiyso geŋ,
Isa y’an di’n tunde, y’ede: 42 «Elkiyaguŋ moo
me a tukki Almasi Raa yi biire me? Yoŋ y’aɗɗo ti
biza bumɓu k’aaye?» Kane an i di’n gime onamí,
an’de: «Yoŋ y’aɗɗo ti biza bumɓu Dawut.» 43 Isa
y’an di ruute, y’ede: «Ɗe geŋ mummino Dawut
t’urzi k’Unde Raa y’a yi wiike Almasi “Galmeegí”
me? Ni rootiyo iŋkino kono Dawut y’a ruute ti
kaaga, y’ede:
44 “Galmeega Raa yi di ruute a Galmeegó, y’ede:
K’edi ki-koona a ammidadó kino,
bini ɗoŋ k’aduzá n’an isa aa munɗa ki bita ti
ɗanɗi zoŋɗá†.”
45 Iŋkino maŋ Dawut yi yi waaku Almasi
“Galmeega.” Ɗe geŋ mummino Almasi y’a aɗɗo
ti biza bumɓu Dawut ɗaŋŋal me‡?» 46 Ti diine
kane Pariziyeŋ, wenɗa soo toŋ i di kime onamí
umbo. Wo ti onniyo gettiyo an d’urgiɗe, an di y’
tondite ti doolo sey me.

23

Tookiyo kuude ɗoŋ duuru ekki Pariziyeŋ
(Markus 12.38-40; Lik 20.45-47; 11.39-52)

---

† **22:44** 22.44 Kun wollo adda mattup ki Soom 110.1. ‡ **22:45** 22.45 Mummino Almasi y’a aɗɗo ti biza bumɓu Dawut ɗaŋŋal me: Geŋ i-kaza Almasi y’etto ti sirpa Raa, ti biza bumɓu Dawut ɗaŋŋal ye.

1 Saŋ maŋ Isa y’an di ruute ɗoŋ duuru ti
sanalliyagí, y’ede: 2 «Ɗoŋ suuniyo k’oogoro ti
Pariziyeŋ, an d’ede urzi ki dooyiso k’oogoro
Muusa. 3 Iŋkino maŋ kun ollo onamaŋ wo
munɗa wede an un ruute geŋ kun t’iso. Wo
ɗe a urzi naabadaŋ kun ozire ye, kono munɗa
wede an dooyiso geŋ an ki sooru eego ye. 4 Kane
geŋ an di’n isiyo ɗuwo ki toogo an di daane
urziyagi k’oogoro ɗoŋ ti doolo kane batum an
a zaapu t’eedaŋ t’ekki ɗoŋ ki Raa, sarkiyatú
ooṉe aakede an kettiso attiɗi an a di zaapu a
dar̃ ɗuwo. Wo ɗe a attiɗi geŋ, kane batum ti
yilsadaŋ soo toŋ an ki dehu an a ki botte ye ki
noogiyo ɗuwo geŋ me. 5 Kane geŋ naabadaŋ pay
gette an isiyo kono ɗuwo an di’n wolle. Iŋkino
an d’isiyo munɗa aakede laaya a ise goole ti ɗoŋ
oŋgo an t’eliyto mattup k’oogoro adda an a di
kettiso a zumɓamaŋ wo a mayɗayzaŋ*, wo a
boha kallagaŋ toŋ an a d’isiyo gozubo soŋhirti
i ceeriyo†. 6 Adda tarnaapagi a ume k’omɓo, an
geyyiso an koone a ume wede suma, wo adda
ɓoyɗi ɗoŋ in di dooyiso, an geyyiso an koone
a ume wede suma pây. 7 A bere ɗoŋ duuru

* **23:5** 23.5 Munɗa aakede laaya an t’eliyto mattup k’oogoro adda: I-kaza munɗa wede kane Yawudiyagi ɗoŋ i seeɗu urzi Raa zakiɗi geŋ an okkime ki baace an t’eliyo mattup k’oogoro ere ki Raa adda, an di kettiso a mayɗayzaŋ wo ti zumɓamaŋ, t’urzi geŋ an d’elkiyo a oogoro gette. Kun wollo adda mattup ki Egzod 13.1-16 wo Deeterenom 6.4-9; 11.13-21. † **23:5** 23.5 Kane Yawudiyagi ɗoŋ i seeɗu urzi Raa zakiɗi geŋ, a booha kallagaŋ an a d’isiyo gozubo soŋhirti ki kuube wede ɓicici, t’urzi geŋ an d’elkiyo a oogoro ere ki Raa. Kun wollo adda mattup ki Nombire 15.37-41.

toŋ, an dehu ɗuwo an di’n t’eesite ti ottilso, wo
an di’n waake “Wede dooyiso, wede dooyiso.”
8 Wo kune ti diinaguŋ wenɗa y’oyya ye an di
y’ waake “Wede dooyiso” me, kono kune pay
miŋ zemɓa kaŋ soo, wo wede dooyisaguŋ miŋ
yoŋ soo ɗaŋŋal. 9 A siiɗo ette wenɗa soo toŋ
kun di y’ waake “Meegey” umbo, kono kune un
d’ede Meega soo ɗaŋŋal, yoŋ a kandaane. 10 Wo
kune ti diinaguŋ wenɗa y’oyya ye an di y’ waake
“Mozigo” me, kono kune un d’ede Mozigo soo
ɗaŋŋal, yoŋ Almasi Raa yi biire. 11 Wede goole a
jiire ti diinaguŋ geŋ miŋ yi koona wede naabo ki
kune. 12 Wede tuuku tuddí yi ti koliyo maŋ, yoŋ
geŋ Raa y’a y’isa ŋ̰eŋku, wo wede tuuku tuddí yi
ti t’isiyo ŋ̰eŋko maŋ, yoŋ geŋ Raa y’a y’isa goole.»

Dabar a kane ɗoŋ suuniyo k’oogoro ti Pariziyeŋ

13 Isa y’a ruute sey, y’ede: «Dabar a kune ɗoŋ
suuniyo k’oogoro ti Pariziyeŋ, kune ɗoŋ biziguŋ
sire sire! Kune’ŋ a ɗuwo kun an t’appiya a biza
k’ettiyo ki Moziko Raa te. Kune batum miŋ kun
ki t’ettiyo ye, wo a ɗoŋ i dehu i-t’ette geŋ kun an
t’eegirso.
[14 Dabar a kune ɗoŋ suuniyo k’oogoro ti
Pariziyeŋ, kune ɗoŋ biziguŋ sire sire! Kune’ŋ
bey mandayɗayi kun t’omɓo pay, wo kun eesiyo
tondiyo Raa maŋ ki noko nokot, kono ɗuwo an
un di’n wolle. Kono kamo booraguŋ t’a kooney
wehini a ceerey.]
15 Dabar a kune ɗoŋ suuniyo k’oogoro ti
Pariziyeŋ, kune ɗoŋ biziguŋ sire sire! Kune’ŋ
k’ume tuuku toŋ kun d’eŋgilso torguwo, a siiɗo

wo t’ekk’ahu pây, k’ooniyo wede soo ɗaŋŋal yoŋ
Yawudusu ye wo kun d’isiyo y’a t’ise Yawudusu.
Wo aame yi t’isiyo Yawudusu maŋ, kun di y’isiyo
wede i t’îide k’ettiyo k’adda k’uwwo i ɗooliyo
taŋ sire a jiire ti ere ki kune batum.

16 Dabar a kune ɗoŋ aa koŋzayi i dokkiyo
ɗuwo, kun di rootiyo, kun’de: “Aame wedusu
y’alzu ti Ɓoy Raa maŋ, yoŋ geŋ onamí yi ki’n
ziiɗa zakiɗi ye toŋ i k’ise munɗa ye, wo aame
y’alzu ti dap ere adda Ɓoy Raa maŋ, yoŋ geŋ
i dehu onamí y’anni seeɗa zakiɗi.” 17 Kune
ɗoŋ elkisaguŋ umbo wo aa koŋzayi, a jiire miŋ
dap kunuŋ Ɓoy Raa wede i-ti t’isiyo dap gette
kamileŋ̰ a ɗaana Raa ko? 18 Wo kun di rootiyo
sey, kun’de: “Aame wede y’alzu ti ume seɗeke
maŋ, yoŋ geŋ onamí yi ki’n ziiɗa zakiɗi ye toŋ
i k’ise munɗa ye, wo aame y’alzu ti munɗa
seɗeke zaapu ekk’ume seɗeke geŋ̰ŋ̰o maŋ, yoŋ
geŋ i dehu onamí y’anni seeɗa zakiɗi.” 19 Kune
ɗoŋ aakede koŋzayi no, a jiire miŋ munɗa
seɗeke kunuŋ, ume seɗeke wede i-ti t’isiyo
seɗeke kamileŋ̰ a ɗaana Raa ko? 20 Geŋ iŋkino
wede y’alzu t’ume seɗeke maŋ, geŋ y’alzu t’ume
seɗeke geŋ̰ŋ̰o wo ti sulɗi pay ɗoŋ eego. 21 Wede
y’alzu ti Ɓoy Raa maŋ, geŋ y’alzu ti Ɓoy geŋ̰ŋ̰o,
wo ti Raa wede i lekkiyo adda pây. 22 Wo wede
y’alzu ti kandaane maŋ, geŋ y’alzu ti kaakido
moziko Raa wo ti Raa wede i lekkiyo eego batum.

23 Dabar a kune ɗoŋ suuniyo k’oogoro ti
Pariziyeŋ, kune ɗoŋ biziguŋ sire sire! Kune’ŋ
a urzi zakka, kun d’eliyo zakka a Raa ki ita sulɗi
ɗoŋ suŋ̰ŋ̰i suŋ̰ŋ̰i i d’eliyo uŋsuwo a zaami, ise

puutagi ɗoŋ ki zaami toŋ maŋ. Wo ɗe sulɗi ɗoŋ
a jiire adda k'oogoro ki Raa, aakede munɗa wede
kun d'ise ki diine a ɗuwo, isiyo k'adde koɗuwo
a ɗuwo, ti seeɗu daayum zakiɗi a urzi Raa, kane
geŋ kun d'ooliyo a kese. Ki too maŋ ki poone
kane geṉ̃ṉ̃o ɗoŋ kun d'ozire eego me, wo sulɗi
ɗoŋ suṉ̃ṉ̃i suṉ̃ṉ̃i toŋ kun ki'n ooli ye. 24 Kune ɗoŋ
aa koŋz̃ayi i d̃okkiyo ɗuwo, kune aame kun soɓo
ahu geŋ, tuude yi tooriro toŋ kun di y'amɓu, wo
kaciŋ ziŋzo toŋ kun ti soho.

25 Dabar a kune ɗoŋ suuniyo k'oogoro ti
Pariziyeŋ, kune ɗoŋ biziguŋ sire sire! Kune'ŋ
kulso ti bogoro kun t'opilso daaraŋ beehiye, wo
adda'ŋ ôoniyo ɓoo ti tama wo ti sulɗi ɗoŋ ulpi
tudduguŋ ti dehu. 26 Kune Pariziyeŋ ɗoŋ aakede
koŋzayi no, ki poone kulso kun t'opilo addutú
kamileṉ̃ ɗoo miŋ, iŋkino maŋ dartú toŋ a-t'isa
kamileṉ̃ pây.

27 Dabar a kune ɗoŋ suuniyo k'oogoro ti
Pariziyeŋ, kune ɗoŋ biziguŋ sire sire! Kun
deeyiso aa muuziyagi ɗoŋ an an t'eliyo buuye
tuware‡ k'a wolle beehiye, kaciŋ t'adda'ŋ ôoniyo
ɓoo t'ossagi ki ɗoŋ i t'inda, ti ita sulɗi ɗoŋ pay
ruumiyo. 28 Wo kune toŋ iŋkino, a eda ɗuwo kun
ti t'isiyo tudduguŋ kune ki diine a ɗaana Raa,
kaciŋ biziguŋ sire sire wo adduguŋ ôoniyo ɓoo
ti sulɗi ɗoŋ ulpi.

‡ **23:27** 23.27 Muuziyagi ki Yawudiyagi geŋ an an t'eliyo buuye tuware, kono a diɗɗo toŋ k'a ti wolle kereṉ̃, k'a ki ti kili t'eego ye. Wo soŋ a urzi k'oogoro aame muuzo ki ti butte maŋ, a ki ti k'ise kee wede ganigi a ɗaana Raa. Kun wollo adda mattup ki Nombire 19.16.

29 Dabar a kune ɗoŋ suuniyo k'oogoro ti
Pariziyeŋ, kune ɗoŋ biziguŋ sire sire! Kun
aabuɗu muuziyagi majjanɗani ki nebiyagi ti
kaaga, wo a kane ɗoŋ ki diine muuziyagaŋ kun
ti'n raaŋiya murkic ti buuye, 30 wo kun d'eesiyo:
“Aame ti eda moŋgiɗagey geŋ kaye ede maŋ, ay
a ki ti kette kaŋ soo ye ti ɗoŋ tôwwo nebiyagi
me.” 31 A onamguŋ ti sulɗi ɗoŋ kun isiyo geŋ, i-
kaza kune itaguŋ soo ti ɗoŋ îide nebiyagi me.
32 Ɗe iŋkino maŋ, kun d'odo t'iŋkino aakede
ki maawuguŋ g'aaze! 33 Kune aa mimbayi wo
ɗoŋ ulpi aakede maŋkikagi, ki kotto kun ki
t'alɗa ye, booro t'un di'n seeɗa k'adda k'uwwo.
34 Kono kamo kun ollo, n'un t'igibo nebiyagi ti
ɗoŋ suuniyo k'oogoro, wo ɗuwo ɗoŋ un di'n
dooya urzi Raa. Ɗoŋ soŋ kun ti'n t'îda, ɗoŋ oŋgo
kun ti'n taakita ekk'inda ɗoŋ zappu ekk'eebaŋ
kaŋ tontilko, ɗoŋ oŋgo soŋ kun di'n gorpipa ti
marpa adda ɓoyɗi ɗoŋ kun di dooyiso, wo kun
di'n limmita geeger ti geeger. 35 T'ume k'eesiyo
duniya bini aŋki, kune Yawudiyagi kun îide ɗoŋ
ki diine ɓaadaŋ, wo kono ki puuzadaŋ gette kune
Raa y'un ti'n t'ela daŋgay. Ki poone kun îide
Abel wede ki diine, saŋ ɗoŋ ti doolo bini Zakari
ulo Barasi wede kun y'îide adda booro Ɓoy Raa,
a diine Ɓoy Raa ti ume seɗeke. 36 Ɗerec iŋkino
wo n'un di rooto: Kane ɗoŋ aŋkeṉṉo eŋ Raa yi
ti'n t'ela daŋgay kono ki puuzo kaṉe pay gette.»

Môolo k'Isa kono Zeruzalem (Lik 13.34-35)

37 «Wayya kune ɗoŋ Zeruzalem no! Wayya
kune ɗoŋ Zeruzalem no! Kune ɗoŋ i tôwwito

nebiyagi, wo ɗoŋ Raa y'un akkisa kun ti'n
kakkisa ti moŋgali kun ti'n tôwwo. Nuŋ taŋ
ɓaadaŋ ɓaadaŋ n'a dihe n'un ti'n tusse aa ôsso ti
tussiyo iŋ̃ŋ̃itú adda kambartú, wo ɗe kun ki dihe
ye! 38 Iŋkino maŋ ɓoyguŋ Raa y'un di y'oola§.
39 Wo kun ollo n'un di rooto, ti aŋki nuŋ kun ki
n' wolla ye baa, bini a t'îda onniyo ere kun di
roota: "Beeko Raa ti koona a ekki wede ettiyo ti
suma Galmeega Raa*."»

24

Ono a urzi ruugiyo Ɓoy Raa (Markus 13.1-4; Lik 21.5-7)

1 Isa yi t'uɗɗe t'adda booro Ɓoy Raa wo yi
dehu y'eŋgile maŋ, kane sanalliyagí an a d'iide
sirpadí kono an i di kize majjaanika k'oozige Ɓoy
Raa. 2 Maŋ Isa y'an di ruute, y'ede: «Pay eŋ kun
wolliyo ɗe'ŋ? Wo ɗerec n'un di rooto, mokkolo
soo toŋ t'ekki bakatú i ki lekka ye, pay a ruuga.»

Eesiyo ki dabar ere ɓaadaŋ

3 Isa y'iiney ekki mokkolo k'Inda k'Olibiye,
maŋ y'a-guune siidí. Aame geŋ sanalliyagi an
a d'iide sirpadí wo an di y' tunde, an'de: «Kee
k'ay ki ti rooti ɗoo, suldi geŋ an aana woogo
me? Wo moo me munɗa wede a kiza urzi
kamadá ti onniyo ere duniya ti ɗaŋga me?»
4 Isa y'an di'n gime onamaŋ, y'ede: «Kun koona
mentikagi, wenɗa soo toŋ y'un ti'n dagga ye.
5 Ɗerec, i d'etto ɗoŋ ɓaadaŋ an t'amɓo sundó,

§ **23:38** 23.38 Kun wollo adda mattup ki Zeremi 22.5. * **23:39** 23.39 Kun wollo adda mattup ki Soom 118.26.

wede tuuku toŋ y’a t’eesa: “Nuŋ Almasi Raa yi
biire!”, wo kane geŋ an di dagga ɗuwo ɓaadaŋ.
6 Kun d’olliga tarkuuse ki arka goppoŋ, wo kun
d’olliga rabila k’arka dokki. Aame geŋ kun
koona mentikagi, kun addira ye. I dehu sulɗi
geŋ an d’aane, wo aame geŋ a ki t’isa ɗaŋgiya
duniya ye ɓotto. 7 Ɗoŋ siiɗo soo ti siiɗo soo te
an ɗeyya ti tuddaŋ, ɗoŋ mozigo soo ti mozigo
soo me an ɗeyya ti tuddaŋ kay. I d’isa mosogo
ti ŋoŋŋirso siiɗo adda siiɗiyagi ɓaadaŋ. 8 Wo
kane sulɗi pay geŋ, aakede kakkisa ere ki poone
k’erewo addutú i t’umɓe k’ehiyo. 9 Iŋkino maŋ
ɗuwo an un di’n t’ela bey ɗoŋ k’aduguŋ kono an
un di’n dabira wo an un ti’n t’îda. Wo kane ɗoŋ
siiɗiyagi pay an un di’n olmiɗa kono kun umɓe
a sundó. 10 Aame geŋ ɗoŋ ɓaadaŋ urzi zaapu
k’addaŋ a nuŋ an d’oola, kane geŋ an d’oɗɗipa
ita tuddaŋ ki seɗɗuzaŋ, wo an d’olmiɗa tuddaŋ.
11 I d’aɗɗa ɗoŋ ɓaadaŋ an ti t’isa tuddaŋ aa
nebiyagi, wo kane geŋ an dagga ɗoŋ ɓaadaŋ.
12 A ume tuuku toŋ sulɗi ɗoŋ ulpi geŋ an d’aagila
k’aagulu, iŋkino geyyiso tudde toŋ t’a t’isa baata.
13 Wo ɗe wede y’a ziiɗa zakiɗi a urzizó bini
ɗaŋgu maŋ, yode geŋ Raa y’a y’utta. 14 I dehu
Rabila Majjaanawa ki Moziko Raa gette an di
kizite adda siiɗiyagi pay, wo kane ita ɗuwo pay
toŋ an di t’olliga ti kuudaŋ ɗoo miŋ, saŋ duniya
t’a ɗaŋga kollo.»

Onniytagi ɗoŋ etto ki dabar ɓaadaŋ
(Markus 13.14-23; Lik 21.20-24)

15 «Kune kun di wolla munɗa wede ulsu k’a
y’azzira wo yi lattiya, geŋ a-t’etta a ono ɗoŋ ti

kaaga nebi Daniyel yi ruute, munɗa geŋ an ti
yʼ zaapa adda Ɓoy Raa a ume wede kamileŋ̰.
Wede i gariya ono eŋ eedí tiʼni sooɗo beehiye.
16 Aame geŋ kane ɗoŋ adda siiɗo Ziide an tʼombo
kʼekki moŋgali. 17 Wede yʼa ti gili yi-guune tʼekki
daŋgayadí* maŋ, yoŋ geŋ yi-ɗeega amɓu munɗa
adda daŋgay ye, yi tʼombo. 18 Wo wede yoŋ
adda doome maŋ, yi tʼombo, yi kima ɓoy amɓu
kallayí wede goole ye. 19 A onniytagi geŋ aasa
dabar ɓaadaŋ a kane erayi ɗoŋ mahuwagi ti
ɗoŋ iŋ̰ŋ̰izaŋ an ooɗiyo! 20 Kun tondo Raa kono
okkaguŋ tʼa kʼisa a ume reele, ise a onniyo ere
ki puukiyadiŋ ye. 21 Iŋkino maŋ dabar gette
tʼaasa ooŋ̰e ɓaadaŋ. Tʼume kʼeesiyo duniya bini
aŋkeŋ̰ŋ̰o, dabar iŋkino i kʼize ye, wo ki ɗaana
toŋ i kʼisa ye. 22 Aame onniytagi ɗoŋ ki dabar geŋ
Raa yʼa kiʼn îhira gopporŋ ye maŋ, wede tudde
soo toŋ umbo a lekka zeere me. Wo ki kotto
onniytagi geŋ yʼan ôhira gopporŋ kono ɗoŋ yi
biire ki yode. 23 Iŋkino maŋ aame wenɗa yʼiisa:
"Almasi Raa yi biire, yoŋ a eŋ̰ŋ̰o!" ise "Yoŋ a
ummey!" maŋ, kune onamí kun amɓa ye. 24 Ni
rootiyo iŋkino kono i dʼaɗɗa ɗuwo an ti tʼisa
tuddaŋ aa Almasi Raa yi biire, wo ti ɗuwo an ti
tʼisa tuddaŋ aa nebiyagi. Kane geŋ an dʼisa sulɗi
kʼarmika ti sulɗi ɗoŋ i ceeriyo eego, aame urzi
ede maŋ kane an di dagga ɗuwo ɗoŋ Raa yi biire
ki yode, wo an ki dʼaana ye. 25 Kun ollo, sulɗi eŋ
nʼun tiʼn ruute ki poone an dʼaana.

* **24:17** 24.17 Yi-guune tʼekki daŋgay: I-kaza a siiɗo kʼIzirayel geŋ ɗuwo daŋgayɗayzaŋ awhizaŋ patal, kono a ume muno an a di koliyo tʼeego, an di lekkiyo wo an dʼisiyo naabadaŋ.

26 Iŋkino maŋ, aame an un ruuta, an iisa: “Kun
ollo, Almasi Raa yi biire, yoŋ adda balɗa!” maŋ,
kun’ta ye, ise wenɗa y’un ruuta, y’iisa: “Kun
ollo, yoŋ yi t’umbiɗa a eṉṉo!” toŋ maŋ, kun
amɓa ye a onamí me. 27 Ɗerec, aa kun wolliyo
mizzi y’omile i-ti tooriyo kandaane ti kese peeɗo
ge-koliyo bini peeɗo k’ooriyo geŋ, aaniya ki nuŋ
wede an n’ehe aa ulo wede eṉṉo toŋ, t’aasa
iŋkino kay. 28 A ume wede nuune yi t’udiga geŋ,
zumbi toŋ ti t’ogiya aŋgeṉṉo.»

Kama ki yo wede an y’ehe aa ulo wede (Markus 13.24-31; Lik 17.23-24; 21.25-31)

29 «Onniytagi ɗoŋ ki dabar geŋ an t’iŋgila
lewwet maŋ, peeɗo ti ki toora ye, tere yi ki
toora ye, molɗali an silɗita ti kandaane, wo
sulɗi ɗoŋ an d’ede toogo a kandaane, Raa y’a
ti’n gozziga. 30 Aame geŋ a kandaane i d’isa
munɗa a kiza kama ki nuŋ wede an n’ehe aa ulo
wede eṉṉo. Iŋkino ita ɗuwo pay adda duniya
an ɗillita môolo wo an di n’ wolla nuŋ wede an
n’ehe aa ulo wede eŋ, ni kama ti kandaane ekki
dondirso ti toogo ere pay wo ti daryika ere o
d’ede. 31 Maaleeka y’a baaha parre ti kandaane,
n’a t’igiba maaleekiyagó k’adda siiɗiyagi ɗoŋ a
duniya itatú piɗe, an di t’ogiya ɗoŋ ni biire.»

Ono ombiɗe a tukki tormo (Markus 13.28-31; Lik 21.29-33)

32 «Kun wollo wo kun elko a ono ombiɗe ɗoŋ a
tukki tormo ettiyo: Aame tormo t’eesiyo oɗɗize
wo puutagutú eesiyo rooɓiyo maŋ, geŋ kune kun
suune adda k’adduguŋ kizini yoŋ goppoŋ. 33 Geŋ
iŋkino kay, kune toŋ kun wulla sulɗi pay geŋ an

iina maŋ, kun suuno kama ki nuŋ wede an n’ehe
aa ulo wede eŋ tod’te goppoŋ, aakede nuŋ a biza
bumɓuguŋ. 34 Ɗerec iŋkino wo n’un di rooto:
Ɗoŋ aŋkeṉṉo eŋ an ki ti t’inda pay ye, ki poone
sulɗi pay geŋ an d’aana me. 35 Kandaane kane ti
siiɗo an t’eŋgila, wo kane onamó an ki t’eŋgila
ye, an di lekka ki daayum.»

Raa siidí i ti suune onniyo te
(Markus 13.32,35; Lik 17.26-27,34-35; 12.39-40)

36 «Wo sulɗi geŋ an aana a onniyo tuuku koo,
a peeɗo ere tuuku koo maŋ, i suune yode Meega
Raa siidí. Wenɗa doolo yi ki suune ye, ise
maaleekiyagi a kandaane, ise Ulo Raa toŋ maŋ.
37 Munɗa wede ize ti kaaga a ozzinagi ɗoŋ ki
Nowe geŋ, a kama ki nuŋ wede an n’ehe aa
ulo wede eṉṉo toŋ, aasa iŋkino kay. 38 Adda
k’onniytagi ɗoŋ ti kaaga ki poone mizzi goole
y’a koppa, ahu an t’ooma siiɗo geŋ, ɗuwo an
d’omɓo, an soɓo, an seɗɗu ti tuddaŋ bini onniyo
ere Nowe yi-t’iide adda tooko ere meeda a jiire.
39 Kane ulbaŋ an k’ooɗiyo a munɗa ye bini mizzi
goole y’a guppe, ahu an t’iimi siiɗo, iŋkino ɗuwo
geŋ pay an t’inda adda k’ahu†. Geŋ aasa iŋkino
kay a kama ki nuŋ wede an n’ehe aa ulo wede eŋ
me. 40 Iŋkino maŋ kuuli sire kane adda doome
soo, wede soo geŋ an di y’amɓa wo wede soŋ
an di y’oola. 41 Erayi sire an massu kaŋ soo, ere
soo an ti t’amɓa wo ere soo an di t’oola. 42 Iŋkino
kun lekko zeere, kono kun ki suune ye onniyo ere

† **24:39** 24.39 Taaya ki Nowe k’a ti t’oone adda mattup ki Zenez 6.9–7.24.

tuuku nuŋ Galmeeguguŋ ni kimo te. 43 Ono eŋ
kun ollo koɗuwo: Aame wede ɓoy geŋ yi suune
peeɗo ere tuuku a diɗɗo wede k'oogire y'etto
maŋ, y'a lekke zeere, yi k'ooli wede k'oogire yi-
ki t'ette k'adda ɓoozí ye. 44 Geŋ iŋkino kune toŋ
maŋ kun koona mentikagi, kono nuŋ wede an
n'ehe aa ulo wede eŋ, n'etto a peeɗo ere tuuku
kun ki ti suune ye.»

Wede naabo i seeɗu zakiɗi a naabadí (Lik 12.42-46)

45 «Iŋkino maŋ wede naabo wede i seeɗu
zakiɗi a naabadí wo i-d'ede elkiyo geŋ, a yode
geŋ̰ŋ̰o galmeegí yi oola attiɗi pay ki ɗoŋ naabadí
oŋgoŋ me, kono y'an t'ela omɓadaŋ aame peeɗo
t'îida maŋ. 46 Uŋsuwo a wede naabo geŋ me,
aame galmeegí a kamadí yi y'uuna y'isiyo naabo
gettiyo maŋ. 47 Ɗerec iŋkino wo n'un di rooto:
Wede iŋkino geŋ galmeegí yi di t'ela attiɗi ki
sulɗizí pay a beezí. 48 Wo ɗe aakede wede naabo
ulsu geŋ y'ilka adda k'addí, y'iisa: "Galmeegó eŋ
yi t'ûsso", 49 wo yi t'iida taazu ɗoŋ an naabiya
kaŋ soo, wo yi t'ussa a omɓo ti soɓito t'eebí ɗoŋ
i soɓo i ceeriyo eego. 50 Maŋ galmeegí y'a aana
a onniyo ere wede naabo geŋ yi k'elkiyo ye, wo
a peeɗo ere yi ki ti suune ye. 51 Galmeegí yi di
t'ela daŋgay ere zakiɗi wo yi-t'ela aggadí aa ki
ɗoŋ bizaŋ sire sire, a ume wede ki ɗollite môolo
wo k'aaɗumu sina.»

25

Ono ombiɗe a tukki konazi koomat

1 Isa y’a ruute sey, y’ede: «Iŋkino maŋ Moziko
Raa tod’ ti deeyiso aa naabo konazi kane koomat
an di zikiti lampiyagaŋ an t’iide okkime ki kule
yi seeɗu erewo. 2 Ti diine kane konazi geŋ, ɗoŋ
paat soŋ elkiyadaŋ umbo wo ɗoŋ paat soŋ an
d’ede elkiyo. 3 Kane konazi ɗoŋ elkiyadaŋ umbo
geŋ lampiyagaŋ an t’ûunite t’egey wo ti doolo an
a ki d’umɓe ye a beezaŋ me. 4 Wo kane konazi
ɗoŋ an d’ede elkiyo geŋ, lampiyagaŋ an t’ûunite
wo an a d’iipe egey adda kuŋgilagaŋ. 5 Wo
yo wede i seeɗu erewo geŋ yi-t’usso y’a k’iina
kesiko ye, iŋkino maŋ kane konazi geŋ moone
t’an di’n ziiɗa pay, an d’udige kuy. 6 A diɗɗo
meeda maŋ an d’illiga ɗolle, an’de: “Kun ollo,
kule wede i seeɗu erewo y’ettiyo! Kun t’aɗɗi
okkimayí!” 7 Iŋkino maŋ kane konazi pay geŋ an
t’innite wo lampiyagaŋ an di’n ikkima. 8 Kane
ɗoŋ elkiyadaŋ umbo geŋ, an tunde a bey ɗoŋ
an d’ede elkiyo, an’de: “Kun ay eeli egayguŋ
kono lampiyagey i t’unto.” 9 Wo kane ɗoŋ an
d’ede elkiyo geŋ an an di’n gime onamaŋ, an’de:
“Aha, in ki t’îda ye! Kun’do k’ume k’owilte, kun
owili a kune me.” 10 Kane an d’iŋgile an d’owilo
egey me, koore geŋ yo kule wede i seeɗu erewo,
y’a iina. Maŋ kane konazi ɗoŋ paat i t’ikkima
tuddaŋ geŋ, an t’iide k’adda ɓoy tarnaape seeɗu
ti yode kaŋ soo, wo biza y’an t’ippe ti kerle.
11 Saŋ maŋ kane konazi ɗoŋ elkiyadaŋ umbo geŋ
an d’iina, an d’iise ɗollite, an’de: “Galmeegey,
Galmeegey, k’ay t’ohon!” 12 Wo ɗe yoŋ y’an di’n
gime onamaŋ, y’ede: “Derec iŋkino wo n’un
di rooto: Kune aŋ wenɗa n’un ki’n suune ye.”»

13 Maŋ Isa y'a ruute, y'ede: «Iŋkino maŋ kun
lekko zeere, kono onniyo tuuku ise peeɗo tuuku
ere n'etto kun ki ti suune ye.»

Ono ombiɗe a tukki ɗoŋ naabo aɗo (Lik 19.12-27)

14 «Wo soŋ Moziko Raa gette tod' ti deeyiso
aa naabo wede ɓoy iŋkino, yi dehu y'eŋgile
torguwo. Ki poone y'a eŋgila geŋ, y'a wiike ɗoŋ
naabadí y'an d'ooli laalayí a beezaŋ. 15 A wede
soŋ yi d'ele tammiyagi ki dap dupu paat, a wede
soo yi d'ele tammiyagi ki dap dupu sire wo a
wede soŋ yi d'ele tammiyagi ki dap dupu soo*, a
wede tuuku toŋ yi-d'eele a toogadí toogadí, maŋ
yoŋ tuddí y'a iŋgile. 16 Wede galmeegí yi ele
tammiyagi dupu paat geŋ, kesiko y'a iŋgile yi
naabiya eego t'aa d'aagulu wo y'a d'uune t'eego
tammiyagi dupu paat sey. 17 Wede galmeegí yi
ele tammiyagi dupu sire toŋ iŋkino, y'a ti niibe
y'a d'uune t'eego tammiyagi dupu sire. 18 Wo
wede galmeegí yi ele tammiyagi dupu soo geŋ,
y'a iŋgile y'iide'ŋ yi d'ittiba olɗe a siiɗo wo
soŋko galmeegí yi-t'umbiɗa adda.
19 Galmee'ki ɗoŋ naabo geŋ yi likko bini maŋ,
saŋ y'a aaho wo y'a dihe y'a wolle soŋko ere
ɗoŋ naabadí an i di t'ele. 20 Wede galmeegí yi
ele tammiyagi dupu paat geŋ, y'a d'iide sirpadí,
yi-d'ele tammiyagi dupu paat ɗoŋ y'uune t'eego
geŋ̰ŋ̰o, wo yi di ruute, y'ede: "Galmee'ki nuŋ,
keḛ k̰'o iili tammiyagi dupu paat n'a niibe, n'aa
d'uune tammiyagi dupu paat ti doolo, aŋkeŋ

* **25:15** 25.15 Tammiyagi ki dap dupu soo: I-kaza gurus ɓaadaŋ suma wedusu y'a naabe k'ozzine koomat.

en̰n̰o ki wollo.” 21 Maŋ galmeegí yi di ruute,
y’ede: “Geŋ koɗuwo kee wede naabo beehiye ki
seeɗu zakiɗi a naabadá, kee a naabo ere booloŋ
gettiŋ k’a ti ziiɗa zakiɗi, aŋkeŋ n’a-ki ti zaapo
a naabo ere ɓaadaŋ. K’edi, k’isa uŋsuwo ti
nuŋ galmeegá.” 22 Saŋ maŋ wede galmeegí yi
ele tammiyagi dupu sire geŋ, y’a d’iide sirpadí
yi di ruute, y’ede: “Galmee’ki nuŋ, kee k’o
iili tammiyagi dupu sire n’a niibe, n’aa d’uune
tammiyagi dupu sire ti doolo, aŋkeŋ en̰n̰o ki
wollo.” 23 Maŋ galmeegí yi di ruute, y’ede: “Geŋ
koɗuwo kee wede naabo beehiye ki seeɗu zakiɗi
a naabadá, kee a naabo ere booloŋ gettiŋ k’a ti
ziiɗa zakiɗi, aŋkeŋ n’a-ki ti zaapo a naabo ere
ɓaadaŋ. K’edi, k’isa uŋsuwo ti nuŋ galmeegá.”
24 Maŋ wede galmeegí yi ele tammiyagi dupu
soo geŋ, y’a d’iide sirpadí yi di ruute, y’ede:
“Galmee’ki nuŋ, ni suune kee wehini a naabo
me, ki d’ayɗu a ume wede ki ki giira ye, wo
ki sokiyo a ume wede ki ki zire ye toŋ maŋ.
25 Iŋkino n’a urgiɗe, n’iide’ŋ ni d’ittiba olɗe a
siiɗo, tammiyagi dupu soo geŋ ni t’umbiɗa adda,
aŋkeŋ laalayá en̰n̰o ki wollo.” 26 Wo galmeegí yi
di’n gime onamí, y’ede: “Kee wede naabo ulsu
wo golge, ki suune ni d’ayɗu a ume wede ni ki
giira ye, wo ni sokiyo a ume wede ni ki zire ye.
27 Iŋkino ki moo me soŋkadó k’o gi di ziipe adda
baŋki ye me, t’o d’aagila, a kamadó geŋ n’iido
n’a-t’amɓe ti jugulu.” 28 Iŋkino y’an di ruute a
kane ɗoŋ a sirpadí geŋ, y’ede: “Tammiyagi dupu
soo geŋ kun ti sooɗo, kun i elo a wede i-d’ede
tammiyagi dupu koomat. 29 Ɗerec, a wede i-

d’ede geŋ, an i-t’eela t’eego i di t’isa ɓaadaŋ a
ceera, wo ɗe a wede i-k’ede ye geŋ, munɗazí
wede booloŋ y’elkiyo yi t’oona toŋ an i-t’amɓa.
30 Wo ki yo wede a naabo kontilme geŋ, kun di
seɗɗi ti paate adda zimolo, ume wede ki ɗollite
môolo wo k’aaɗumu sina.”»

Booro ere a onniyo k’ita

31 «A onniyo k’ita nuŋ wede an n’ehe aa
ulo wede eŋ, n’a-kimo adda mozikadó ti
maaleekiyagi pay geŋ, n’a di koona a kaakido
moziko adda daryikadó. 32 Ita ɗuwo pay an di
t’ogiya a ɗaanadó, wo ɗuwo n’a ti’n dokkiɗa sire
aakede wede k’elso y’âhuntu mooɗe ti damɓami.
33 N’an ooya kane ɗoŋ aa damɓami a beezó
k’ammade, wo kane ɗoŋ aa mooɗe a beezó ki
geelo. 34 Iŋkino maŋ nuŋ mozigo n’an di roota a
kane ɗoŋ a ammidadó, n’a t’eesa: “Kun’di kune
ɗoŋ Meegó Raa y’un ti ziipe beeko, kun t’odo
a Moziko Raa, tod’te yoŋ y’un t’ikkima a kune,
t’ume k’eesiyo duniya too. 35 N’un rootiyo iŋkino
kono aame nuŋ mosogo, omɓo kun o d’eele,
aame nuŋ ôrme, ahu kun o d’eele, aame nuŋ
torgusu, kun di n’ ziiɗa bey sire. 36 Aame nuŋ
bontiliŋ̰, kun di n’ usse, aame nuŋ tuddó eeni
kun t’iide tondiyadó, wo aame nuŋ adda daŋgay
toŋ kun t’iide wolliyadó.” 37 Iŋkino maŋ kane
ɗoŋ ki diine an o ti’n kima onamó, an t’eesa:
“Galmeegey, woogo me kaye ay gi di wulle kee
mosogo wo ay a d’eele omɓo me, ay gi di wulle
kee ôrme wo ay a d’ele ahu me, 38 ay gi di
wulle kee torgusu wo ay gi di ziiɗa bey sire me,
ay gi di wulle kee bontiliŋ̰ wo ay ki ti k’usse

me? 39 Woogo me kaye ay d’illiga kee tuddá
eeni wo ay d’iide tondiyadá me, ay d’illiga kee
adda daŋgay wo ay d’iide wolliyadá me?” 40 Wo
nuŋ mozigo n’an di’n kima onamaŋ, n’a t’eesa:
“Ɗerec iŋkino wo n’un di rooto: Aame tuuku
kun ize munɗa soo a wede soo ti diine zemɓadó
ɗuwo an i k’eliyo suma ye geŋ, geŋ kun ize a
nuuno.”
41 Saŋ maŋ nuŋ mozigo n’an di roota a kane
ɗoŋ a geeladó, n’a t’eesa: “Kune ɗoŋ egguŋ
duuɗiyo, kun ti leɗɗo ti tuddó me, kun eŋgilo
k’adda k’uwwo ere t’oggiyo ki daayum, Raa yi
muɗɗe a Meeda siitanɗani ti maaleekiyagutú.
42 Dabar gette kun uune kono aame nuŋ mosogo,
omɓo kun o k’eele ye, aame nuŋ ôrme, ahu kun
o k’eele ye. 43 Aame nuŋ torgusu geŋ kun ki n’
ziiɗa bey sire ye, aame nuŋ bontiliŋ̰ geŋ kun
gi di n’usse ye, aame nuŋ tuddó eeni wo adda
daŋgay geŋ wolliyadó kun k’iide ye.” 44 Iŋkino
maŋ kane toŋ an o ti’n kima onamó, an t’eesa:
“Galmeegey, woogo me kaye ay gi di wulle kee
mosogo ise ôrme, torgusu ise bontiliŋ̰, ise ay
d’illiga kee tuddá eeni ise adda daŋgay wo ay
gi di nuuge ye me?” 45 Maŋ nuŋ mozigo n’an
di’n kima onamaŋ, n’a t’eesa: “Ɗerec iŋkino wo
n’un di rooto: Aame tuuku munɗa soo kun k’ize
ye a wede soo ti diine kane ɗoŋ ɗuwo an i-k’eliyo
suma ye geŋ, kune kun k’ize ye a nuuno.” 46 Wo
kane geŋ an t’etta k’adda dabar ere ki daayum,
wo kane ɗoŋ ki diine an t’oona lekkiyo ere ki
daayum.»

26

Dehutu k’urzi ki tôwwo k’Isa
(Markus 14.1-2; Lik 22.1-2; Zaŋ 11.47-49,53)

1 Isa dooyisadí pay gette y’a ti ɗiŋge maŋ, y’an
di ruute a sanalliyagí, y’ede: 2 «Kune kun suune
tarnaapayiŋ ki Pak geŋ a guute onniyo sire maŋ
y’a aɗɗa, aame geŋ nuŋ wede an n’ehe aa ulo
wede eŋ an di n’ seeɗa, an di n’ t’ela a bey ɗoŋ
k’olmiɗayó, an ti n’ taaka ekk’undumu wede
zaapu t’ekki bakadí kaŋ tontilko.»
3 A onniyo gettiyo batum deero ɗoŋ seɗeke ti
kane ɗoŋ i dokkiyo Yawudiyagi an t’ugiye adda
ɓoy ki mozigo goole ɗoŋ seɗeke sundí Kayip.
4 Kane geŋ an t’îide onamaŋ pay kaŋ soo, Isa an
di y’ seeɗa ti metiŋko ki tôwwadí. 5 Wo kane
an di ruute, an’de: «Yoŋ in ki y’ seeɗa adda
tarnaape kino ye, para maŋ ɗoŋ duuru an in di’n
t’ooziga ono.»

Oɓe k’egey ɗoŋ eeɗiyadaŋ uŋse ekk’Isa
(Markus 14.3-9; Zaŋ 12.1-8)

6 Isa yoŋ a ille ki Betani adda ɓoy ki Simo wede
ti poone yoŋ ki bitiɗe, 7 an di guune omɓo. Aame
an ti guune geŋ, i d’ede erewo t’a d’iide sirpa
k’Isa, a beytú ulo diŋgile an ikkima ki mokkolo
sundutú albaatir, adda egey ɗoŋ eeɗiyadaŋ uŋse
zooyayaŋ oon̰e ɓaadaŋ, ti-t’iɓi ekk’Isa. 8 Kane
sanalliyagi an wulle iŋkino maŋ, ulbaŋ an ki t’ize
uŋse ye, an di rootiyto diinayaŋ, an’de: «Ɗe ki
moo me ti ti’n lattiya egey me? 9 Egey geŋ in aane
in t’owila ti zooye wede oon̰e ɓaadaŋ, wo in an
t’ele soŋko gette a ɗoŋ an k’ede munɗa ye.»
10 Isa y’a zuune munɗa wede an rootiyo me,
maŋ y’a ruute, y’ede: «Erewo kun i-t’ooɗe

ulbutú ye, kono munɗa wede t'o ize geŋ a nuŋ
uŋse. 11 Kane ɗoŋ an k'ede munɗa ye geŋ
an lekka daayum ti kune, wo ɗe nuŋ ni ki
lekka daayum ti kune ye. 12 Tod' t'iɓi egey ɗoŋ
eeɗiyadaŋ uŋse a tuddó eŋ, aakede ti n'ikkima ki
poone an di n' t'ela adda muuzo. 13 Ɗerec iŋkino
wo n'un di rooto: A omagi pay adda duniya an
kizita Rabila Majjaanawa geŋ, erewo ette ɗuwo
an t'îda taaya a naabo ere tod' t'ize, wo sundutú
a ki danɗa ye.»

Ziidas ti deero ɗoŋ seɗeke
(Markus 14.10-11; Lik 22.3-6)

14 I d'ede wede soo ti diine sanalliyagi kane
koomat makumu sire yoŋ sundí Ziidas Iskariyot.
Yoŋ y'iide y'a uuney kane deero ɗoŋ seɗeke,
15 wo y'an di ruute, y'ede: «Kun o-t'ela moo me,
aame Isa n'un y'ela a beyguŋ maŋ?» Maŋ kane
geŋ an i di ruute an i di t'ela tamma ada g'aɗo*.
16 T'ume geŋ Ziidas y'a iise dehutu k'urzi wede
kaŋ mummino y'an di y' t'ela Isa a beezaŋ me.

Isiyo k'omɓo tarnaape ki Pak
(Markus 14.12-16; Lik 22.7-13)

17 Onniyo ere ki poone ki tarnaape Yawudiyagi
wede an d'omɓo mappa daa k'orme gette t'iina
maŋ, kane sanalliyagi an aa d'iide k'ume k'Isa an
di y' tunde, an'de: «A too me ki dehu ay in d'isey
omɓo tarnaapayiŋ ki Pak te?» 18 Yoŋ y'a ruute,
y'ede: «Kun'do k'adda geeger di wede kino, kun
t'odoy di yode wo kun i di rootoy, kun d'eesoy:

---

* **26:15** 26.15 Tamma ada g'aɗo: Di kane iŋ̰ŋ̰i k'Izirayel geŋ a t'îde suma raŋ̰ŋ̰a ki wede naabo ki tere piɗe. Kun wollo adda mattup ki Zakari 11.12.

“Wede dooyisadey y’ede, yoŋ onniyadí goppoŋ,
wo di kee ay isa tarnaapayiŋ ki Pak ti sanalliyagí
me.”» [19] Kane sanalliyagi an t’ize munɗa wede
Isa y’an ruute me, iŋkino omɓo tarnaape ki Pak
an t’ize.

[20] A peeɗo t’a t’iire maŋ, Isa ti sanalliyagi
kane koomat makumu sire geŋ an di guune
omɓo. [21] Aame an omɓo geŋ Isa y’a ruute,
y’ede: «Ɗerec iŋkino wo n’un di rooto: Wede
soo ti diinaguŋ y’a ni t’ela bey ɗoŋ k’olmiɗayó.»
[22] Kane sanalliyagi an t’ize sommagi dondoŋ,
wo wede tuuku toŋ yi di y’ tondiyo, yi d’eesiyo:
«Galmee’ki nuŋ, nuuno ko, nuuno ko?» [23] Yoŋ
y’an di’n gime onamaŋ, y’ede: «Wede ay igibe
beezey kaŋ soo adda k’ooko eŋ, yode i ni t’ela
bey ɗoŋ k’olmiɗayó me. [24] Ɗerec, nuŋ wede an
n’ehe aa ulo wede eŋ n’a t’inda, geŋ a-t’etta a
ono ɗoŋ an riiŋe ti kaaga adda mattup ki Raa
a tukki nuuno. Wo ɗe dabar a yode wede i ni
t’ela bey ɗoŋ k’olmiɗayó, nuŋ wede an n’ehe aa
ulo wede eŋ me! Yode geŋ, an ki y’ehe adda
duniya ye toŋ bee!» [25] Ziidas wede i t’ela Isa
a bey ɗoŋ k’olmiɗayí geŋ, y’a yi tunde, y’ede:
«Wede dooyisadó, nuuno ko?» Isa yi ti’n gime
onamí, y’ede: «Geŋ aa ki ruute.»

Omɓo ti soɓo i-kaza tudde ti puuzo k’Almasi (Markus 14.22-25; Lik 22.15-20; 1 Korent 11.23-26)

[26] Aame an omɓo geŋ, Isa y’a t’umɓe mappa,
y’a ruute koɗuwo a Raa kono k’omɓo gette,
maŋ y’a ɓurke, y’an d’ele sanalliyagi wo y’a
ruute, y’ede: «Ooho kun sooɗo, kun t’oomo, ette

tuddó.» 27 Saŋ y'a t'umɓe kop ti soɓo adda, y'a
ruute koɗuwo a Raa kono soɓo gette, maŋ y'an
d'ele wo y'a ruute, y'ede: «Ooho kun sooɗo,
wede soŋ yi d'ooɓo d'ooɓo. 28 Ette puuzadó,
puuzo ki taasuwa ere Raa y'a ketta ti ɗuwo, to
t'oɓa ki ɗoŋ ɓaadaŋ kono an t'oona tambobino
k'olɗikadaŋ. 29 Wo kun ollo, n'un di rooto, n'a
t'iiɓe ti aŋki, ki ɗaana ni ki siɓa ye baa toote
k'iŋ̰ŋ̰i biŋ̰ me, bini onniyo ere ni siɓa ti kune
sey geŋ toote wede aware k'iŋ̰ŋ̰i biŋ̰ a moziko
Meegó Raa.» 30 Aame an t'iimi an aa t'iiɓe maŋ,
an d'ûure ôrɗari tarnaape ki Pak†, saŋ an t'uɗɗe
an d'iŋgile k'ekki mokkolo k'Inda k'Olibiye.

Rootiyo k'Isa a urzi koogirayí
(Markus 14.26-31; Lik 22.33-34,39; Zaŋ 13.37-38)

31 Maŋ Isa y'an di ruute a sanalliyagí, y'ede:
«A diɗɗo ettiyo batum, kune pay kun di n' kiigira
a munɗa wede o aana geŋ me, kono ono eŋ an
riiŋe ti kaaga adda mattup ki Raa, an'de:
"Wede k'elso n'a yi t'îda,
wo torɗo damɓami a-teepa‡."»
32 Isa y'a ruute sey, y'ede: «Wo ɗe saŋ Raa yi ti
n' bilɗa maŋ, n'un d'ooguma kun di n' t'ooney
a siiɗo Galile.» 33 Maŋ Piyer y'a t'ihina bizí,
y'a ruute, y'ede: «Aame ɗoŋ pay an ki giigira
a munɗa wede a aana toŋ, nuŋ ti kee tak ni
ki kiigira ye.» 34 Isa yi di ruute, y'ede: «Ɗerec
iŋkino wo n'a di rooto: A diɗɗo ettiyo batum, ki

† **26:30** 26.30 Ôrɗari tarnaape ki Pak: Kane geŋ k'anni t'oone adda mattup ki Soom 113–118. ‡ **26:31** 26.31 Kun wollo adda mattup ki Zakari 13.7.

poone uzu y'a ôola geŋ, k'a roota ki ki n' suune
ye, suune ye taŋ aɗo.» 35 Maŋ Piyer yi di ruute,
y'ede: «Ato, ni ki kiigira ye, aame ise k'unto toŋ
n'a t'inda ti kee!» Wo kane sanalliyagi ɗoŋ soo
toŋ an a-ti ruute iŋkino kay.

Isa yoŋ a Zesimaane
(Markus 14.32-42; Lik 22.40-46)

36 Saŋ Isa ti sanalliyagi an d'iiney a ume sundí
Zesimaane, wo y'an di ruute, y'ede: «Kun ti
koona kino, koore n'a-leɗɗe n'a tondey Raa geŋ
me.» 37 Maŋ ti yode y'a-wiike Piyer t'iŋ̰ŋ̰i kuuli
sire ki Zebede. Aame geŋ y'a t'ize sommagi
dondoŋ wo ulbí i-d'ooɗiyo ɓaadaŋ. 38 Iŋkino yo
y'an di ruute, y'ede: «Nuŋ eŋ sommagi dondoŋ
aa n'a t'inda, kun ti koona kino wo kun di lekko
zeere ti nuuno.» 39 Wo yo y'a-liɗɗe dokki booloŋ
ti kane me, maŋ y'a t'uttile zumayí a siiɗo, y'a
iise tondiyo Raa, y'ede: «Mee'ki nuŋ, aame i t'ise
maŋ kop ki dabar eŋ k'o ti y' leɗɗo ti tuddó
me, wo toŋ maŋ pay geŋ a ki t'ise aa nuŋ ni
dehu ye, wo a t'ise aa kee ki dehu.» 40 Saŋ y'a-
gime ki tukki sanalliyagi ɗoŋ aɗo geŋ̰ŋ̰o, wo yi'n
uuna an udige. Maŋ Isa y'a t'inne Piyer wo yi
di ruute, y'ede: «Kune'ŋ ki peeɗo soo toŋ kun
k'iine kun ki likke zeere ti nuŋ ye! 41 Kun lekko
zeere wo kun tondo Raa, kono kun ki t'oora adda
naamiya daggiya ye. Wede tudde geŋ a elkiyadí
yi dehu y'aase munɗa wede beehiye, wo ɗe tuddí
toogatú baata.»

42 Ki sirwe Isa y'a-liɗɗe siidí sey, wo y'a iise
tondiyo Raa, y'ede: «Mee'ki nuŋ, aame kop ki
dabar eŋ k'o ti y' leɗɗe ti tuddó i ki t'ise ye n'a

dabire ɗo maŋ, i t'iso aa kee ki dehu.» 43 Maŋ y'a-
gime k'ume sanalliyagi sey, yi'n uuna an urme,
edayaŋ an ziiɗa moone. 44 K'aɗuwe Isa yi'n iili
y'a-liɗɗe siidí sey, wo y'a iise tondiyo Raa iŋkino
sey. 45 Maŋ y'a-gime ki tukki sanalliyagi wo y'an
di ruute, y'ede: «Kune kun moone pi, wo kun
d'udigo baa! Aŋkeŋ peeɗo i guute goppoŋ, wo
nuŋ wede an n'ehe aa ulo wede eŋ, an n'ele a
bey ɗoŋ k'olɗiko. 46 Kun t'oozo, in eŋgile! Kun
wollo, wede i ni t'ela a bey ɗoŋ k'olmiɗayó yi
t'uɗɗo.»

Seeɗu k'Isa
(Markus 14.43-52; Lik 22.47-53; Zaŋ 18.2-11)

47 Isa onamí y'a ki ti'n ɗiŋge ye ɓotto, aame
geŋ Ziidas wede soo ti diine sanalliyagi kane
koomat makumu sire geŋ, yi t'uɗɗo ti ɗoŋ duuru
a itadí, a beyɗaŋ kasigara ti dalyagi. Kane geŋ
i'n igibo deero ɗoŋ seɗeke ti ɗoŋ i dokkiyo
Yawudiyagi. 48 Yo wede y'an di y' t'ela Isa a bey
ɗoŋ k'olmiɗayí geŋ, y'an di ruuto ɗoŋ duuru
a munɗa wede y'aasey kono an di suuney eŋ
Isa me, y'ede: «Wede kun wulley ni izey puuc
a toɓɓisadí maŋ, geŋ yode kun di y' sooɗoy.»
49 Kesiko Ziidas y'a y' zikke Isa kaɓɓaŋ wo yi di
ruute, y'ede: «Toosadá wede dooyisadó!» Maŋ
yi d'ize puuc a toɓɓisadí. 50 Isa yi di ruute, y'ede:
«Laŋze ki nuŋ, munɗa wede k'iido k'aase, ki
y'iso.» Iŋkino maŋ kane ɗoŋ duuru an d'iiziga
tuddí, an di y' ziiɗa. 51 Maŋ wede soo ti diine ɗoŋ
i daaniya Isa, y'a t'iiɗiba kasigaradí, y'a-diikiɗa
wede naabo ki mozigo goole ɗoŋ seɗeke, kuudí
a ɗikke. 52 Iŋkino maŋ Isa yi di ruute, y'ede:

«Kasigaradá ki ti t'elo saapatú, kono ɗoŋ pay
i ɗeyyiso ti kasigara geŋ untadaŋ toŋ ti kasigara.
53 Kee ki k'elkiyo ye, para'ŋ ni dehu ni ɗeyye
maŋ, n'a tonde Meegó Raa wo a kaamiki y'o-
t'igibo maaleekiyagi dupiyagi ɓaadaŋ? 54 Wo ɗe
n'aase iŋkino maŋ, geŋ ono ɗoŋ an riiɲe ti kaaga
adda mattup ki Raa a tukki nuuno a ki t'ette ye.
Geŋ i t'iso aa an rootiyo.»

55 Aame geŋ Isa y'an di ruute a ɗoŋ duuru,
y'ede: «Ɗe ki moo me kun d'ettiyo seeɗuzó
wo tudduguŋ kun t'ikkimo ti kasigaryagi wo ti
dalyagi, aa nuŋ wede k'oogire me? Para maŋ
nuŋ miŋ daayum ni ti konso ni dooyiso a booro
Ɓoy Raa, wo kun gi di n' ziiɗa ye. 56 Wo ɗe sulɗi
pay geŋ a iina kono a-t'ette a ono ɗoŋ nebiyagi
an riiɲe ti kaaga adda mattup ki Raa.» Maŋ kane
sanalliyagi pay an di y'iili, an t'umbe.

Isa a ɗaana deero booro Yawudiyagi
(Markus 14.53-65; Lik 22.54-55,63-71; Zaŋ 18.12-18)

57 Kane ɗoŋ i ziiɗa Isa geŋ an di-t'iide di
Kayip mozigo goole ɗoŋ seɗeke, a ume wede ɗoŋ
suuniyo k'oogoro ti ɗoŋ i dokkiyo Yawudiyagi
an t'ugiye. 58 Wo Piyer yi di y' daaniya Isa ti
dokki, bini y'a iiney ɓoy ki mozigo goole ɗoŋ
seɗeke, maŋ yi-t'iide y'a-guune a booro ti ɗoŋ
naabo kono y'a wolle mummino a ti ɗaŋga me.

59 Kane deero booro Yawudiyagi pay ti deero
ɗoŋ seɗeke, an di dehutu ɗuwo an di rootite
ono butte a tukk'Isa kono booro t'a yi seeɗa ki
tôwwadí. 60 Ɗoŋ ɓaadaŋ an iide'ŋ an di ruutite
ono butte a tukki yode, wo toŋ munɗa an ki

d'uune ye wede i di t'îde k'unto me. K'ita maŋ i
d'iido ɗoŋ sire 61 an di ruute, an'de: «Ay y'illiga
wede eŋ yi ruute, Ɓoy Raa eŋ y'aane y'a kossite,
wo adda k'onniyo aɗo y'a y'ooziga sey.» 62 Maŋ
mozigo goole ɗoŋ seɗeke y'a t'iiziga, yi di ruute
a Isa, y'ede: «Ono ɗuwo an rootiyo a tukki kee
eŋ, kee ki ki roote munɗa ye ko?» 63 Wo yo
Isa yi d'annugu ɗeɗɗek. Maŋ mozigo goole ɗoŋ
seɗeke yi di ruute, y'ede: «Nuŋ ni dehu k'a
di nâame tuddá ti suma Raa zeere, k'ay ki ti
rooti ɗo, kee Ulo Raa, wo Almasi Raa yi biire
ko?» 64 Isa yi di'n gime onamí, y'ede: «Geŋ aa
ki ruute. Wo kun ollo, n'un di rooto: Ti aŋki
kun di n' wolla nuŋ wede an n'ehe aa ulo wede
eŋ, n'a-kooney a ammade Raa toogadí t'a jiire
pay wo kun di n' wolla n'a-kimo ekki dondirso
a kandaane.» 65 Iŋkino maŋ mozigo goole ɗoŋ
seɗeke yi-ti gulkuwe, kallagí y'a zittite, wo y'a
ruute, y'ede: «Yoŋ geŋ yi gilɗe suma Raa. In ki
dehe wenɗa ti doolo wede illiga y'in ki roote sey
ye baa! Kun illiga ti kuuduguŋ yi gilɗe suma Raa
me. 66 Kune elkiyaguŋ moo me?» Kane an i di'n
gime onamí, an'de: «Munɗa wede yoŋ y'ize eŋ i-
îide ki tôwwo.» 67 Iŋkino maŋ an d'iise paɗɗita
lee a edayí wo an di gohiso kutuba. Ɗoŋ oŋgo
an di y' ɓattisa, 68 an d'eesiyo: «Kee Almasi Raa
yi biire, kee nebi maŋ, ki y'unto wede i ki diin̰e
me!»

Piyer y'a kiigira Isa

(Markus 14.66-72; Lik 22.56-62; Zaŋ 18.17,25-27)

69 Aame geŋ Piyer yi-guune ti paate a booro
ɓoy, maŋ i d'ede ere naabo t'a d'iide sirpadí ti di
ruute, t'ede: «Kee toŋ ti Isa wede ti siiɗo Galile,
kune soo.» 70 Wo ɗe Piyer y'a yi giigira a ɗaana
ɗuwo pay, y'a ruute, y'ede: «Koŋ munɗa wede
mi rootiyo geŋ ti nuuno ye!» 71 Saŋ maŋ y'a
t'iiziga y'a t'aɗɗe, y'a t'ette ki biza bumɓu, aame
geŋ ere naabo ti doolo t'a yi wulle wo t'an di
ruute a kane ɗoŋ a sirpatú, t'ede: «Yode eŋ ti Isa
wede ti geeger Nazaret, kane soo.» 72 Piyer y'a yi
giigira sey wo y'a-ti nîime tuddí, y'ede: «Wede
eŋ ni ki y' suune ye!»

73 Taŋ booloŋ maŋ ɗoŋ a ume geŋ an aa d'iide
sirpa Piyer, an i di ruute, an'de: «Ki kotto, kee
toŋ wede soo ti diine kane sanalliyagi k'Isa, ay ki
zuune t'urzi golladá.» 74 Iŋkino maŋ Piyer y'a-ti
nîime tuddí, y'ede: «Wede eŋ ni ki y' suune ye!
Para maŋ ono ɗoŋ ni rootiyo eŋ ɗerec ye maŋ, a
golladó!» Wo a kaamiki uzu y'a îile. 75 Aame geŋ
Piyer y'a ilke a ono ɗoŋ Isa yi ruute, y'ede: «Ki
poone uzu y'a ôola geŋ, k'a roota ki ki n' suune
ye, suune ye taŋ aɗo.» Maŋ t'adda ɓoy Piyer yi-
t'uɗɗe ti paate wo y'a iise môolo ɓaadaŋ.

27

Isa an di-t'ette k'ume Pilat
(Markus 15.1-2; Lik 22.66; 23.1; Zaŋ 18.28)

1 A biza soohe maŋ kane deero ɗoŋ seɗeke
pay ti ɗoŋ i dokkiyo Yawudiyagi, an t'ugiye an di
ruute a tukk'Isa, a urzi wede booro t'a yi seeɗa
ki tôwwadí. 2 Maŋ an ti y' gittite, tiŋ geŋ an di

t’iide, an i di y’ele a bey Pilat, yoŋ Romeŋ goole siiɗo.

Unto Ziidas

3 Ziidas wede y’an d’ele Isa a bey ɗoŋ
k’olmiɗayí geŋ, yi wolliyo’ŋ Isa booro ti y’ ziiɗa
ki tôwwo, maŋ i di t’ize attiɗi. Y’a ziki tamma
ada g’aɗo gette, y’an d’iide deero ɗoŋ seɗeke ti
ɗoŋ i dokkiyo Yawudiyagi, 4 wo y’an di ruute,
y’ede: «Nuŋ ni t’ize olɗiko, n’un di y’ele wede
i k’ize olɗiko ye a beyguŋ.» Wo ɗe kane an di
ruute, an’de: «Kaye seezey ye, a wollo kee baa.»
5 Iŋkino maŋ Ziidas soŋko y’a zibbe adda Ɓoy
Raa, wo y’a iŋgile, y’iide’ŋ y’a zuuye. 6 Soŋko
gette kane deero ɗoŋ seɗeke an ti ziki wo an di
ruute, an’de: «Soŋko ette, oogiradiŋ ti k’ele urzi
ye in a-t’oɓi a korɓite Ɓoy Raa me, kono tod’te
zooye ki puuzo.» 7 Iŋkino an t’îide onamaŋ kaŋ
soo, maŋ soŋko gette an t’iwila doome ki wede
k’aabuɗu, kono k’ottibe torgagi aŋgeŋ̰ŋ̰o. 8 Geŋ
kono k’iŋkino bini aŋki toŋ, doome geŋ an di
y’ waaku sundí «doome puuzo.» 9 Geŋ a iina
kono a-t’ette a ono ɗoŋ Raa y’a ruute ti kaaga
ti bize nebi Zeremi, y’ede: «An t’umɓe soŋko
ere tamma ada g’aɗo te, geŋ zooye wede ɗoŋ
k’Izirayel an ti wulle maŋ, an d’iyye eego wede
eŋ zooyayí i t’îde ki soŋko ettiyo ɗaŋŋal. 10 Wo ti
soŋko gette an t’iwila doome ki wede k’aabuɗu,
geŋ a-t’ette a munɗa wede Galmeega Raa y’o
ruute n’aase*.»

---

* **27:10** 27.10 Kun wollo adda mattup ki Zeremi 32.6-15, wo Zakari 11.12-13.

Isa a ɗaana Pilat
(Markus 15.2-15; Lik 23.2-5,13-25; Zaŋ 18.28–19.16)

11 Isa an di-t'iide ki ɗaana goole siiɗo. Aame
geŋ goole siiɗo y'a y'iise tondiso, y'ede: «Kee
mozigo Yawudiyagi ko?» Isa yi di'n gime onamí,
y'ede: «Geŋ aa ki rootiyo.» 12 Wo ɗe a ono ɗoŋ
deero ɗoŋ seɗeke ti ɗoŋ i dokkiyo Yawudiyagi
an rootiyto a eedí geŋ, yoŋ yi k'ohine bizí ye.
13 Iŋkino maŋ Pilat yi di ruute, y'ede: «Ki k'ollige
ye ko, ono ɗoŋ pay an rootiyto a tukki kee eŋ
me?» 14 A ono ɗoŋ an rootiyto pay geŋ, a ono
soo toŋ Isa yi k'ihina bizí ye, iŋkino maŋ goole
siiɗo y'a ziiɗa giggirí ɓaadaŋ.
15 Aa daayum goole siiɗo yi d'isiyo a tarnaape
ki Pak maŋ, y'an d'aɗɗiya t'adda daŋgay we-
dusu soo wede ɗoŋ duuru an dehu. 16 Wo aame
geŋ adda daŋgay i d'ede wede soo sundí Barabas,
sundí ti môolo. 17 Iŋkino Pilat y'a tunde ɗoŋ
duuru i t'ugiye, y'ede: «Kun dehu miŋ n'un
t'aɗɗo Barabas kunuŋ, ni-d'eezo Isa wede an yi
waaku Almasi Raa yi biire ko?» 18 Pilat yi rootiyo
iŋkino kono yi suune, kane deero ɗoŋ seɗeke Isa
an i y'ele beezí kono an kolɓiso ti yode. 19 Koore
yoŋ konso ekki kaakido booro geŋ, eddí ti-d'igibe
ti di ruute, t'ede: «A ono ki wede ki diine eŋ,
ki t'ela eedá ye, kono nuŋ te a diɗɗo ni dibire
ɓaadaŋ a urzi suniye a tukki yode.»
20 Kane deero ɗoŋ seɗeke ti ɗoŋ i dokkiyo
Yawudiyagi geŋ, an an t'elite ono a ɗoŋ duuru
an d'iyye an di roote Pilat y'an t'aɗɗe Barabas
wo Isa ki tôwwadí. 21 Yo goole siiɗo y'a tunde
ɗoŋ duuru, y'ede: «Ti diine kane sire eŋ, kun

dehu n'un t'aɗɗo wee wee?» Maŋ kane an i
di'n gime onamí, an'de: «K'ay t'aɗɗi Barabas!»
22 Pilat y'anni tunde, y'ede: «Ɗe Isa wede an
yi waaku Almasi Raa yi biire geŋ, kun dehu ni-
d'ise mummino me?» Maŋ kane pay an i ti'n
gime onamí, an'de: «Ki ti y' taako ekk'undumu
wede zaapu t'ekki bakadí kaŋ tontilko!» 23 Pilat
y'anni tunde sey, y'ede: «Ɗe munɗa ulsu miŋ
y'ize moo me?» Wo kane an di ɗollite ɓaadaŋ
ki ɓaadaŋ, an'de: «Ki ti y' taako ekk'undumu
wede zaapu t'ekki bakadí kaŋ tontilko!» 24 Aame
Pilat yi wulle onamí an k'ollige ye wo i t'ooziga
ɗeyyiso maŋ, yi d'eezi ahu y'a t'upile beezí a
ɗaana ɗoŋ duuru, wo y'a ruute, y'ede: «Wede
i k'ize munɗa ye eŋ n'un di y'elo, wo puuzadí
ti k'oopa eedó ye.» 25 Kane ɗoŋ duuru pay an
i ti'n gime onamí, an'de: «Eyye, kaye t'iŋ̃ŋ̃izey
pay puuzadí t'oopo edey.» 26 Iŋkino maŋ Pilat
y'an di y'uɗɗe Barabas me, wo y'an di ruute a
asigiryagi Isa an ti y' girpipe ti marpa, saŋ y'an
di y'ele an ti y' taake ekk'undumu wede zaapu
t'ekki bakadí kaŋ tontilko.

Isa asigiryagi an y'okko maade
(Markus 15.16-20; Lik 23.11; Zaŋ 19.2-3)

27 Iŋkino maŋ kane asigiryagi ki goole siiɗo,
an di-t'iide Isa k'adda ɓoy ki goole siiɗo, wo
eebaŋ asigiryagi ti doolo toŋ ɓaadaŋ an a-ti'n
wiiko pay, an di ti ɗuule. 28 Kallagí an t'iɗɗipe
wo an d'umɓe kalle wede goole teeze†, an i di
t'usse. 29 An di gini kaɗumul k'ahimagi‡ an i-

† **27:28** 27.28 Kalle wede goole teeze: I-kaza kalle moziko.
‡ **27:29** 27.29 Kaɗumul k'ahimagi: I-kaza kaɗumul moziko.

t'usse eedí, wo a beezí k'ammade an i d'ele
koyile§. Maŋ an di dikkite a ɗaanadí, an di
y'okko maade, an d'eesiyo: «Toosadá mozigo
Yawudiyagi no! Toosadá mozigo Yawudiyagi
no!» 30 An di paɗɗita lee a tuddí, wo koyile
wede a beezí an di ziiɗa an di y'oggiso eedí.
31 Aame an ti y'ukke maade maŋ, kalle wede
goole an t'iiɗiba wo an i di t'usse kallagí. Maŋ
Isa kane an ti y' dukke, an di t'ette kono an ti
y' taakey ekk'undumu wede zaapu t'ekki bakadí
kaŋ tontilko.

Taakiya k'Isa ekk'undumu
(Markus 15.21-32; Lik 23.26-43; Zaŋ 19.16-24)

32 A aɗɗiyadaŋ ti geeger, an a-t'ikkima ti
wede soo iŋkino yoŋ ti geeger Sireŋ, sundí
Simo. Asigiryagi an di y'ize ki toogo y'a t'umɓe
undumu taakiya k'Isa. 33 Maŋ an d'iiney a ume
wede sundí Golgota, i-kaza ume aa osse k'eego.
34 A ume geŋ, a Isa an i d'eele toote k'iŋ̃ŋ̃i biŋ̃
kalsiya ti munɗa kaɗigi y'a siɓe. Yi y'uww̃e maŋ,
y'a-tuuge ki soɓo me. 35 Kane asigiryagi an ti y'
tiike ekk'undumu wede zaapu t'ekki bakadí kaŋ
tontilko, saŋ kallagí an di dikkiɗa t'urzi k'arɓu
teltel muntelliyo [kono a-t'ette a ono ɗoŋ nebi yi
ruute ti kaaga, y'ede: «Kallagó an di dikkiɗa, wo
kallayó wede goole an t'irɓe teltel muntelliyo*].
36 Maŋ an di guune aŋgeŋ̃ŋ̃o, an di y' boohiyo.»
37 T'ekk'eedí an tiike pak̃irte wo an a-ti riiŋe,
an'de: «Yode eŋ Isa, mozigo Yawudiyagi.» Geŋ

§ **27:29** 27.29 Koyile: I-kaza dalka moziko. * **27:35** 27.35 Kun
wollo adda mattup ki Soom 22.19.

munɗa wede i-d’îide untadí. 38 Wo a sirpadí an
a-tiike ɗoŋ k’oogire sire, wede soŋ t’undumzí a
kese k’ammidadí, wo wede soŋ t’undumzí a kese
geeladí.
39 Ɗoŋ aɗɗiya tiŋ geṉṉo, an di y’ kalɗita wo
an ɗeŋilso eedaŋ, 40 wo an d’eesiyo: «Kee wede
k’ede Ɓoy Raa k’a kossita wo adda k’onniyo aɗo
k’a y’ooziga geŋ, kee Ulo Raa kotto maŋ, k’utto
tuddá batum wo t’ekk’undumu wede zaapu
t’ekki bakadí kaŋ tontilko, ki ti ɗeegi!» 41 Kane
deero ɗoŋ seɗeke, ɗoŋ suuniyo k’oogoro ti ɗoŋ
i dokkiyo Yawudiyagi toŋ, an di y’okko maade
kay, an d’eesiyo: 42 «Yoŋ ɗoŋ doolo y’an di’n
utte miŋ, yi k’aane tuddí batum yi ki t’utte ye!
Yoŋ mozigo ki ɗoŋ k’Izirayel kotto maŋ, aŋkeṉṉo
t’ekk’undumu geŋ yi ti ɗeegi, iŋkino ay zaapa
addey a yode. 43 Yoŋ yi ziipe addí a Raa wo Raa
yi y’ giyye kotto maŋ, aŋkeŋ yi y’utto baa, kono
yi ruute, yoŋ Ulo Raa!» 44 Kane ɗoŋ k’oogire ɗoŋ
an tiike a sirpadí toŋ, an di y’ kalɗita iŋkino kay.

Unto k’Isa
(Markus 15.33-39; Lik 23.44-48; Zaŋ 19.28-30)

45 T’ume peeɗo t’ize diine geŋ, adda siiɗo pay
ume a t’ize zimolo dil a likke bini eesiyo peeɗo
lohe. 46 A eesiyo peeɗo lohe maŋ, Isa y’a iɗili
ti golla awwa, y’ede: «Eli, Eli, lama sabaktani.»
Geŋ i-kaza: «Raa ki nuŋ, Raa ki nuŋ, moo me ki
ni giigira me†?» 47 Ɗoŋ oŋgo ti diine ɗoŋ i lekkiyo
aŋgeṉṉo geŋ, an d’illiga wo an di ruute, an’de:
«Kun oll̃o kay, yi waaku nebi Eli.» 48 Kesiko wede
soo ti diinayaŋ y’a ukke yi d’umɓe sooso, yi di

† **27:46** 27.46 Kun wollo adda mattup ki Soom 22.2.

zulpe adda toote suddo k’in̰n̰i k’inda bin̰, maŋ yi-
t’ele a biza koyile, yi-t’usse bize k’Isa y’a suuye.
49 Wo kane ɗoŋ oŋgo an di ruute, an’de: «K’a
dello, in gi di wolla ɗo Elizi wenɗa y’etto yi y’utta
maŋ.»
50 Isa y’a iɗili sey ti golla awwa, maŋ y’a
iili undí t’a t’uɗɗe, y’a-t’ihe. 51 Aame geŋ
alboy wede i ɗikke adde Ɓoy Raa soŋ k’adda
soŋ ki paate geŋ, a t’îhina tar t’awwa a ti
ɗiige les. Siiɗo t’a ŋuŋŋire, zombali a t’îhinte,
52 muuziyagi a t’ihinte, wo ɗoŋ ki Raa ɓaadaŋ
ɗoŋ i t’inda geŋ an di bilɗe. 53 Kane ɗoŋ i t’inda
toŋ ti muuziyagaŋ an t’uɗɗite wo aame Isa yi
bilɗe maŋ, an t’iide ki Zeruzalem geeger ere
kamilen̰ wo ɗoŋ ɓaadaŋ an di’n wulle. 54 Goole
k’asigiryagi meeda ki Romeŋ ti ɗoŋ a itadí i
boohiyo Isa, an wulle ŋoŋŋirso siiɗo ti sulɗi ɗoŋ
ize gen̰n̰o maŋ, orgiso t’anni ziiɗa ɓaadaŋ wo
an di ruute, an’de: «Wede eŋ Ulo Raa ki kotto!»
55 A ume geŋ i d’ede erayi ɓaadaŋ ɗoŋ i diino
Isa ti siiɗo Galile nee kono an i di naabiya, kane
an t’îhirte ti dokki an di wolliyo munɗa wede
isiyo. 56 Ti diinayaŋ i d’ede Mariyam ere ti siiɗo
Magdalla, Mariyam mekki Zak ti Yusup, wo soo
te mekk’in̰n̰i kuuli ki Zebede.

Eliyo nuune k’Isa adda muuzo

57 A peeɗo t’ette k’ooriyo maŋ, wede sundí
Yusup ti geeger k’Arimate geŋ y’a iina, yoŋ geŋ
wede bey wo sanallusu k’Isa Almasi pây. 58 Yode
geŋ y’iide’ŋ, y’a uuney goole siiɗo Pilat, y’a
tunde nuune k’Isa kono y’a t’ottiba. Iŋkino maŋ
Pilat y’a iyye, y’an di ruute a asigiryagi nuune an

i-d’ele. 59 Yusup y’iide’ŋ, nuune’ŋ y’a t’umɓe, y’a
n̰ilpe ti sotor aware tuwarwa kar. 60 Yi-t’ele adda
muuzo aware ere ki yode batum, tod’te aa urmi
an ittiba mokkolo. Maŋ y’a-ti ɗuŋkile a biza
muuzo zumbulu yeepiyo wo y’a iŋgile. 61 Aame
geŋ Mariyam ere ti siiɗo Magdalla wo ti bakatú
Mariyam kay, an di-guune aŋgen̰n̰o, edayaŋ ki
biza muuzo.

Boohiyo muuzo k’Isa

62 Sulɗi geŋ ize a onniyo jima ɗuwo an okkime
tuddaŋ kono onniyo ere ki puukiyo Yawudiyagi
ti t’eesa‡. A onniyo ere ki puukiyo maŋ, kane
deero ɗoŋ seɗeke ti Pariziyeŋ geŋ an d’iŋgile
kaŋ soo di Pilat. An iide’ŋ 63 an di ruute, an’de:
«Galmeegey, kaye ay ilke yo wede daggiya ɗuwo
eŋ, yi ruute aame yo zeere, y’ede saŋ yi d’isa
onniyo sire k’aɗuwe y’a balɗa. 64 Iŋkino maŋ
k’an rooto a asigiryagi an di boohey muuzo
bini onniyo k’aɗuwe, koo sanalliyagí nuune an
t’ooɗiba wo a ɗuwo an t’eesa: “Isa yi bilɗe ti
diine ɗoŋ unto me.” Maŋ daggiya ɗuwo ere
k’ita ette t’a ceera ere ki poone.» 65 Pilat y’an di
ruute, y’ede: «Asigiryagi en̰n̰o, kun’do muuzo
kun boohoy aa kun ollige.» 66 Iŋkino maŋ an
d’iŋgile wo biza muuzo an a-ti lin̰ye wo an di
zippe asigiryagi an di boohiyo.

‡ **27:62** 27.62 Di Yawudiyagi onniyo t’eesiyo ti peeɗo t’amɓe k’ooriyo ere ki aŋki bini peeɗo t’amɓe k’ooriyo ere ki soggo, wo onniyo ere ki puukiyo toŋ iŋkino kay.

28

Balɗiya k'Isa Almasi
(Markus 16.1-8; Lik 24.1-11; Zaŋ 20.1,11-18)

1 Onniyo ere ki puukiyo Yawudiyagi i t'iŋgile.
A onniyo dumas ti soohe maŋ, Mariyam ere ti
siiɗo Magdalla ti bakatú Mariyam an t'iide an
di wollo muuzo. 2 A kaamiki, siiɗo t'a ŋuŋŋire
ɓaadaŋ, maaleeka ki Galmeega Raa y'a ɗiigo
ti kandaane, y'iide'ŋ zumbulu ti biza muuzo
y'a ti y' ɗuŋkile kese wo y'a-ti guune t'eego.
3 Yoŋ tuddí i ralita aa omile mizzi, wo kallayí
tuware kar aa kuube. 4 Maŋ kane asigiryagi i
boohiyo muuzo, orgiso t'anni ziiɗa ɓaadaŋ, an
d'iise ŋoŋŋirso wo a t'iɓi a siiɗo aa an t'inda.
5 Maaleeka y'a t'ihina bizí wo y'an di ruute erayi,
y'ede: «Kune'ŋ, kun orgiɗe ye. Ni suune kun
dehu Isa wede an yi tiike ekk'undumu wede
zaapu t'ekki bakadí kaŋ tontilko me. 6 Yoŋ a
eŋ̰ŋ̰o ye, Raa yi ti y' bilɗe ti diine ɗoŋ unto me,
aa̰k̰ede y'a ruute. Kun'di, kun wolla ume an
ziipe nuunayí toŋ eŋ̰ŋ̰o. 7 Aŋkeŋ kun'do kesiko,
kun an ti kazoy sana̰lliyagí, kun d'eesoy: "Yoŋ
ti diine ɗoŋ unto Raa yi ti y' bilɗe, wo aŋkeŋ
y'unni delliyo a siiɗo Galile, a ume geŋ kun di
y' wolley." Geŋ iŋkino ono ɗoŋ o d'ede n'un di
ruute.»

8 Maŋ erayi ti biza muuzo kesiko an di-gime,
addaŋ i-t'ûune t'orgiso wo t'uŋsuwo ɓaadaŋ, an
d'ukke kono an an d'ette ti rabila a sanalliyagi
k'Isa. 9 A kaamiki Isa y'iide'ŋ, y'an ikkima wo
y'an di ruute, y'ede: «Toosaguŋ.» Kane erayi an
a d'iide sirpadí, an di dikke, an a-ti ziiɗe zoŋɗí

wo an i d'uttile. 10 Iŋkino maŋ Isa y'an di ruute,
y'ede: «Kun orgiɗe ye, kun'do kun an ti rootoy
a zemɓadó geŋ an t'odoy ki siiɗo Galile, an di n'
wolley a ummey.»

Taaya ki ɗoŋ i boohiyo muuzo

11 Koore kane erayi a urzi ɓotto geŋ, asigiryagi
miibi ti diine ɗoŋ a buuhe muuzo geŋ an t'iide
k'adda geeger, an an t'îide taaya a deero ɗoŋ
seɗeke a sulɗi ɗoŋ pay ize geŋ me. 12 Maŋ kane
deero ɗoŋ seɗeke ti ɗoŋ i dokkiyo Yawudiyagi
an t'ugiye an t'îide onamaŋ kaŋ soo, saŋ an an
d'ele soŋko ɓaadaŋ a asigiryagi, 13 wo an an di
ruute, an'de: «Kun rooto a ɗuwo'ŋ: "Sanalliyagi
wede eŋ an iido a diɗɗo, nuune an t'uugira aame
kaye ay moone geŋ me." 14 Aame ono geŋ goole
siiɗo y'illiga toŋ maŋ, kaye ay d'isa t'urzi tuuku
toŋ addí a yi-ti'n t'assa kono munɗa un ki d'aana
ye.» 15 Kane asigiryagi geŋ soŋko an di ziiɗa, wo
an di diine ono ɗoŋ an an ruute. Iŋkino maŋ,
rabila gette a-tiipe a diine Yawudiyagi bini aŋki.

Isa yi kaza tuddí a sanalliyagí

16 Maŋ kane sanalliyagi k'Isa ɗoŋ koomat
makumu soo geŋ, an d'iŋgile siiɗo Galile k'ekki
mokkolo ere Isa y'an ruute an d'ette. 17 A ume
geŋ Isa an di y' wulle, maŋ an t'uttile wo ɗoŋ
oŋgo ti diinayaŋ an d'ede niiku adda k'addaŋ.
18 Isa y'a d'iide sirpadaŋ wo y'an di ruute, y'ede:
«Toogo pay Raa y'o ele a kandaane wo a siiɗo
toŋ maŋ. 19 Iŋkino maŋ kun'do ki tukk'ita ɗuwo
pay kun di'n isoy sanalliyagó, kun ti'n suyyoy
batem ti suma Meega, ti suma k'Ulo wo ti suma

k’Unde Kamileŋ. [20] Wo kun di’n dooyoy an seeɗa
sulɗi ɗoŋ pay ñ’un ruute kun d’ise, wo nuŋ n’a
lekka daayum ti kune, bini onniyo ere duniya ti
ɗaŋga.»

Mattup ki Taasuwa ere Aware

Mukulu: Mattup ki Taasuwa ere Aware (New Testament)

copyright © 2019 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: (Mukulu)

Contributor: Wycliffe Bible Translators, Inc.

All rights reserved.

2020-11-19

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 21 Feb 2024 from source files dated 29 Jan 2022
523c1c0a-f8ac-5d2f-aebe-7063b0de6b23